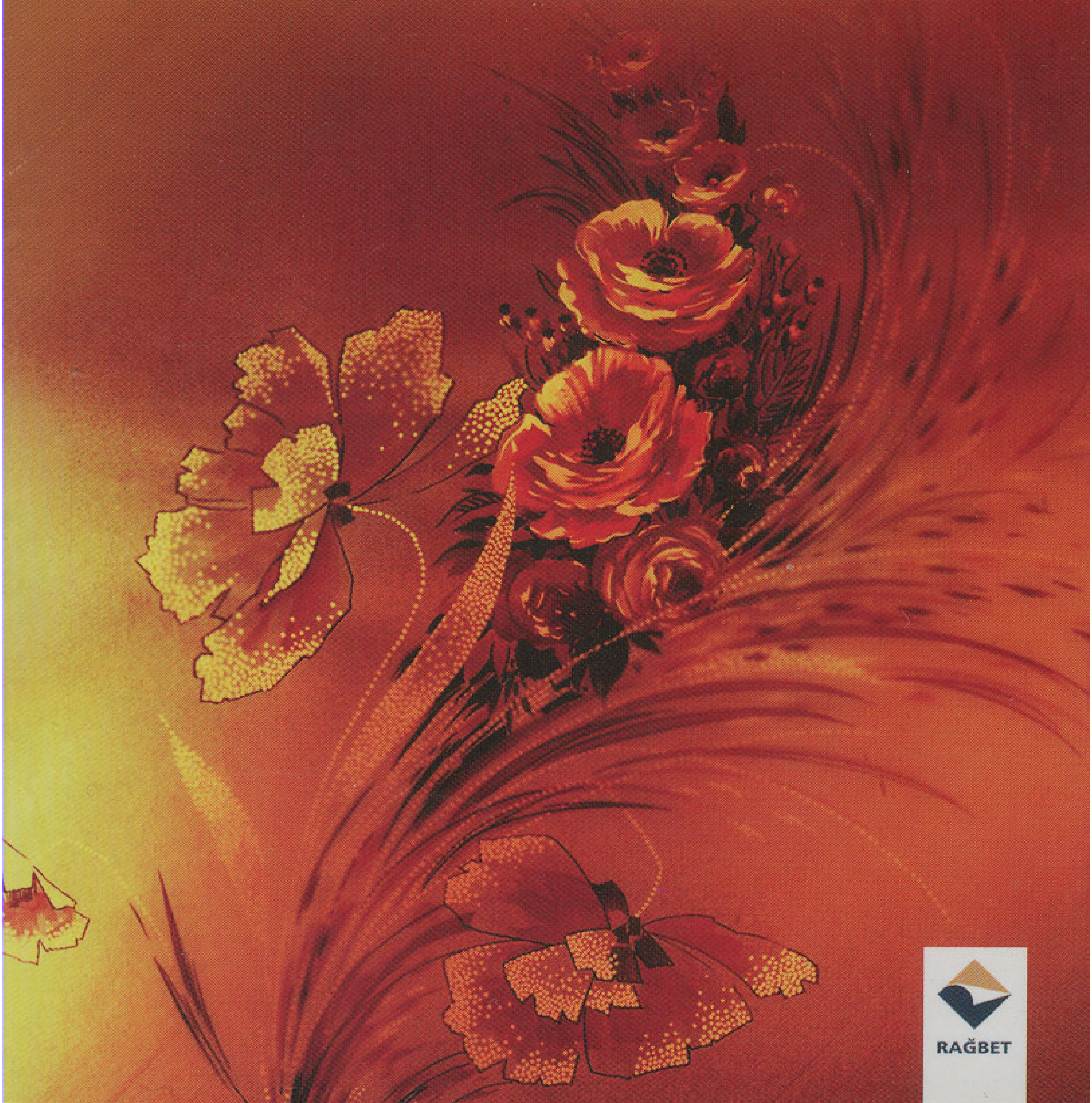
Müslümanın Evliliği ve Aile Hayatı

Ahmed Kalkan

RAĞBET

Aile: Bireyden Cemaate, Düzensizlikten Nizama, Günahlardan İbâdete Geçiş

Aile, kişinin kendilerinden sorumlu olduğu eşi, varsa çocukları, ev halkı, yani yakın akrabalardan oluşan insan toplumudur. Müslüman için aile, bir sosyal müessese olduğu gibi, aynı zamanda İslâmî bir kurumdur. Nikâh, ikimüslümanın İslâmî kurallar çerçevesinde bir araya gelmesidir. Aile, erkeğin eksiklerinin kadınla; kadının eksiklerinin de erkekle tamamlandığı, birbirlerinin ihtiyaçlarının temin edildiği, iki cinsi kaynaştıran bir kurumdur. Aile, erkek ve kadını asil bir duygu ve heyecanla birleştiren, bedeni sükûna, ruhu huzura erdiren bir müessesedir. Aile, toplum eğitimi yaptırarak, kişiyi toplum hayatına hazırlayan sevgi, saygı, şefkat, fedakârlık ve birlik ocağıdır. Aile yuvası okuldur, mesciddir; huzur evi ve çocuk yuvasıdır. Hammadde halindeki küçük yavruların her yönden büyümesini sağlayan, onların şahsiyet sahibi bir insan, Allah'a kulluk bilincine ulaşan bir müslüman ve İslâm toplumunun sağlıklı bir üyesi olmaları için yetiştirip geliştiren bir fabrikadır.

Evlilik, insan hayatını derinden etkileyen bir inkılâptır, devrimdir. Bireysel yaşayıştan toplumsallaşmaya, cemaatleşmeye ve devletleşmeye geçiştir. Düzensizlikten sistem ve nizama tırmanmadır. Ailelerinde İslâm'ı hâkim kılamayanların; sokaklarına, işyerlerine, toplum ve devletlerine şeriatı hâkim kılmaları beklenemez. Toplumu İslâmlaştırmanın, İslâmî toplum oluşturmanın küçük örneği ve aşaması evliliktir. Aile, erkek için yöneticilik okuludur; Erkek; liderliği, otoriteyi, disiplini, mes'ûliyeti, emânete riâyeti, haklara saygıyı, cemaate imamlığı en iyi şekilde uygulamalı olarak ailede öğrenir. Kadınıyla erkeğiyle fedâkârlığın, karşılık beklemeden vermenin, merhametin, sabrın, ahlâk güzelliğinin öğrenildiği bir okuldur aile. Anne-baba, bir taraftan öğretmeni, diğer yönden öğrencisidir bu okulun. Çocuk, hatta bebek, sanıldığı gibi sadece öğrenci değildir; minicik yapısına bakmadan ana-babasına çok, ama çok şeyler öğretir, çok ama çok değerler kazandırır.

İslâm, akıllı ve büluğ yaşını aşmış bütün müslümanları aile yuvası kurmaya çağırdığı gibi, evliliği ve aile hayatını da bir ibâdet olarak değerlendirir. Kur'ân-ı Kerim, sosyal birliğin en üstün ve sağlam şekliyle sevgi, bağlılık, merhamet, iyilik, müsâmaha, yardımlaşma, doğruluk, insaf ve Allah korkusunu gözeterek aile kurumuyla ayakta tutulmasını hedef alır. Huzur, barış, sevgi ve mutluluk evde yaşanmayınca, toplumda hiç yaşanmaz.

Güçlü ve sağlam toplumlar, ancak fertleri inanç, fikir ve gâye birliği içinde kaynaşmış mutlu ailelerden oluşabilir. Bunun içindir ki, İslâm nizamı, aile kurumunu kutsal bir kuruluş şeklinde sunarak yüceltmiş ve dokunulmazlığını hükme bağlamıştır. *"İçinizden, kendileriyle huzura kavuşacağınız eşler yaratıp, aranızda sevgi ve rahmet var etmesi, Allah'ın varlığının belgelerindendir. Bunlarda düşünen topluluk için ibretler vardır."* (30/Rûm, 21). *"Nikâh, benim sünnetimdir. Sünnetimi yapmayan benden değildir. Evlenin, çocuk sahibi olun; ben kıyâmet gününde ümmetimin çokluğu ile iftihar edeceğim."* (İbn Mâce, Nikâh 1; Ahmed binHanbel, II/72)

Evliliği Kolaylaştırın!

İslâm dini, evliliği tavsiye ettiği gibi, evlilik çağında olanların evlenmesine yardımcı olunmasını da öğütlemiştir. Bu tür yardımı, anne ve babaların görevleri arasında saymıştır. Dinimiz, bülûğ yaşını aşmış ve yeterli olgunluğa erişmiş, evlenme konusunda dinin hükümlerini öğrenmiş olan kız ve erkeklerin genç yaşlarda evlenip yuva kurmalarını ister. Böylece gençliğin, kontrolü zor istek ve arzuları, helâl yolda tatmin olacaktır. Bugün Batıda, tarihe karışmak üzere olan evlilik kurumunun, çoğunlukla otuz yaşın üzerinde oluştuğunu görüyoruz. Batıyı tüm olumsuz konularda örnek almaya çalışan ülkemizde de, artık gençler 20 yaş civarını bile evlenme yaşı olarak görmüyorlar. Genç yaşta evlenmek isteyen bazı müslümangençler de her türlü israf ve zorluklarla kaplı engelleri aşıp kolay yolla yuva kuramıyorlar. Böylece ahlâksızlığın önü açılmış oluyor.

Genç yaşta bekâr insanların çokluğu, düzen ve çevrenin haramları süsleyip kolaylaştırması ile birleşince, çeşitli ahlâksızlıkların yayılmasına, maddî ve mânevî nice hastalıkların artmasına sebep teşkil ediyor. Bu konuda dinin reddettiği başlık parası, bir ev dolusu gerekli gereksiz eşya veya çeyiz isteme, milyarlarla ifâde edilen düğün ve eğlence masrafları gibi İslâm'ın reddettiği israf ve lüzumsuz harcamalar da evliliğe ve gençlerin yuva kurmasına engel oluyor. Dinimiz, bu türlü davranışları büyük vebal sayarak kınamaktadır. İslâm, şer'î bir mâzeret olmaksızın evlenmekten kaçınmayı ve yuva kurma işini zorlaştırmayı bir günah saymıştır. İslâm, evliliği övmekte, bekârlıkta ısrarı yermektedir. Çünkü dinimiz, kadın-erkek ilişkilerinin meşrû olmayan ortamlarda ve ahlâkî olmayan bir şekilde gerçekleştirilmesini büyük bir fitne/şer olarak görür. Aile hayatı, korunmak isteyen mü'minler için kötü yollara en büyük frendir. İslâm'ın bir yandan zinâyı kesin tavırla yasaklarken; diğer yandan evlenmeyi teşvik etmesinin sebebi budur. Nitekim, her konuda olduğu gibi aile yönetiminde de örneğimiz olan Peygamberimiz (s.a.s.) gençlere şu tavsiyede bulunuyor: *"Evlilik külfetinin altından kalkabileceğine güvenenleriniz evlensin. Çünkü evlilik, gözü ve cinsel arzuları haramdan korur. Aksi halde korunmak için oruç tutsun."* (Buhâri, Savm 10)

Evliliğin İmanla Kopmaz Bağı

"Allah'ın emri, Peygamber'in kavli/sünneti" diye başlanan hayırlı bir iş, düğün töreninden başlayarak yuva ve aileyle ilgili tüm uygulamalarda şeytanın emrine göre değil; Allah'ın emrine, Peygamber'in sünnetine uygun olmalıdır. *"Allah ve Rasûlü bir işe hüküm verdiği zaman, mü'min erkek ve mü'mine hanıma o işi kendi isteklerine göre seçme (özgürce farklı eylem yapma) hakkı yoktur. Kim Allah ve Rasülüne karşı gelirse, apaçık bir sapıklığa düşmüş olur."* (33/Ahzâb, 36)

Nikâh, bir ibâdettir. Her ibâdette aranacak ilk şart da imandır.Müslümanın evliliği, kâfirlerin yuva kurmalarından çok farklı ve Allah'ın hudûdu çerçevesinde olacağı için bir ibâdettir. Eş seçerken, çeyiz ve düğün masraflarında gereksiz harcamalar konusunda, akıl dışı ve din dışı örf-âdetlere uymada, ev yönetiminde, eşine davranışında, doğum kontrolü husûsunda, çocuklarını yetiştirmede, haramlardan kaçınıp farzlara riâyette... imanını ispat edecektirmü'min. Nikâhın imanla kopmaz bir bağı vardır. İman etmeyen bir kimseyle kıyılan nikâh geçersiz olduğu gibi, evlendikten sonra ağzından çıkan imana zıt bir söz, kafasında oluşan bir küfür düşüncesi sebebiyle de nikâh gidecek, eşler, birbiriyle zinâ yapmış olacaktır. Mü'min olmak, belki o kadar zor değil;

ama mü'minkalmak, müslüman olarak ölmek, bizim gibi İslâm'ın hâkim değil; mahkûm olduğu topraklarda yaşayanlar için, hiç de kolay değildir.

Sözü ve hükmü sadece göklerde geçen, yalnız tabiat güçlerine karışan, insanı yarattıktan sonra başıboş bırakan, sınava tâbi tutmayıp her konuda özgür bırakan Allah inancı, müşriklerin Allah inancıdır; mü'minlerin değil. İnsanın işine, eşine, aşına, aile yuvasına, okuluna, mahkemesine, sokaklarına, medyasına, meclisine, kanunlarına, devletine... karışmayan bir Allah'a inanmak, kişiyimü'min yapmaz. Böyle bir yaratıcıya, ama dünyalarına, yönetimlerine karışmayan bir Allah'a câhiliyye dönemindeki müşrikler, Ebû Cehil'ler de inanıyordu.

Günümüzde müslüman olduğunu iddiâ eden, hatta namaz kılıp oruç tutan nice kimsenin, Allah düşmanlarına/tâğutlara itaat edip onların hükümlerine rızâ gösterdikleri, sadece Allah'a mahsus olan sıfatları başkalarına verdikleri görülmektedir. Yine bazı kimselerin Allah'ı bırakıp birtakım şiar/sloganları, işaretleri, sembol ve bayrakları, gelenek ve görenekleri, artist ve futbolcuları, liderleri, parti ve grupları yücelttikleri ve bu sayılan (benzerleri de eklenebilecek) değerler uğruna büyük fedâkârlıklarda bulundukları, böylece bu değerlere kulluk ettikleri ortadadır. Bu şahısların tâğutun(azılı kâfir yöneticilerin) ortaya koyduğu nefsânî, şeytanî, indî değer yargılarıyla Allah'ın kanunları ve şeriatı çatışacak olsa, hep Allah'ın dinini onların istekleri doğrultusunda yontarak şekil verdikleri bir gerçektir. Putların, putlaştırılanların ve onların arkasına sığınanların emir ve yasaklarını harfiyyen yerine getirdikleri ve Allah'ın dinine tümüyle zıt olan sistemleri, ideolojileri kabul ederek onların hükümlerini tatbik ettikleri gözle görülen bir hakikattir. Bu tür insanların müşrik değil de; mü'min olduklarını nasıl kabullenebiliriz? Böyle kimselerin nikâhı ve ibâdeti de geçerli olmayacaktır.

Tevhidî iman, dünyada huzur ve mutluluğun, âhirette sonsuz nimetlerin temel sebebi olduğu için, eşlerden biri veya her ikisi, içine şirk karıştırılmamış bu imandan yoksun ise, her çeşit felâkete adım atılmış demektir.

Aile yuvasının âhirette de devam edecek bir huzur ve mutluluk ortamı oluşturması, nikâhın ve karı-koca sevgisinin bir ibâdet/sevap olması için Kur'an'ın istediği tevhidî iman ilk esastır. İmamların/hocaların eskiden, 32 farzı bilmeyenlerin nikâhını kıymamaları, gerçek anlamda ve sağlam bir şekilde iman edip inancını yaşamaya çalışmayanın nikâhının geçersiz olacağı gerçeğiyle ilgilidir. Kişinin, bulunduğu halle ilgili bilgileri öğrenmesi farzdır. Evlenecek kişilerin nikâhla, talakla, aile ve evlilik konularıyla ilgili dinî hükümleri; karı-koca ve çocukla ilgili görevleri ve hakları bilmeleri şarttır. Ama bütün bu bilgilerden de önce; imanla, irtidatla ilgili konuları ve bu hususlardaki güncel problemleri bilmek ve tevhide inanıp hayata geçirmeye çalışmak başta gelir. Çünkü iman gidince nikâh da gider. Evli (zannedilen) karı-kocanın zinâsı; ef'âl-i küfür,elfâz-ı küfür ve elfâz-ı talâk sebebiyle olmaktadır. Tevhidi, şirki, kendini, toplumun ve düzenin konumunu, nikâhın nasıl sahih olacağını, mihri, talâkı, hayızı, nifası… bilmek, bülüğa ermiş ve evlenme çağına gelmiş her müslümanın öncelikli görevidir. İslâm'ı, hayatı, geleceği tanımayan, daha kötüsü yanlış tanıyan bugünün genci soracak elbette: "İlköğretim temel bilgilerinden, Atatürk'ü tanıyıp tüm hayatını her yıl döne döne öğrenmekten, İngilizce'den, diplomadan, romandan, diziden, popçuların soy kütüğünden, topçuların hangi mevkide oynadıklarından, iyi sayılabilecek maaş ve makamdan, babaların hayatî önem atfettiği çok para kazanmaktan, anaların olmazsa olmaz gördüğü çeyizden de mi önemli?" diye. Elbette

en önemli ve öncelikli uğraş, İslâm'ı doğru olarak bilmek ve gereğini yapmaktır; zâten yaratılış amacı da bu değil mi insanın? "Bunca iş-güç arasında (faydasız bilgi ve davranıştan) zaman mı kalıyor?" diyen kimse bilsin ki, hayra zaman bırakmayan vakit katili boş şeyler, faydasız olmaktan çıkmış, en zararlı olmaya başlamıştır.

Zinâkâr olma ihtimali küçük olmayan ve hangi zihniyete/inanca sahip olduğu meçhul (veya olumsuz olarak mâlum) olanlar,müslüman kız babasının kapısını çalar, dünürcü olur. Kız babasının ilk sorusu dâmat adayının maddî durumudur, işidir, maaşıdır. Sağlam bir akîdeye sahip olup olmadığını önemsemez, önemsemiş olsa bile bunu ortaya çıkaracak araştırmalar yapmaz. Tabii, bu erkek tarafı için de geçerlidir; gelin adayı bunca kız içinde niçin tercih edilmiştir, bu seçimde dinin tavsiyesine ne kadar uyulmuştur? Gerçi artık dünürcülük, görücü usûlü kız isteme tarihe karışmak üzere. Artık gençler (hatta başörtülü ve namazlı olanlar) sokakta, işte, okulda, ya da internette tanışma, hatta çıkma ve flört gibi altyapıyı tamamladıktan sonra ailelerini lütfen haberdar ediyorlar artık. Bu tavır da, erkek ya da kızın karşı cinste ne aradığını zaten tümüyle ortaya koyuyor.

Tevhidî imana sahip olmayan bir erkekle evlenmek, müslümanbir bayan için kesin bir yasak olduğundan cehennemi tercih etmek ve dünya hayatını da cehenneme çevirmek olduğu kadar, böyle bir evliliğin İslâm'da ibâdet kabul edilen geçerli bir nikâh kapsamına da girmeyeceği unutulmamalıdır. Müşrik, putperest, ateist ya da İslâm düşmanı bir kadınla evlenmek de erkek için aynı kapıya çıkar. Sıradan herhangi bir hıristiyan ve yahûdi ile, ya da "benhıristiyanım", ya da "yahûdiyim" diyenle evlenmek de İslâm'ın onayladığı bir hüküm değildir; Ancak bazı şartlara sahip olan ehl-i kitap bir bayanla evlenmek, -tavsiye edilmemekle birlikte- ruhsata bağlanmıştır. Öncelikle bilinmelidir ki; Kur'an'daki "ehl-i kitap" ve "kendilerine kitap verilenler" ifâdesi, tahrif edilmiş de olsa Kitab'a(Tevrat ve İncil'e) vurgu yapmaktadır. Bu da, başta inanç ve düşünce sistemi olmak üzere hayatını (atmalar ve katmalarla tahrif edilmiş ya da şirke götüren yorumlara kurban edilmiş de olsa) vahyin şu veya bu oranda yönlendirdiği kişidir. "Ehl-i Kitab" Kitab'ındışına çıkmayan, ona teslim olan, dünya görüşü ve yaşama biçimini, inandığı kutsal kitabının yönlendirdiği bir insandır ki, günümüz Batı dünyası böyle hıristiyan ve yahûdiler nasıl olmuş da hâlâ kalabilmişse dinozor kalıntısı muâmelesi yapıp müzelere yerleştiriyor, kendinden saymayıp dışlıyor. Batıyı yeterince tanımayanlar için bu değerlendirme tuhaf gelebilir, ama "elhamdü lillâh müslümanım!" diyen nice insanın bile bu iddiasında yalancı olduğunu, İslâm düşmanlarının bile gerektiğinde bu iddianın arkasına sığındığını görmesi ya da Kur'an'ın şu hükmünü bilmesi, bu karşılaştırmayı yapmasına yeterli gelir: *"İnsanlardan bazıları vardır ki, 'Allah'a veâhiret gününe iman ettik' derler, halbuki onlar mü'min değildir!"*(2/Bakara, 8). Elbette "hıristiyanım" diyenlerin de önemli bir kesimihıristiyan (ehl-i Kitap) değildir. Gerçekten kutsal kitabına her şeyiyle teslim olup onu yaşamaya çalışan Kitap ehli bayanın, müslüman bir erkekle evlenmesi için ekstra şartlar da vardır. Bunları tahriften tümüyle uzak Kitab'ımızdan okuyalım: *"...Mü'min kadınlardan iffetli olanlar ile daha önce kendilerine Kitap verilenlerden iffetli kadınlar da nâmuslu olmak, zinâ etmemek ve gizli dostlar tutmamak üzere, mehirlerini vermeniz şartıyla (onları nikâhlamanız) size helâldir.* ***Kim imanı kabul etmezse onun ameli boşa gitmiştir. O, âhirette de ziyana uğrayanlardandır****."* (5/Mâide, 5)

Kur'an'da Rabbimiz şöyle buyurur: *"Tertemiz hanımlar, tertemiz erkeklere lâyıktır. Tertemiz erkekler, tertemiz hanımlara lâyıktır."* (24/Nûr, 26). Yüzünde şeytânî bakışların

izi, lekesi olmayan kızlarla; gözünde şehevî bakışların izi ve isi olmayan erkeklerin evliliğinden lekesiz, stressiz, birbirine bağlı, huzurlu yuva oluşur ve nurlu yavrular dünyaya gelir. *"İman etmedikçe müşrik/putperest kadınlarla evlenmeyin. Beğenseniz bile, müşrik/putperest bir kadından imanlı bir câriye/köle kesinlikle daha iyidir. İman etmedikçe müşrik/putperest erkekleri de (kızlarınızla) evlendirmeyin."* (2/Bakara, 221). *"Zinâ eden erkek, zinâ eden veya müşrik olan bir kadından başkası ile evlenmez..."* (24/Nûr, 3). Sadece evlenecek kızın değil; erkeğin de bekâretinin bozulmamış olması gerekmektedir. Nâmussuzluk, zinâ ve fâhişelik sadece bayanlar için bir suç değil; bu ayıp ve günahlar, bu rezillikler aynen erkekler için de geçerlidir. Yani zinâ eden bir erkek de orospudur, fâhişe ve nâmussuzdur. Kızda aranan iman ve edep/nâmus, damat adayında da aranacak ilk vasıf olmalıdır.

Evlilik ve Aile Hayatı Bir İbâdettir

İslâm, akıllı ve büluğ yaşını aşmış bütün müslümanları aile yuvası kurmaya çağırdığı gibi, evliliği ve aile hayatını da bir ibâdet olarak değerlendirir. İslâm hukukuna göre nikâh akdi hem medenî bir muâmele, hem de bir ibâdettir. Çünkü nikâhın rükûn ve şartlarını İslâm belirler ve evlilik sebebiyle eşlerin pek büyük ecirlere ulaşacakları açıklanır. Bu konuda İbnül-Hümâm (ö. 861/1457) şöyle der: "Nikâh, ibâdetlere daha yakındır. Hattâ evlenmek, devamlı nâfile ibâdet etmek kasdıyla bekâr kalmaktan daha faziletlidir." (İbnül-Hümâm, Fethu'l-Kadîr, Bulak 1315, II, 340). Son devir İslâm hukukçularından İbn Abidîn (ö. 1252/1836), Reddül-Muhtar adlı ünlü eserinde nikâh konusuna şu cümlelerle başlar: "Bizim için Hz. Âdem devrinden bugüne kadar meşrû olmuş, sonra Cennette de devam edecek, nikâh ile imandan başka ibâdet yoktur" (İbn Abidîn, II, 258). Nikâhın câmi içinde akdedilmesi ve mümkünse cuma gününe rastlatılması müstehaptır. Bu da onun ibâdet yönünü güçlendirir (İbn Hacer el-Askalânî, Bülûğu'l-Merâm, Sönmez Y., 1967, III, 229).

Şâfiîlerin dışında cumhûr, yani çoğunluk fakihler evliliğin ibâdet olduğu konusunda hemfikirdir. Zâten, insanın yaratılış sebebi olan ibâdet (51/Zâriyât, 56), hayatın tümünü kapsar, insanın tüm davranışlarını kuşatır. Genel ve geniş anlamda, Allah'ın hoşnut ve râzı olduğu her iş, müslüman için ibâdettir. İslâmî esaslara göre kurulan ve buna göre yürütülen evlilik de ibâdet kabîlindendir. Çünkü nikâh akdi ile, nefsi haramlardan korumak ve nesli sürdürmek gibi birçok toplum maslahatı gerçekleşir. Nitekim Hz. Peygamberimiz (s.a.s.) *"Sizden birinizin evliliğinde sadaka sevabı vardır"* (Müslim, Zekât 52; Ebû Dâvud, Tatavvû' 12, Edeb 160; Ahmed bin Hanbel, V/167, 168) buyurmuştur. Allah'a ibâdetin öncelikli temel şartı, sahih bir imandır. İmanı tam olmayanın ibâdeti de geçerli olmaz. Eş seçmek, büyük ve küçük imam seçmekten pek farklı değildir. Tâğutları reddetmeyen ve her çeşit şirkten kaçınmayan kimsenin imamlığı nasıl geçerli değilse, nikâhı da geçerli değildir. İmanına şirk karıştıran bir kimsenin nikâhı da olmaz. Böyle bir kimsenin karşı cinsten biriyle beraberliği de (genel anlamda her şey ibâdet/kulluk/tapınma ile irtibatlı olduğundan) ibâdet sayılır; ama bu Allah'a değil; hevâsına, hevesine, keyfine, zevkine yapılmış bir ibâdet/tapınmadır.

Müslüman karı kocanın onu yaparak ibâdet (sadaka) sevabı kazandığı şeyi, nikâhı geçerli olmayan evli kimsenin eşiyle yapması zinâ sayılacak, bu beraberlikten de "meşrû olmayan nesil" meydana gelecektir. Günümüzde fesâdın bin bir çeşidinin, kapkaçın, terörün, ahlâksızlığın… hızla yaygınlaşmasının sebeplerinden biri de bu neseb-i gayri

sahih zinâ ürünleri olsa gerektir. O yüzden aile, hem dünya hem âhiret açısından ya cennet bahçesi veya cehennem çukurudur.

Aile, iman ve kulluk bilincine dayanır. Toplum, devlet ve dünya büyük bir aile; aile de küçük bir ümmet ve minyatür bir devlettir. Ailelerinde İslâm'ı hâkim kılamayanların; sokaklarına, işyerlerine, toplum ve devletlerine şeriatı hâkim kılmaları beklenemez. İslâmî değişim ve dönüşümü dillendirenlerin samimi olup olmadıkları, evlerine ve evlerinde uyguladıkları davranışlara bakarak kolayca test edilebilir. İslâm'ın ibâdet kabul ettiği nikâh/evlilik, "ev" adı verilen Allah'ın indirdiğiyle hükmedilecek İslâm devletine halife ve vezir tâyin etmek demektir. Doğacak çocuğunun temel eğitim göreceği "ev" adlı baba ve ana okulunun öğretmenini seçmektir nikâh. Hatta doğacak çocuğunun dinini tâyin etmektir. Çünkü İslâm fıtratıyla doğan çocuk, ana ve babası aracılığıyla hıristiyanlaşacak, yahûdileşecek, mecûsileşecek, müşrikleşecektir (Buhârî, Cenâiz 79, 80, 93; Müslim, Kader 22 - 25). Dindar ve güzel ahlâklı bir eş seçmeye çalışmayan kimse, doğacak çocuklarının da bu özelliklere sahip olmamasını istemiş olmaktadır. Kendisi için de dünyada huzur ve mutluluğu, âhirette cenneti; ya da dünyada fitne, stres, kavga ve huzursuzluğu, âhirette de sonsuz azâbı seçmek demektir eş seçimi. *"Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun…"* (66/Tahrîm, 6)

Kadın ve erkeği dünya huzuruna, saâdete ve sonsuz âhiret ödülüne ulaştıran, çocukları da müslümanca yetişip hayata ve âhirete hazırlayan "aile"nin, en hayatî kurum olmasından dolayı, dinimiz yuva kuracak gençlerin, birbirlerinin dinî ve ahlâkî durumlarını araştırmalarını emretmiştir. Tevhîdî iman sahibi müslümanlar, kendileriyle yuva kurmayı düşündükleri eş adaylarında birinci özellik olarak sağlam bir imanı şart görmelidirler. Evliliğin ve eş seçiminin imanla, ibâdet ve sünnetle ilgisi bakımından şu hadis-i şerifler hayli önemlidir:

"Kadın dört özelliği için nikâhlanır: Malı için, nesebi (soyu) için, güzelliği için, dini için. Sen dindar olanını seç de huzur bul/mutlu ol." (Buhârî, Nikâh 15; Müslim, Radâ 14, 53, Ebû Dâvud, Nikâh 2; Nesâî, Nikâh 13; İbn Mâce, Nikâh 6; Dârimî, Nikâh 4; Muvattâ, Nikâh 21; Ahmed bin Hanbel, II/428)

"Kadınlarla (sadece) güzellikleri dolayısıyla evlenmeyin; olabilir ki, güzellikleri onları kötülüğe sevkeder. Malları için de evlenmeyin; olabilir ki malları da onları size karşı isyâna sevkeder. Fakat onlarla dinleri dolayısıyla evlenin. Dindar olan siyahî/zenci bir câriye, diğerlerinden daha üstündür" (İbn Mâce, I/572)

"Nikâh, benim sünnetimdir. (Bu) Sünnetimi uygulamayan benden değildir. Evlenin, çocuk sahibi olun; ben kıyâmet gününde ümmetimin çokluğu ile iftihar edeceğim." (İbn Mâce, Nikâh 1; Ahmed bin Hanbel, II/72)

"En güzel dünya nimeti, insanın sahip olabileceği nimetlerin en hayırlısı: Zikreden dil, şükreden kalp ve insanın iman doğrultusunda (müslümanca) yaşamasına yardımcı olan kadındır."(Tirmizî, Birr 13)

"Sizden birinizin evliliğinde sadaka sevabı vardır" (Müslim, Zekât 52; Ebû Dâvud, Tatavvû' 12, Edeb 160; Ahmed bin Hanbel, V/167, 168)

"Allah'a isyanı emreden kişiye itaat olunmaz." (Buhârî, Ahkâm 4; Müslim, Cihad 40)

Erkekle kadın, birbirlerinin eksiklerini tamamlayan bir elmanın iki yarısı gibidirler. Yarısı çürük bir elmanın çürük kısmı kesilip atılmazsa diğer yarısını da çok kısa zamanda çürütecektir. Diğer yarısı ne kadar sağlam olursa olsun, çürük olan diğer yarımı sağlamlaştıramayacaktır. Müşrik insan, çürümüş, kurtlanmış meyveden farksızdır. *"Onlar (hanımlar) sizin için bir elbise; siz de onlar için bir elbisesiniz."* (2/Bakara, 187). Elbise, hem ayıplarımızı kapatan, bizi zarar verecek dış etkenlerden koruyan bir sığınak, hem de hoşa giden bir süs olduğu gibi, takvâ ile de ilişkilidir (Bkz. 7/A'râf, 26). Demek ki, kocası olmayan kadın çıplak olduğu gibi, karısı olmayan adam da çıplaktır. Geciktirilmeden yıkanmak şartıyla elbisenin bazen tozlanıp kirlenmesi olağan görülse bile; pislikten, necâsetin kendisinden elbise olmaz. Müşrikler de (necis/pis değil), birer necestir/pisliktir (9/Tevbe, 28). Tevhidle, cennet adayı müslümanın temizliğiyle uzlaşması ve tevhide bulaşması mümkün olmayan pislikle nasıl iç içe yaşanabilir, pislik nasıl hoş görülebilir, Allah düşmanına nasıl sevgi beslenebilir? Müşrik, hayvandan daha aşağıda olduğuna göre (7/A'râf, 179; 8/Enfâl, 22, 55), en şerli yaratıkla beraber aynı yemlikten yemlenmek için çirkin ahırda yaşamayı, güzel bir müslüman huzurlu bir yuvaya nasıl tercih edebilir?

Dâvâ Evliliği

Türkiyeli eski komünist erkeklerin çoğu, evlenecekleri, ya da beraber olacakları kişi için, başkalarının "komünistler çirkinlik yarışmasında birinci olmasını eş adayları için şart koşuyorlar" dedirtecek bir tercih yaparlardı; ideolojik evliliği, yoldaşlığı eşte aranacak her şeyin önüne geçirirler, gerçekten güzel-çirkin aramadıklarını, iyi bir komünist aradıklarını ispat ederlerdi. Şimdi ortalıkta komünist de kalmadığı için bu dâvâ evlilikleri pek gözükmüyor. "Hiçbir şey önemli değil; sadece benim dâvâmın en iyi askeri olsun yeter!" diyen gençler tarihe karışıyor. "Ben güzellik yarışmasında ilk sıralarda yer alan birinden başkasıyla evlenmem; ama yüz ve deri güzelliği değil aradığım, takvâ güzelliğine vurgunum ben, tevhidî iman bilinci yönünden zengin arıyorum, aradığım asâlet güzel ahlâk cinsinden, diploma ve makam değil istediğim, ilim ve cihad âşığı dâvâ adamı/hanımı biriyle evleneceğim ben, başkasıyla değil!" diyenler (küçük istisnâlar dışında) yok artık bu ülkede.

Kişinin, eş adayında aradığı özellik, kendi iman ve takvâsını ele veren bir ölçüdür aslında. Evlilikte başarı, yalnız aradığı kişiyi bulmakta değil; aynı zamanda aranan kişi olmaktadır. Aradığı ve araması gereken vasıfların kendisinde ne kadar yer ettiğini düşünmeden bencilce ve hevâsını öne çıkararak tercihde bulunuyor insanlar. Bir tarafta Hz. Peygamber'in *"dindar olanını tercih et!"*tavsiyesi, diğer tarafta hevâsının istekleri. Hangi taraf ağır basıyorsa kendi safını da belirlemiş oluyor delikanlı. Yüz milyondan fazla müslümanı barındıran Endonezya ve Malezya, sırf İslâm'ı yaşamak ve yaymak için oralarda dâvâ evliliği ile, bu bilinçle evlenen tüccarlar sebebiyle müslümanlaştı; hiç silâhlı cihada başvurulmadan. Bu güzellikler, sadece eski zamanlar için sözkonusu değil; bir de şimdiki zamandan örnek verelim: Cihadın olanca sıcaklığını yaşayan bir ülkede genç kızlar, uzun kuyruklar oluşturup resmî makamlara müracaat ediyor. Yaralı bir mücâhide en iyi eşinin bakabileceğini, onlar gibi cihad sevâbına ulaşma nimetinden mahrum olmamak için gâzilerden biriyle evlenmek istediklerini belirtiyorlar, bu seçimin de kendi

beğenilerine bırakılmayıp yetkililer tarafından bakıma en muhtaç, gerekirse ağzı yüzü en çok hasar görmüş kişinin uygun görülmesi ve yüzünü, yaralı vücudunu görmeden bir mücâhid gâzi ile evlenmeye hazır olduklarını belirtiyor kızlarımız. Mangalda kül bırakmayan günümüz müslüman genci, "çok şuurlu bir müslüman, ama sözgelimi bir gözü kör kızı", diğer vasıflara sahip olan ama şuursuz ve dâvâ insanı olmayan kıza tercih edebilir mi dersiniz? Ya da "bekâr ama dindar olmayan kız mı, dul ama şuurlu, çok seviyeli biri mi?" bu ikisinden birini tercihle baş başa kalan erkek, hangisini tercih eder? Günümüzde erkek olsun, kız olsun, eş arayanların aradıkları özellikleri duyunca, insanın "dâvâ nire, günümüz müslümanı nire?" diyesi geliyor. Hacı amcalar çocukları için, başörtülü ya da sakallı gençler de kendileri için dâmat ve gelin adayında aradıkları şeyler arasında sahih, güçlü, şirke bulaşmamış, amel ve eylemlerle ispatlanmış iman, kaçıncı sırada yer alıyor dersiniz? "Olmazsa olmaz" mıdır bu özellikler günümüz müslümanı için; yoksa "olsa güzel olur ama, onlardan daha önemlileri var" değer(sizliğ)inde midir?

Kâfirlerin velâyet hakkı yoktur (4/Nisâ, 141). Velâyet, hem yöneticiliği hem de dostluk ve sevgi ilişkisini kapsar. *"Ey iman edenler! Mü'minleri bırakıp da kâfirleri velî/dost kabul edinmeyin; (bunu yaparak) Allah'a aleyhinizde apaçık bir delil mi vermek istiyorsunuz?"* (4/Nisâ, 144) *"Mü'min erkeklerle mü'min hanımlar birbirlerinin velîleridir (dostları ve yardımcılarıdır). Onlar (birbirlerine) iyiliği emreder, kötülükten alıkorlar, namazı dosdoğru kılarlar, zekât verirler, Allah ve Rasûlüne itaat ederler. İşte onlara Allah rahmet edecektir. Çünkü Allah azîzdir/güçlüdür, hakîmdir (hüküm ve hikmet sahibidir)."* (9/Tevbe, 71). Âyetler, gerçek iman sahibi birisi dururken, tevhidî inanca sahip olmayan birini sevip dost kabul etmeyi şiddetle kınamakta, aynı zamanda kadın mü'minlerle erkek mü'minlerin birbirlerinin gönül dostları (evliyâ) olduğunu belirtmekle, hayat ve imanın sorumluluğunu taşımada iki cinsi eşit görmüş olmaktadır. Kadın erkeğin hayat arkadaşıdır, eşidir. "Arkadaşını söyle, sana kim olduğunu söyleyeyim" atasözünü diğer arkadaşlıklardan önce hayat arkadaşı için, ömür boyu beraber olacağı birini seçmek için değerlendirmeliyiz: "Eş adayını, eşini, dâmât ve gelinini söyle, kim olduğun belli olsun!"

"...Şüphesiz kâfirler, sizin apaçık düşmanınızdır." (4/Nisâ, 101) *"Takvâ sahipleri (Allah'a saygı duyup sorumluluk bilincine sahip, kötülükten sakınanlar) hâriç, (dünyada) dost olanlar o gün birbirlerine düşman kesilirler."* (43/Zuhruf, 67) *"Ey iman edenler! Eşlerinizden ve çocuklarınızdan size düşman olanlar da vardır. Onlardan sakının..."* (64/Teğâbün, 14) *"Doğrusu mallarınız ve çocuklarınız sizin için bir fitnedir/imtihandır. Büyük mükâfat ise Allah'ın yanındadır."* (64/Teğâbün, 15). Bunlar sakınılması gerekenler. Yapmamız gerekenlerden biri olarak sâdıklarla berâber olmamız emredilmiştir: *"Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve sâdıklarla/doğrularla beraber olun."* (9/Tevbe, 119). Peki, kimdir sâdıklar? *"Gerçek mü'minler, ancak Allah'a ve Rasûlü'ne iman eden, ondan sonra asla şüpheye düşmeyen, Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihad edenlerdir. İşte sâdıklar ancak onlardır."*(49/Hucurât, 15)

Evliliğe, namuslu ve iffetli yaşamaya, Allah'a hakkıyla ibâdet ve kulluk yapmaya engel olmak için dört değil; on dört taraftan saldırıyor şer güçler. Düzen ve başta eğitimle ilgili olmak üzere tüm kurumları ile, kitle imha silahı konumundaki medya ve özellikle TV ile sürekli bombardımana tutuluyor insanımız. İslâm'ı hayat biçimi olarak kabullenmiş olan şuurlu müslümanlara karşı topyekün savaş açan Batıya ve her çeşit bâtıla karşı direnebilecek seviyede güçlü bir iman gerekiyor. Eşine müslümanca destek verip onu

cihada hazırlayacak hanımlara, hanımını cennet yolculuğuna çıkarmaya çalışırken dünyada da huzur veren erkeklere ihtiyaç var bu yolda. Çocuğunu, eşini ve kendini ateşten koruyacak davranışlara yapışan, âhiret yolculuğuna beraber hazırlanıp imtihanı kazanmada eş ve çocuklarına yardımcı olacak güçlü bir iman ve cihad eri olmaları gerekiyor eşlerin. Yol çetin, yol arkadaşı güçlü gerek.

Kur'ân-ı Kerim'de Kıyâmet günü azaptan kurtulacak mü'minlerin vasıfları anlatılırken şöyle buyrulur: *"Ve onlar ki, 'Rabbimiz! Bize gözümüzü aydınlatacak eşler ve zürriyetler bağışla ve bizi takvâ sahiplerine önder kıl!' derler."* (25/Furkan, 74). Göz aydınlığı olacak eş ve zürriyetlerin, takvâ sahibi olması, hatta Allah'tan hakkıyla sakınan ve sorumluluk bilincine sahip muttakîlere önderlik yapacak dâvâ adamı olmaları gerekiyor. Âyetteki vurguya göre, bu özelliğe sahip eş ve çocuklar, Allah'ın bağışıdır; kavlî ve fiilî duâ ile bu vasıftaki eş ve çocuk talep edilmelidir.

Unutmayalım, insan ömrünün en önemli olayı, iyi bir eş seçimidir. İyi bir eş de iyi bir mü'minden olur.

İhmal Edip Mezar Haline Getirdiğimiz Evlerimiz

Bunca şikâyet edilecek ortam, bizim ellerimizle yaptıklarımızın uhrevî cezâsının dünyevî avansıdır. Kendimizi kaybetmeye başladığımız, nesillerimizi kaybettiğimizden belli. Vatan dediğin bir toprak parçası; evlât ise toprağın gülü; o yüzden vatanla ilgili meşhur beyti şöyle değiştirebiliriz: "Sahipsiz nesillerin çalınması haktır; Sen sahip çıkarsan bu çocuklar çalınmayacaktır!" Evlerimizi ihmal etmenin cezâsını çekiyoruz. İşe evden başlamak gerekiyor. Evlere kapanıp o mekânları mezar haline getirmenin tam zıddına, evi ihyâ edip hucre-i saâdete benzetmenin ve evde dirilip yenilenmenin, güçlenmenin yolunu bulmalıyız. Evi otel ve lokanta halinden çıkarıp nefsin hevâsını tatminden önce, ruhları doyurup huzura kavuşmanın yolunu bulmalıyız önce. Evlerimizi kurtaralım ki evlerimizle kurtulalım. Biz orayı diriltelim, orası bizi diriltsin.

"Bir toplum, kendilerini değiştirmedikçe, Allah onları değiştirmez." (13/Ra'd, 11). Çevre şartlarını bahane ederek "alternatif" isteyen kimseler için samimiyet testi ailedir. Evlerden iyi alternatif mi olur? Evlerimiz, yöneticiliğin okulu olduğu gibi, İslâm'ı öğrenip öğreteceğimiz ve hâkim kılacağımız alanlardır, yanimescidlerimizdir, okullarımızdır, cephelerimizdir, kalelerimizdir.

Kitle imhâ silâhları konumundaki medya ile evler devamlı bombardımana tâbi tutulmakta, evler işgale uğramakta, evlerin kıblesini televizyonlar tâyin etmektedir. Müslümanların evleri, mescide ve okula hiç benzemiyor. Çağdaş evler, daha çok sinemaya, gazinoya, stadyuma, kahveye, otel ve lokantaya benziyor. Herhangi bir sahâbînin evi ile günümüzdeki müslümanın evi o kadar farklı ki!... Günümüzdeki bir müslümanın evi ile bir kâfirinkini ayırdetmekçok mu çok zor. Bu kadar yabancı işgalin içinde aile bireylerinin birbirleriyle sağlıklı iletişim içinde olabilecekleri mümkün mü? Bilgisayarın başında binlerce kilometre uzaktakilerle kolayca iletişim kurabilen insan, ev içindeki yakınlarıyla devamlı uzaklaşmakta.

Çocuk: Cennet Kokusu, veya...

Aile hayatının dinimizdeki büyük önemi acaba nedendir? Sadece erkek ve kadın, birbirlerini tamamlasınlar diye mi? Birbirlerinin maddî ve mânevî ihtiyaçlarını gidersinler diye mi? Helâl yoldan dünyevî zevk ve huzura kavuşsunlar diye mi? Evet, bütün bu saydıklarımız önemlidir. Önemlidir ama, yeterli değildir. İslâm'da evlenmenin, ailenin teşvik edilmesi, sadece bunlar için değildir. Ailenin esas sebep ve hikmetlerinden belki en önemlisi nesildir, çocuk dünyaya getirmek ve yetiştirmektir. Ümmetin sayıca ve keyfiyetçe büyüyüp güçlenmesine sebebiyettir. Dünyada gereksiz ve hikmetsiz hiçbir ittifak mevcut değildir. Bu dünya hikmet dünyası ve sebepler âlemidir. Ne gökten elma yağar, ne yerden insan biter. Meyve için ağaca, çocuk için evlenmeye ihtiyaç vardır. İnsanlar, bu İlâhî kanuna uydukları, yani evlendikleri takdirde, nasiplerinde de varsa, kendilerine çocuk ikram ediliyor. Dünyaya imtihan için gönderilen ve hiçbir şey bilmeyen bu minnacık misafirin emrine, Allah, onun anne ve babasını veriyor. O küçük yavruya anne ve babasını hizmetçi kılıyor. Bu hizmetçiler için bu küçük insan, bir yönüyle lütuf, bir başka yönüyle azap vesilesidir.

Çocuk, ebeveyni için bir lütuftur. Çünkü onlar, Allah'ın bu narin, nazlı ve cennet adayı sevimli yaratığına yaptıkları hizmet için, aynı zamanda sevap kazanıyorlar. Küçük bir bebek, hele insanın kendi çocuğu olunca, eve ve aileye büyük bir huzur, mutluluk ve neşe katıyor, ailenin temellerini sağlamlaştırıyor. Bununla birlikte, çocuklarına baktıkları, yedirip içirdikleri için ebeveyne bunlar sadaka oluyor, anne-baba bu yüzden sevaba giriyor. Hayatında bir tek ihtiyaç sahibinin dahi yüzünü güldürmemiş en cimri bir insan bile, çocuklarına yaptığı masraflar dolayısıyla sadaka sevabına nail olur. Çocuk yine bir lütuftur; çünkü anne ve babası ona, nereden gelip nereye gittiğini, bu dünya hayatında vazifesinin ne olduğunu güzelce anlattıkları takdirde tebliğ ve irşad şerefinden hisse sahibi olur. O çocuğun bir ömür boyu işleyeceği bütün güzel amellerinden bir pay alırlar, sevabına ortak olur. Bir nevi ölümsüzleşir hayırlı evlât yetiştiren ebeveyn, sevap kazanmaya öldükten sonra da devam eder; akan, sürekli bir sadakadır müslümanca yetiştirilen çocuk.

Çocuk, diğer yönüyle de bir azap vesilesidir. Zira ebeveyni o İlâhî emânete Rabbini güzelce tanıtmadıkları, terbiyesine yeterince dikkat etmedikleri takdirde, onun işleyeceği günahlardan sorumlu tutulacaktır. Yine, onun dünyevî mutluluğu adına, bazen kendi âhiretlerini tehlikeye atıp, meşrû olmayan kazanç yollarına teşebbüs etmelerinden dolayı evlatla sınavı kaybedebilir. *"Ey iman edenler! Kendinizi ve çoluk çocuğunuzu cehennem ateşinden koruyun. Onun yakıtı insanlar ve taşlardır."* (66/Tahrîm, 6) *"Doğrusu, mallarınız ve evlatlarınız bir fitne/sınavdır."* (64/Teğâbün, 15) Her konuda olduğu gibi, aile yönetimi ve çocuk yetiştirme konusunda da örneğimiz Allah rasülü'nün bu konudaki sorumluluğumuzu hatırlatan hadisi meşhurdur: *"Hepiniz çobansınız ve hepiniz güttüklerinizden (idare ettiğiniz kimselerden) sorumlusunuz."* (Buhârî, Cum'a 11; Müslim, İmâre 20)

İnançlar, değerler, gelenekler ve iyi alışkanlıklar, daha çok aile içinde kazanılır. Çünkü çocuğun şahsiyetini kazandığı devre, aile içinde geçer. Onun en çok sevdiği, inandığı, güvendiği ve özendiği ideal tip, anne ve babadır. Sağlam bir iman ve ahlâk düzeninin hakim olduğu ailenin çocuklarına verdiğini hiçbir okul ve kurum veremez. Buna karşılık, inanç ve ahlâk yönünden bozulmuş ailelerin oluşturduğu toplumlar, dünya ve âhiret azabının davetçileridir.

Çocuk dünyaya gelince çocuğa ilk bant kaydı yapılacak; kulaklarına ezan okunacak ve kamet getirilecek. Müslümanlar, bin dört yüz senedir bu sünneti yaşarken bir kısım geri zekâlılar, "bir günlük çocuk, ezanı duyar mı? Ne anlamsız şey bu yapılan?" diyorlardı. Ama günümüz ilmi, bir günlük çocuğun değil; ana karnındakinin bile duyduğunu söylüyor. "Duyduğu kelimeler, şuur altına yerleşir" diyor.

İşte biz, bir günlük çocuğun kulağına ezan okuyoruz. "Allahu Ekber = En büyük Allah'tır diyoruz. Çocuk büyüyünce yöneticilerin "en büyük benim" sözüne kanmasın, en büyük olanın ne futbol takımları, ne mal-mülk ve para, ne makam, ne şan olmadığını dünyaya adım attığı gün idrak etsin ve fıtratı bozulmasın diye ezan okuyoruz. Allahu Ekber'le adım atılan dünyaya, cenaze namazında yine Allahu Ekber'le veda edileceğinden; bu iki kapı arasındaki yolculukta her konuda en büyük olanın Allah olduğu bilinci yer etsin istiyoruz.

Peygamber Efendimiz (s.a.s.): *"Her doğan çocuk, İslâm fıtratı üzerine doğar. Anne babası onu yahûdi, hıristiyan veya mecusi (hatta müşrik) yapar."* (Buhâri, Cenaiz 79, 80, 93; Müslim, Kader 22-25) buyuruyor. "Müslüman yapar" demiyor. Çünkü çocuk zaten müslüman. Onun içindir ki İslâm dini, dünyadaki bütün çocukları müslüman kabul eder.

Çocuğa sıhhat vermek için çalışmayız, o doğuştandır. Bizim, sıhhati bozacak zararlı hava, yiyecek, içecek ve giyeceklerden koruduğumuz gibi çocuğun fıtratında getirdiği İslâm'ı bozacak etkenlerden de çocuğumuzu korumamız gerekir. Çocuğun en güçlü eğitimi, aileden aldığı eğitimdir. Çünkü ailedeki eğitim, yirmi dört saat devam eder. Okullar, daha çok öğretim yeri olsa bile terbiye, ahlâk, duygu eğitimi en köklü şekilde ailede kazanılabilir. Günümüzde okullarda öğretilenlerin de, öğretilmesi gereken doğrular olup olmadığı müslümanca değerlendirilmeli, evde yanlışlar tashih edilmeli, küfür ve şirk mikropları bünyede büyüyüp yerleşmeden temizlenmelidir. Unutmamalıyız ki, yaşlıyken öğrenilenler, su üzerine yazılan yazıya benzese de; çocukken öğrenilenler, mermer üzerine yazılan yazı gibidir.

İslâm'da çocuk sahibi olmak, büyük sorumluluk gerektiren bir durum olarak değerlendirilmiştir. Çocuğun dünya ve âhiret mutluluğunu gözetmek, onu dünyaya getiren insanların önemle üzerinde durmaları gereken bir konudur. İslâmiyet, bu hususta birinci derecede babayı sorumlu tutar. Anne de bu sorumluluğa ortaktır. Ailenin iç düzeniyle birlikte çocukların bakım ve yetiştirilmesi, onun sorumluluk alanına girmektedir (Bkz. Buhâri, Rikak 17; Müslim, İmâre 5). Bu sorumluluğun çocuk açısından sonucu, onun ana baba üzerinde bazı haklara sahip olmasıdır.

Ailede Haklar ve Görevler

Aile hayatı, tarafları günahlardan sakındırmak için büyük bir vesiledir. *"Onlar (kadınlarınız) sizin için bir elbise, siz de onlar için bir elbise durumundasınız."* (Bakara suresi, 187) Kadın ve erkek, müstakil olarak yarımdır, eksiktir, çıplaktır. Bu eksikliklerini birbirleriyle tamamlayacaklardır. Kadın ve erkeğin bu yardımlaşmayı şuurla ve helal yollarla yerine getirmeleri gerekmektedir. *"İyilikte ve takvâda (Allah'ın yasaklarından sakınma üzerinde) yardımlaşın. Günah işlemekte ve düşmanlık üzerine yardımlaşmayın. Allah'tan korkun; çünkü Allah'ın cezası çetindir."* (5/Mâide, 2)

Erkek olsun, kadın olsun her insanın dünyaya gönderiliş hikmeti, Kur'ân-ı Kerim'de "ibâdet" olarak açıklanıyor. İbâdet, yani kulluk yapmak, Allah'ın emirlerine uygun bir hayat geçirmek. İşte bu gayenin gerçekleşmesinde karı-koca birbirine yardımcı olacak, sevgilerini ispatlayacaklardır. Öyle ki, beraberlikleri ve mutlulukları, ölümle son bulmasın; ebediyyen devam etsin.

Ailenin temel görevi, neslin çoğalmasına ve onların iyi yetiştirilip İslâm terbiyesiyle eğitilmesine imkân sağlaması ve eşlerin birbirlerine yardımcı olup ihtiyaç ve eksiklerini gidermeleri, birbirlerine sevgi, huzur ve sükûn sunabilmeleridir. Yalnız, unutulmamalıdır ki, bu dünya, âhiretin tarlası olduğuna göre, aile hayatından bu dünyada alınan rahat ve lezzet, ancak bir çekirdek hükmündedir. O çekirdek, gerektiği gibi beslenir, büyütülürseâhirette saadet ağacı olacak ve en mükemmel meyvelerini o âlemde verecektir. Cennet, bu dünyadan ne kadar yüce ise, o âlemdemü'min kadın ve erkeklerin bir arada ailece bulunmaktan alacakları zevk ve mutluluk da bu dünyadakinden o kadar mükemmeldir.

Ailenin bu kadar önemli olmasından dolayı, dinimiz yuva kuracak gençlerin, birbirlerinin dinî ve ahlâkî durumlarını araştırmalarını emretmiştir. Peygamberimiz, eşlerin seçiminde geçici özelliklerden, fizikî güzelliklerden çok, inanç bütünlüğünün, olgun iman zenginliğinin ve ahlâkî soyluluğun tercih edilmesini ısrarla tavsiye etmiştir. Onun için, tevhîdî iman sahibi müslümanlar, kendileriyle yuva kurmayı düşündükleri eş adaylarında birinci özellik olarak sağlam bir imanı şart görmelidirler.

Evliliğin gerçekleşmesinden itibaren karı-koca, Allah önünde birbirlerinin haklarına uymakla yükümlüdürler. Bu karşılıklı haklar âile reisliği hâriç, eşitlik esasına dayanır. Evlilik kadının şahsiyetini ortadan kaldırmaz, erkeğin hukukî ve sosyal kişiliği eşinin haklarını gölgelemez. Kadın kendi âile ismini taşıyabilir, kendine ait mallar üzerinde tam ve bağımsız bir tasarruf yetkisini kullanabilir.

Karşılıklı Hak ve Sorumluluklar

Aile, sevgi ve fedâkârlık üzerine kurulan bir küçük devlettir. Eşler, evlâtlarını ve birbirlerini Allah'ın emaneti olarak görmek zorundadırlar. Emânete ihânet etmek, mü'minin değil; münâfığın özelliğidir. Mü'minler, sorumluluk bilincini kuşanarak kendi haklarından önce mes'uliyetini taşıdıkları kişilerin haklarını öncelikler. Zâlim olmayı büyük bir suç gördükleri gibi, mazlum olmaya da rızâ göstermez, onurlarına sahip çıkarlar. Ama zâlimlik ve mazlumluktan birini az da olsa tercihle karşı karşıya kaldıkları zaman mazlumluğun daha ehven olduğunu bilirler. O yüzden mü'min için sorumluluk ve görev bilinci, özgürlüğünden ve haklarından da önemlidir. Aile bireylerinin tartışma ve geçimsizliğinin temelinde, bu önceliği nefsin hevâsı doğrultusunda ters çevirmek ve böylece şeytana kapı açmak yatmaktadır. Sorumluluk bilinciyle davranmayan bireylerden oluşan aile, içinde yaşayanlara huzur yuvası ve mutluluk ocağı olmaktan çıkacak; zindana, yarış pistine, boks ringine, despot ve faşist devlete dönüşecektir.

Kur'ân-ı Kerim'de gerek yaratılış, gerekse hak ve sorumluluklar yönünden erkeklerle eşit konumda olan bir kadın portresi çizilmektedir. Kadın, Allah'ın kulu olması bakımından erkekle eşit seviyededir; dinî hak ve sorumlulukları da aynı düzeydedir (3/Âl-i İmrân, 195; 9/Tevbe, 71).

Karı-koca birbirlerine iyi niyet ve güzel ahlâk ile davranacaklardır. *"İyileriniz, âilesine karşı iyi olandır..."* (İbn Mâce, Nikâh 50). Ufak tefek huysuzluk, geçimsizlik ve kusurlara sabredecek, yuvanın yıkılmaması için tahammül göstereceklerdir: *"...Kadınlara normal ve iyi davranın; onlarda hoşunuza gitmeyen bir şey olursa, belki bir şey hoşunuza gitmediği halde Allah onu birçok hayırla doldurmuştur."* (4/Nisâ, 19). Anlaşmazlık büyürse hakeme başvurulacak, hakemler de âilenin devamını sağlayamazlarsa son çare olarak, usûlüne uygun "tedricî boşanma" sistemi uygulanacaktır .

Kocanın karısı üzerindeki yetkileri de âile birliğini devam ettirme esâsına yöneliktir ve bununla sınırlıdır. İslâm'da kadın, kocası karşısında bağımsız bir kişiliğe sahip olduğu gibi, iktisâdî bakımdan da bağımsızdır.

"Erkeklerin kadınlar üzerinde, kadınların da erkekler üzerinde hakları vardır. Yalnız erkekler için onlar üzerinde bir derece vardır" (2/Bakara, 228) buyurulmaktadır.

Evlenme sırasında erkek kadına mehir adıyla belirli bir para veya mal öder veya ödeme borcu altına girer. İslâm hukukunda mehir, evlenecek kadının âilesine değil; bizzat kendisine verilir ve kadın diğer mallarında olduğu gibi onda da dilediği gibi tasarrufta bulunur. Mehrin amacı kadına iktisadî bir güç kazandırma ve boşanmanın sûiistimal edilmesini önlemektir. Özellikle boşanmalara sıkça başvurulduğu dönem ve bölgelerde yüksek tutulan ve çoğu kere boşanma ânında ödenmesi kararlaştırılan mehrin bu nevî sebepsiz boşanmalara önemli ölçüde engel olduğu bir gerçektir.

İslâm'da âile esas itibarıyla tek evlilik (monogomi) üzerine kurulmuştur. Fakat belirli durumlarda kocanın dörde kadar evlenmesine izin verilmiştir. Ancak bunun bir emir değil; belirli şartlarla başvurulan bir ruhsat olduğu unutulmamalıdır. Böyle bir evliliğe izin veren Nisâ sûresinin 3. âyetinin devamında: *"...Şâyet adâleti gözetmekten korkarsanız o zaman bir tane ile veya câriyenizle yetinin. Doğru yoldan ayrılmamak için bu daha elverişlidir"* (4/Nisâ, 3) buyrularak tek evlilik teşvik edilmiştir. Uygulamada müslüman toplumların genellikle tek evliliği tercih ettikleri, bazı zengin kimselerin ve tarımla uğraşanların çok evliliğe belirli ölçüde başvurdukları görülmektedir.

İslâm dini, belirli şartlarla âile birliğinin bozulmasına müsâade etmiştir. Boşanma konusunda kabul edilen sistem, boşanmayı yozlaştıran yahûdi uygulamasıyla onu asla kabul etmeyen hıristiyan tatbikatı arasında yer alan orta bir yol görünümündedir. Hz. Peygamber'in, eşlerin birbirlerine iyi davranmaları ve âile birliğini devam ettirmeleri hakkında çeşitli emir ve tavsiyeleri vardır. Birbirleriyle uyuşamayan eşlerin en son başvuracakları çözüm şekli boşanmadır. Bundan önce uyuşmazlığın eşler arasında çözülmesi, bu mümkün olmazsa iki tarafın âilelerinden seçilecek birer hakeme havâle edilmesi (bak. 4/Nisâ, 35) başvurulacak usullerdendir. Eğer bunlar bir fayda vermezse son çâre olarak boşanmaya izin verilmektedir. Ne var ki bu izinle birlikte boşanma yine de hoş görülmemiştir. Bir hadis-i şerifte: *"Allah'ın helâl kıldıklarının en kötüsü boşanmadır"* (Ebû Dâvud, Talâk 3) buyrulmuştur. Özellikle sebepsiz boşanmalar hiçbir şekilde hoş karşılanmamıştır. Bununla beraber, artık bir arada bulunmasına imkân kalmayan eşlerin genel olarak boşanma hakları kabul edilmiştir. Hıristiyanlıkta olduğu gibi eşlerin evlenmekle artık ayrılmaz bir bütün teşkil ettikleri anlayışı ve dolayısıyla âile birliğinin her durumda devamının istenmesi lüzumsuz bir ifrat kabul edilmiştir.

İslâm, kuruluşunu düzenlediği aile yuvasının mutluluğu için, eşlere karşılıklı sevgi ve fedakârlığa dayalı görevler de yüklemiş, bu görevlerin içtenlikle yapılmasının, erkek ve kadın için birer ibâdet olduğunu bildirmiştir. Ailenin temel hikmeti neslin devamını sağlamak ve müslüman bireyler yetiştirmek olduğu için çocuklara karşı görevler de anne ve babanın birbirleriyle yardımlaşarak yerine getireceği ortak sorumluluklarıdır. Aile bireylerinin görev ve haklarını şöyle özetleyebiliriz:

a- Kadının Ailedeki Görevleri

İslâm ahlâkı, hayatın tüm alanlarında olduğu gibi aile kurumunda da başıbozukluğu kabul etmez. Bu sebeple, bir sosyal kurum olması itibariyle, aile içinde de bir düzenin hakim olması gerekir ki, bu da ailede bir otoritenin bulunması ile sağlanır. İslâm, bu yetki ve sorumluluğu, belli şartlar içinde erkeğe vermiştir. Bu durumda, aile düzeninin huzur ve saadetinin sağlanması için, her otorite sahibine olduğu gibi, aile reisine de saygılı olmak, kadının başta gelen ailevî sorumluluğudur. Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: *"Kadın, kocasının hakkına riâyet etmedikçe, Rabbinin hakkını (emrini) yerine getirmiş olmaz."* (İbn Mâce, Nikâh 4) *"... Erkek, ailede yöneticidir ve yönetiminden sorumludur. Kadın da kocasının evinde yöneticidir ve elinin altındakilerden sorumludur."* (Buhârî, Cum'a 11; Müslim, İmaret 20) *"Kocasını memnun bırakmış olarak ölen kadın, cennete girer."* (Tirmizi, Radâ10; İbn Mâce, Nikâh 4). Kadın, yöneticilik ve sorumluluk bakımından aile reisliğine getirilen kocasının meşrû arzularına saygı göstermekle mükelleftir. Kocasının malını, aile sırlarını, namusunu ve çocuklarını da korumak mecburiyetindedir. Kocasını meşrû yollarla tatmin/memnun etmeye çalışmak, çocuklarını güzelce yetiştirmek ve yabancılara karşı tesettürüyle, davranışlarıyla namusunu muhafaza etmek: Müslüman hanımın ailedeki en önemli üç vazifesi bunlardır.*"Sâliha (iyi) kadınlar, itaatkârdır. Allah, kendilerini (haklarını) nasıl koruduysa, onlar da öylece gizliyi (kimse görmese de namuslarını) koruyanlardır."* (4/Nisâ, 34). Peygamberimiz'inmüjdesi de şöyledir: *"Kadın, namazını kıldığı, orucunu tuttuğu, namusunu koruduğu ve kocasına itaat ettiği zaman, cennet kapılarının dilediğinden girsin."* (Ahmed bin Hanbel, I/191)

Kadının en başta gelen görevi, iffet ve namusunu korumasıdır. Kadın, gözünü haramdan sakınarak, ırzını koruyarak, görülmesine müsaade edilen yerlerin dışında, örtülmesi gerekli yerlerini örterek bu görevini yerine getirir (Bkz. 24/Nûr, 31; 4/Nisâ, 34; 33/Ahzâb, 59). Evdeki işlerle ve çocukların yetiştirilip büyütülmesiyle daha çok ilgilenme durumunda olan kadın, dışarı çıkarken câhiliyye çıkışı ile çıkmayacaktır (Bkz. Ahzab suresi, 33). Câhiliyye çıkışı, yabancı erkekler için süslenme, ince veya dar elbiseler giyme, açılıp saçılarak sokağa çıkmayı içermektedir. Kadınlar, cinselliklerini sadece kocalarına karşı kullanmalı, kocasının yanında dişi; diğer insanların yanında kişi olarak yer almalıdır. Kocasına karşı süslenmeyi ibâdet bilmeli, onu doyurabilmelidir.

Kadın, iyiliği emir ve kötülükten yasaklama görevini, sadece fıtrî öğretmenleri olduğu çocuklarına karşı değil; eşinde gördüğü yanlışları düzeltmek ve doğrularını arttırmak için kocasına karşı da uygulayabilmelidir.

Hanımların bu aile içi görevleri yanında, tabii ki, erkeklerin de görevleri vardır.

b- Kocanın Ailedeki Görevleri

"Erkeklerin kadınlar üzerinde hakları olduğu gibi, kadınların da erkekler üzerinde belli hakları vardır." (2/Bakara, 228). Hanımını, Rabbinin emâneti olarak alan ve iffetini Allah adına söz vererek helâl edinen koca da, karısına karşı sevgi ve şefkat göstermek, yediğinden yedirmek, giydiğinden giydirmek, ona ve yaptığı işlere çirkin dememek, fena söz söylememek, hoş görülü olmak gibi görevlerle mükelleftir. İslâm'ın aile düzenini yaşatmak üzere kocaya tanımış olduğu otorite hakkı, ona kadın üzerinde haksız bir baskı ve zorbalık imkânı vermez. Zira, bu konuda vârid olan âyet ve hadisler, bir anlamda kadının müdâfiisi/avukatı olmak suretiyle İlâhî kaynaklı bir dengeyi temin etmektedir. Yüce Rabbimiz, aile reisliğinin mutlak bir hâkimiyet demek olmadığını açıklayarak şöyle emreder: *"Kadınlarınızla iyi geçinin. Eğer kendilerinden hoşlanmazsanız, olabilir ki, bir şey sizin hoşunuza gitmez de Allah onda birçok hayır takdir etmiş olur."* (4/Nisâ, 19). Anlayışlı ve şefkatli bir eş olmanın en güzel örneklerini sunan Peygamberimiz (s.a.s.) şöyle buyurur: *"Bir mü'min, mü'mine hanıma buğz etmesin. Onun bir huyunu beğenmezse, başka bir huyunu beğenir."* (Müslim,Radâ 61; Müsned II, 329) *"Sizin en hayırlınız, kadınlarına karşı en hayırlı olanlarınızdır." "Kadınlarınıza karşı hayırlı olmayı birbirinize tavsiye edin."* (Müslim, Radâ 62; Tirmizî, Radâ 11)*"Kıdınlarınız konusunda Allah'tan korkun. Çünkü siz onları Allah'tan emânet olarak aldınız."* (Ebû Dâvud, Menâsik 56; İbnMâce, Menâsik 84)

Erkek, gözünü harama bakmaktan, ırzını ve namusunu zina yapmaktan koruyacaktır (Bkz. 24/Nûr, 30; 70/Meâric, 29-30). Erkeğin bu hareketi, kendini haram işlemekten koruduğu gibi; karısının hukukuna da riâyetin bir gereği olmaktadır.

"Allah'ın insanlardan bir kısmını diğerlerine üstün kılması sebebiyle ve mallarından harcama yaptıkları için erkekler, kadınlar üzerinde kavvâmdırlar. Onun için sâliha kadınlar itaatkârdır." (4/Nisâ, 34). Âyette geçen "kavvâm" kelimesini 'hâkim' diye tercüme etmek yanlıştır. Eğer Allah'ın muradı bu olsaydı, yine Arapça olan "hâkim" kelimesini kullanırdı; ama *"kavvâm"* kelimesini kullanmış. Bu kelime, Türkçedeki kayyim kelimesiyle aynı köktendir. Kayyim, tayin edildiği kurumu keyfine göre yönetmez. Hakimin gösterdiği doğrultuda yönetir. İşte evi üzerinde *"kavvâm"* olan erkek de aileyi kendi keyfine göre yönetemez; Allah'ın koyduğu kuralları yürürlükte kılar. Erkekler, kadınların kavvâmı, yani Allah'ın hükümleri çerçevesinde onların yöneticisi ve koruyucusudur.

Kayıtsız şartsız hâkimiyet, ancak Allah'ındır (12/Yûsuf, 40). Ailede uyulması gereken İlâhî kurallara muhatap olmada kadınla erkek eşit statüye sahiptir. Ailede Allah'ın koyduğu kuralları yürürlükte kılma yetkisi kocaya verilmiştir. Evin reisi, Allah'ın koyduğu kurallara göre aileyi yönetecek ve Allah'ın hükmüne zıt bir emir ve yasak koymayacaktır. Eğer İlâhî emir ve yasakları çiğneyen bir istekte bulunursa, hanım bu isteğe itaat etmeyecektir. *"Allah'a isyanı emreden kişiye itaat olunmaz."* (Buhârî, Ahkâm 4; Müslim,Cihad 40). Kadının kocasına itaati, mutlak değil; helal ve meşrû konularda, Allah'ın hükmü doğrultusundadır ve itaat, daha çok kocanın cinsî konulardaki istekleriyle ve temel dinî hususlarla ilgili olarak değerlendirilmelidir.

Her konuda İslâm'la câhiliyye arasında büyük farklar vardır. İslâm, vahiy kaynağından ilham almayan kanunlar ve geleneklerden farklı olarak aile kurumunu değerlendirir. Aileyi, içinde Allah'a ibâdet edilen bir mâbed olarak tanıtır. Öyle mâbed ki, orada yapılan hermüsbet iş, ibâdettir. Erkeğin, ailesinin nafakasını temin etmesi, hanımına ve çocuklarına şefkat göstermesi büyük bir ibâdet olarak vasıflandırıldığı gibi; kadının itaati, sevgi dolu bir bakışı da bir ibâdet olarak takdim edilmiştir. En doğal bir davranış olan cinsî ilişkiler dahi, hayırlı bir amel, yani bir sevap olarak kabul edilmiştir. Hele çocuk dünyaya getirmek ve o çocukları İslâm'ın istediği gibi güzel terbiye ile yetiştirmek, çok büyük ecir ve mükâfatla karşılık verilecek olan büyük bir ibâdettir.

Aile yuvası kuran nice insan, Batı tarzı bir yaşayışın ve propagandanın etkisiyle çocuk istememekte veya bir, ya da ikiden fazlasını yanlış görmektedir. Bu davranış, meşrû bir mâzerete dayanmadıkça dinimizin hoş görmediği bir anlayıştır. Çocuk, dünya nimetleri içinde çok önemli bir yer tuttuğu, evin neşe ve huzurunu temin ettiği gibi, âhiret saadetine de sebep olabilir. Yuvanın temelini sağlamlaştırdığı gibi, özellikle anneleri evine bağlar. Ev kadınının ulu orta çarşı-pazarı sıkça dolaşıp, başkalarını fitneye düşürmesine engel olur. Batılı ve Batıya özenen hanımlar, eğlenceye engel olduğu, gönüllerince gezip tozmaya, lüzumsuz işlerle veya televizyon karşısında vakit öldürmeye, nefislerini azgınlaştıran başı boşluğa engel olduğu için çocuk istememektedir. Yine Batılılar, kendi ülkelerinde vatandaşlarına çocuk başına extra para verip çocukların artmasını teşvik ederken; özellikle müslümanların yaşadığı ülkelere doğum kontrolünü ve az çocuğu teşvik etmektedir. Azıcık aklı olanlar, bunun emperyalizmin bir oyunu olduğunu hemen anlarlar ve oyuna gelmezler. Boşanmanın ve geçimsizliğin önüne geçmedeçocuğun rolünü dikkate alırlar. Hanımların eve bağlanıp hayırlı işlerin en önemlilerinden olan insan yetiştirmeye çalışmalarının kıymetini ve ecrini bilirler.

c- Kardeşlerin birbirlerine karşı görevleri

Kardeşler birbirlerine karşı iyi davranmalı, küçükler büyüklere itaat edip onlara saygı beslemeli, büyükler de küçüklere hoşgörü ile davranmalıdırlar. Ancak bu şekilde âilede mutluluk ve huzur sağlanabilir. Kardeşler maddî hırs sebebiyle, aralarındaki birlik ve beraberliği, âhengi bozmamalıdırlar.

Kardeşlerin kabiliyetleri birbirlerini kıskançlığa sevk etmemelidir. Kimi insan ilme meraklıdır, o sahada ilerler, şan şöhret sahibi olur; kimi insan da ticarete meraklıdır, o sahada çalışır, ilerler, zengin olabilir. Bunları olgunlukla karşılamalı, herkesin aynı karakter ve yetenekte olamayacağı, aynı sahada çalışamayacağı gerçeği unutulmamalıdır. Aralarındaki -varsa tabii- fikir ayrılıklarını, konuşarak, birbirlerinin düşüncelerine hürmet duyarak çözüm yoluna koymalıdırlar. Sertlikler ve tartışmalar daima kötü sonuçlar doğurur. Âilevî huzursuzluklara, tatsızlıklara neden olur.

d- Evlâtların Görevleri (Ebeveynin Çocuk Üzerindeki Hakları)

Çocukların ana ve babalarına karşı görevlerini özet olarak belirtelim: Meşrû isteklerine itaat etmek, onlara ihsânla mûamele etmek, yani güzel ve iyi davranıp saygısızlıkta bulunmamak, onları incitecek kötü bir söz söylememek, onların rızâlarını

almaya çalışmak, maddî ihtiyaçlarını gidermek, öldüklerinde hayırla anmak ve arkalarından duâ etmek

Evlât/yavru sevgisi, bütün hayvanlarda da görülen bir içgüdüdür, Allah'ın onların yaratılışlarına yerleştirdiği bir sünneti, kanunudur. İnsanda da evlât sevgisi, yaratılıştan gelen fıtrî bir sevgidir (3/Âl-i İmrân, 14). Hz. Âdem ve Havvâ'dan itibaren tüm anne babalardaki bu fıtrî meyilden dolayı, çocuklarının bakım ve geçimini hemen her ana baba yerine getirir. O yüzden "evlâtlarınızı sevin, onlara merhametle muâmele edin" gibi emir Kur'an'da yer almaz, zaten fıtratta olduğundan sevmemesi, ilgisiz kalması pek düşünülemez. Hz. Âdem'le Havva'nın ana babası olmadığından olsa gerek, insanın ana babasına sevgi ve saygısı fıtratın mecbur ettiği hususlardan değildir. Fıtrattaki güzelliklere ters düşmediği ve vicdanın, mantığın, kadir bilmenin, teşekkür etme ihtiyacının gereği olan sevgi ve saygıyı, ihsanı, aynı zamanda tüm kutsal kitaplar gibiKur'an da ısrarla emretmiştir.

Çocuklar ana-babalarına karşı daima saygılı olmalı, onlara karşı tatlı dilli, güler yüzlü davranmalıdırlar. Ana-babanın bütün söylediklerini Allah'a itaatsizlik söz konusu olmadıkça, dinlemek ve kabul etmek gerekir. Her işte onların rızâsını almaya çalışmalıdır. Onların hizmetlerini kendi hizmetinden önce görmelidir. Öldüklerinde de onları rahmetle anmak, onlar için hayır duâ etmek, hayır yapmak, vasiyetlerini yerine getirmek gerekir.

Allah'a şirkten sonra en büyük günah ana-babaya itaatsizliktir. Ana baba İslâmî emirleri yerine getirmede ve yasaklardan kaçınmada titizlik göstermiyorlarsa ve hatta kâfir iseler bu onların ana-baba olmalarından doğan haklarını ortadan kaldırmaz. Dolayısıyla onlara Allah'a isyan teşkil etmeyen hususlarda itaat etmek ve her zaman iyi davranmak gerekir.

Çocuklar anne ve babalarına itaat etmeli ve iyilikte bulunmalıdırlar: *"Biz insana, ana-babasına iyilik yapmasını da tavsiye ettik."* (31/Lokman, 14). Çünkü bir çocuğun yetişip büyümesinde en büyük fedakârlığı, anne ve baba gösterir. Çocuklar anne ve babalarına karşı saygı ve şefkat göstermeli, istediklerini yerine getirmeli, onları memnun etmelidir. *"Ana-babaya güzellikle muâmele edin, eğer onlardan biri veya ikisi senin yanında ihtiyarlık hâline ulaşırsa sakın onlara "öf" bile deme, onları azarlama, ikisine de iyi ve yumuşak söz söyle"* (31/Lokman, 14). *"Rabbin şunları kesin olarak buyurdu: Ancak O'na ibâdet edin, ana-babaya ihsan ve iyilik yapın. Birisi yahut ikisi de yanında ihtiyarlarsa sakın onlara "öf" bile deme, onlara darılma ve yüzlerine bağırma, ikisine de ikram et ve tatlı söz söyle. İkisine de merhamet besleyerek tevâzu göster ve de ki: 'Rabbim ikisine de merhamet et, onlar beni küçükken nasıl terbiye etmişlerse sen de her ikisine merhamet et." Rabbiniz gönlünüzdekini daha iyi bilir. Ana-baba haklarında iyilik ederseniz Allah size mağfiret eder. Çünkü O, günaha tevbe edenleri muhakkak affedicidir."* (17/İsrâ, 23-25).

Abdullah bin Mes'ud diyor ki: "Peygamber (s.a.s.) Efendimize: "Allah'ın katında en sevgili amel hangisidir?" diye sordum, Peygamber (s.a.s.): *"Vaktinde edâ olunan namazlardır"* buyurdu. "Namazdan sonra hangisi daha sevgilidir? dedim. *"Ana-babaya iyilik etmektir"* buyurdu. "Sonra hangisidir?" dedim. *"Allah yolunda cihaddır"* buyurdular. (Buhârî, Mevâkît 5, Cihad 1, Edeb 1,Tevhîd 48; Müslim, İman 137-139; Tirmizî, Salât 14, Birr 2; Nesâî,Mevâkît 51)

Çocuklar anne-babaları hakkında kötü konuşmamalı, onlara saygılı davranmalı, vasiyetlerini yerine getirmeli, dostlarına ikramda bulunmalıdırlar: *"Ey Rabbimiz kıyâmet günü, beni, anne-babamı ve bütün mü'minleri mağfiret eyle. "* (14/İbrâhim, 41) diye duâ etmelidir.

Bâliğ olan çocuklar ana-babalarının yatak odalarına her zaman izin alarak girmelidirler. Bâliğ olmayan küçükler de şu üç vakitte ana-babalarının veya başkalarının odalarına izin ile girmelidirler: Sabah namazından önce, yani yataktan kalkıp giyinileceği zaman; öğle uykusu sırasında ve yatsı namazından sonra yatılacağı zaman. Çünkü bu vakitler karı-koca arasında mahrem vakitlerdir. Allah Teâlâ, bütünmü'minlere bunu çocuklarına öğretmelerini emretmiştir (24/Nûr, 58).

Hz. Peygamber, "kime iyilik edeyim?" diye soran bir sahâbîyeşu karşılığı vermiştir: *"Ananıza (bunu üç defa tekrarlamıştır) sonra babanıza, sonra en yakın olanlara"* (Buhârî, Edeb, 2; Müslim, Birr, 1, 2; Ebû Dâvud, Edeb, 120). Yine Peygamber Efendimiz *"Anne Cennet kapılarının ortasındadır"* (Ahmed bin Hanbel, V/198);*"Cennet annelerin ayakları altındadır"* (Nesâî, Cihad, 6) buyurmuştur.

Evlât İçin Farz Bir Görev: Ana-Babasına İhsân

İhsân: "İhsân" kelimesi, 'hasene' kelimesinden türemiştir. Bütün güzellikleri ve rağbet edilen şeyleri ifade eder. İhsan; iyilik etme, güzel davranma, ikram etme, lütuf, bağış, güzellik, uygunluk, güzel olan şeyi en güzel şekilde yapmak demektir. İhsan, başkasına nimet sunmak, iş ve fiillerinde güzel davranmak veya gerekenden fazla verip, gereğinden azını almaktır. İhsân, yaptığı işi en iyi biçimde ve noksansız yapmaya denir. İhsan, temel olarak iki anlama gelir. 1- Bir şeyi güzel yapmak, 2- İyilikte bulunmak. Kur'an'da Allah Teâlâ, ana baba başta olmak üzere, bazı kimselere ihsânı emreder.

Ebeveyne İhsân: Kur'an'da, tek olan Allah'a ibadet edip O'na hiç bir şeyi şirk koşmama emrinden sonra, ana babaya itaat etme ve onlara ihsanda bulunma emrinin geldiği görülmektedir. Şöyle ki:*"Rabbin sadece kendisine kulluk etmenizi, ana babanıza ihsanda bulunmanızı (onlara iyi davranmanızı) kesin bir şekilde emretti.."*(17/İsrâ, 23) Bu âyetten, ana babaya iyilik ve ihsanda bulunmanın farz olduğu anlaşılmaktadır. Bunu destekleyen başka bir âyet-i kerimede şöyle buyuruluyor: *"De ki, gelin Rabbinizin size neleri haram kıldığını okuyayım: O'na hiçbir şeyi şirk/ortak koşmayın. Ana babaya ihsân/iyilik edin..."* (6/En'âm, 151) Burada Allah, ana babaya itaati terketmenin kötülüğünü beyan için haram kılınanlar arasında zikretti. O halde ana babaya ihsan/iyilik farz; terki haramdır.

Ana babaya ihsân, güzel sözle, davranışla ve ihtiyaçları anında onlara gereğince infak etmek suretiyle olur. Allah, ebeveyni insanın yokluk âleminden varlık âlemine çıkmasına bir sebep kıldığı için, onlara ihsân etmek gerekir. Allah'ın, ebeveyne ihsânı kendi tevhidi ve ibadeti yanında zikretmesi, ebeveynin çocuklar üzerindeki hakkının büyüklüğüne işarettir. *"Allah'a ibâdet edin ve O'na hiçbir şeyi şirk/ortak koşmayın. Ana babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara... ihsânda bulunun; Allah kendini beğenen ve daima böbürlenip duran kimseyi sevmez."* (4/Nisâ, 36) Buradaki ebeveyne ihsân, evlâtların

onların hizmetlerini yapması, onlara nâzik konuşması ve onların meşrû isteklerini gerçekleştirmesi için çalışmasıdır. Peygamberimiz (s.a.s.) bu konuda şöyle buyurur: *"Burnu yerde sürtülsün; burnu yerde sürtülsün; burnu yerde sürtülsün."* "Kimin yâRasûlallah?" denildi. Hz. Peygamber: *"Yaşlandıklarında ana babasına, onlardan birine, yahut her ikisine de yetişen, fakat onlara iyilik etmediği için cennete giremeyen kimsenin..."* (Müslim, Birr10)

Ana baba, çocuğunu Allah'a isyana teşvik etmedikçe, evlâtların onların meşrû her emrine uyması gerekir. Ana baba için mağfiret talebinde bulunmak, iyiliklerine duâ etmek, bizzat Kur'ân'ın emridir. *"Ey Rabbimiz! Hesaba çekileceği gün beni, ana babamı ve (bütün)mü'minleri bağışla!"* (14/İbrahim, 41) Ebeveyne yapılan her iyilik ve ihsân, aslında insanın kendi kendisine yaptığı ihsândır. Âhirettekimükâfatının sınırsızlığı yanında, dünyevî ecri/karşılığı peşindir. Sosyal bir olgu olarak ebeveynimize yaptıklarımızın mislini veya fazlasını çocuklarımızdan göreceğimiz kaçınılmazdır. Ana baba, -Allah korusun- müşrik de olsalar, onlara ikramda bulunmak dinin emridir. Peygamberimiz, müşrik anneye sıla-i rahimde bulunup ona iltifatlarda bulunmayı emretmiştir (Müslim, Zekât 50; Ebû Dâvud, Zekât 34).

Kur'ân-ı Kerim'de Ana Babaya İhsan: Kur'ân-ı Kerim, ana babaya ihsan konusuna büyük önem vermiştir. Bunun yanında, kâfir bir babayı ve kardeşi, küfrü imana tercih ediyorlarsa, velî (dost) edinmenin yasaklığı (9/Tevbe, 23); anne-baba, evlâdını Allah'a şirk koşmak için zorlarlarsa, onlara itaat edilmemesi, ama, onlarla (şirke zorlayan ebeveynle) dünyada iyi geçinilmesi gerektiği (31/Lokman, 35) emredilir. İbrahim (a.s.)'in putperest babasına karşı konuşmasına *"babacığım"* diye hitap ederek başladığını ve bu *"babacığım"* ifadelerinin konuşmada sürekli her cümlede tekrarlandığını (19/Meryem, 42-45) Kur'an, ders alınsın diye belirtir.

17/İsrâ sûresi 23. âyetinde, ana-babaya *"of!"* demenin yasaklığı vurgulanırken, 46/Ahkaf sûresi, 17'de ana-babasına *"of be size!"* diyen kâfir evlâttan örnekler verilir. "Of!" ifadesinin, her türlü kaba ve yakışıksız söz için örnek olduğu tüm tefsirlerin ortak açıklaması olarak belirir.

Ana Babaya İhsanı Emreden Âyetlerde Dikkat Çeken Hususlar: Bakara sûresi, 83. âyetten anlaşılıyor ki, Allah'a kulluk ve ana babaya iyilik, sadece Muhammed ümmetinin değil; aynı zamanda eski şeriatlerin de ortak yasasıdır. Benî İsrâilden de bu konuda mîsak/söz alınmıştır. İlâhî Kitaplarda Allah'a kulluk emrinden sonra ana babaya iyiliğin vurgulanması, ana baba hakkının önemini gösterir. Ana babaya itaat, yahûdilikteki temel emirleri içeren meşhur "on emir"den biridir. Bunların içerisinde, Allah'a şirk koşmanın yasaklanmasından hemen sonra ikinci olarak emredilmiştir. Çıkış 20/1-17'de on emir sayılırken şöyle denir: "Babana ve anana hürmet et. Tâ ki Allah'ın Rabbin sana vermekte olduğu toprakta ömrün uzun olsun." Allah'tan sonra insanın üzerinde en çok hakkı olanlar, ana babasıdır. Allah'ı bir bilip sadece O'na ibâdet ve kulluk nasıl önemliyse, ana babaya ihsanla muâmele etmek de öyle önemlidir. Çünkü Allah insanın yaratıcısı, ana baba da yaratmanın sebepleridir. İnsanı besleyen, rızıklandıran Allah; yetiştiren, eğiten, şefkatle koruyup büyüten ana babadır. Bu bakımdan her şeyin başında Allah'ın birliğini tanıyıp sadece O'na ibâdet ve kulluk etmek, sonra da ana babaya iyilik etmek şarttır.

Kur'an'da ve hadislerde Allah'a ibâdetten hemen sonra ana babaya iyilik görevinin zikredilmesinin sebepleri şunlardır: a) İnsanın maddî ve mânevî gelişmesi için en değerli katkı, Allah'ın nimetlerinden sonra ana babanın fedâkârlıklarıdır. Çünkü ana baba, çocuğun hem varlık sahnesine çıkmasının sebebidirler, hem de yetiştirilip terbiye edilmesini, eğitimini sağlayan kişilerdir. b) Çocuğun varlık alanına çıkmasının asıl ve gerçek sebebi Allah, zâhirî ve hukukî sebebi ise ana babadır. c) Allah nimetlerini karşılıksız verdiği gibi; ana baba da çocuklarının ihtiyaçlarını hiçbir karşılık beklemeden seve seve yerine getirirler. d) Allah kuluna günahkâr bile olsa nimetler verdiği gibi; ana baba da âsi bile olsa çocuklarına desteklerini sürdürürler. e) Allah, kullarının iyiliklerinden râzı olduğu, karşılığını fazlasıyla verdiği gibi; ana baba da çocuklarının sahip olduğu imkân ve değerleri korumaya ve geliştirmeye çalışırlar.

İsrâ sûresinin 23-24. âyetlerinde Allah'a ibadetle yan yana emredilen ana babaya ihsanın/ iyiliğin, hiçbir şarta bağlanmadığı dikkat çekmektedir. Bundan da, ana babanın müslüman veya gayr-imüslim, faziletli veya fâsık/günahkâr olup olmadığına bakılmaksızın onlara itaat etmenin gerekli olduğu sonucuna varılır. NitekimMümtehıne sûresinin 8 ve 9. âyetleri de bunu desteklemektedir.

İsrâ sûresinin 23. âyetinde, ana babaya karşı saygısızlığın en basit ifadesi olmak üzere, *"onlara öf bile demeyin"* buyurulmuştur. Tefsir âlimleri, iç sıkıntısını ifade eden bu kelimenin, her türlü kabalık, saygısızlık ve isyankârlığı içerdiğini belirtirler. 24. âyette, merhamet duygusundan kaynaklanan bir tevâzu anlayışıyla ebeveynin himaye altına alınması istenmiş ve *"de ki: Rabbim! Onlar bana küçükken nasıl şefkat ve merhamet gösterdilerse Sen de onlara merhamet et"* buyurulmuştur. Burada ana babaya saygının en temel sebebi olarak merhametten söz edilmesi ve böylece ebeveyn ile çocuklar arasındaki duygusal bağın öneminin vurgulanmış olması hayli anlamlıdır. Çünkü merhamet duygusu, çocuklarla ana baba arasında bulunan maddî ve mânevî ilginin temelidir. Allah'ın nimet ve ikramları da O'nun merhametine bağlı olduğu için, Allah'tan ana babaya merhamet dilemek, diğer bütün ilâhî lütufları dilemek anlamına gelir.

Lokman sûresinin 14. âyetinin sonunda ana babaya iyilik etmeyenin, Allah huzurunda sorumlu olacağını belirtmek için *"Dönüş banadır!"* buyuruluyor. Yani dünyada Allah'a ve ebeveynine karşı yanlış davrananların, Allah huzurunda hesaba çekilecekleri hatırlatılıyor. Aynı şekilde 15. âyetin sonunda da benzer ifade tekrar ediliyor ve dünyada yapılan herşeyin kendilerine âhirette haber verileceği belirtiliyor. Böylece insan, âhiret hesap ve sorumluluğunu düşünerek Allah'a ve ana babasına karşı davranışlarına dikkat etmesi için uyarılıyor.

Ana Babaya İtaatin Sınırı: Allah'a şirk konusunda ailelerin bir zorlaması oluyorsa, duygusal bağlardan dolayı, tevhidin çiğnenmesine Kur'an kesinlikle müsaade etmez. Bu yüzden olmalı ki, ana babaya ihsanı emreden âyetlerin çoğunda, ilk emir olarak, Allah'a ibâdet/kulluk hatırlatılır (2/Bakara, 83; 4/Nisâ, 36; 6/En'âm, 151; 17/İsrâ, 23; 2/Bakara, 177; 4/Nisâ, 1). Ana babaya itaat, Allah'a rağmen değildir; İtaat konusunda herhangi bir kimse Allah'a tercih edilirse, kişi şirk bataklığına dalmış olur. Ya Allah'a ya başkasına itaat etme seçeneklerinden biri karşısında tercih, imanla küfür arasında bir tercihtir. *"Biz, insana, ana-babasına iyi davranmasını tavsiye ettik. Eğer onlar, seni, hakkında bilgin olmayan şeyi (körü körüne) Bana şirk/ortak koşman için zorlarlarsa, onlara itaat etme. Dönüşünüz ancak Banadır. O zaman size yapmış olduklarınızı haber*

vereceğim." (29/Ankebût, 8) *"Biz insana, ana-babasına iyi davranmasını tavsiye etmişizdir...Eğer onlar seni, hakkında bilgin olmayan bir şeyi (körü körüne) Bana şirk/ortak koşman için zorlarlarsa, onlara itaat etme. Onlarla dünyada iyi geçin. Bana yönelenlerin yoluna uy. Sonunda dönüşünüz ancak Banadır. O zaman size, yapmış olduklarınızı haber veririm."* (31/Lokman, 14-15)

Bu âyetlerde ana babaya ihsanla/iyilikle davranma emredilmekle birlikte, şirk koşma, İslâm'dan uzaklaşma gibi Allah'a açık isyan konusunda onlara itaat edilmemesi istenir. Ama putperest ve müşrik ana babayla, dünyevî ilişkiler konusunda yine iyigeçinilmesi emredilir.

Allah'ın Hakkı, Her Hakkın Üzerindedir: *"(Kâfir olarak ölüp) Cehennem ehli oldukları onlara açıkça belli olduktan sonra, akraba dahi olsalar (Allah'a) şirk koşanlar için af dilemek ne peygambere yaraşır ne de mü'minlere. (Çünkü Allah müşrikleri bağışlamaz.) İbrahim'in, babası için af dilemesi, sadece ona verdiği sözden dolayı idi. Yoksa onun Allah'ın düşmanı olduğu kendisine belli olunca, (af dilemekten vazgeçip) ondan uzaklaştı. Şüphesiz ki İbrahim çok yumuşak huylu ve pek sabırlı idi."* (9/Tevbe, 113-114)

Sa'd bin Ebî Vakkas, 17 yaşında bir gençken müslümanolmuştur. İslâm'a girdiği ilk günlerde annesiyle yaşadığı bir mâcerâyı şöyle anlatır: "Ben anneme karşı çok saygılı bir kimseydim. Müslüman olduğum zaman annem bu saygımdan istifade ile beni İslâm'dan döndürmek istedi ve: 'Ey Sa'd! Bu yaşamaya başladığın yeni din de ne? Ya bu dinini terk edeceksin, yahut açlık grevi yapacağım, ölene dek yiyip içmeyi bırakacağım!' dedi. Ben kendisine: 'Anneciğim sakın böyle bir şey yapma. Zira ben kesinlikle dinimi bırakmam!' dedim. Yine de o yemeyi içmeyi bıraktı, ölüm orucuna başladı. Bu hal bir gün bir gece devam etti (diğer bir rivâyette üç gün sürdü). Sa'd'ın bütün ısrarına rağmen annesi, ağzına bir şey koymadığından yıpranmağa başlamış, gittikçe erimiş, bitkin düşmüştü. Kendisine: 'Anne, Allah'a yemin olsun ki, senin yüz tane canın olsa, her gün birer birer çıkmaya başlasa, ben bu dinimi terk etmem!' dedim. Benim bu azmimi, kesin kararımı görünce, protestosunu bırakarak yiyip içmeye başladı. Bu olay üzerine şu âyet indi: *"Eğer onlar seni, hakkında bilgin olmayan bir şeyi (körü körüne) Bana şirk/ortak koşman için zorlarlarsa, onlara itaat etme. Onlarla dünyada iyi geçin. Bana yönelenlerin yoluna uy. Sonunda dönüşünüz ancak Banadır. O zaman size, yapmış olduklarınızı haber veririm."* (31/Lokman, 15) Sa'd bu âyetin kendisiyle ilgili olarak nâzil olduğunu söylerdi. (2) Tabii ki, nüzul sebebi bu hâdise olsa da, âyetin hükmü geneldir, her müslümanı kapsar.

İslâm, tevhid gibi temel ilkeler söz konusu olduğunda, hiçbir ilişki biçimini, bu ilkelerin çiğnenmesi konusunda mâzeret olarak kabul etmez. *"Ey iman edenler! Eğer küfrü imana tercih ediyorlarsa, babalarınızı ve kardeşlerinizi velî/dost edinmeyin. Sizden kim onları dost edinirse, işte onlar zâlimlerin kendileridir. De ki: 'Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, hısım akrabanız, kazandığınız mallar, kesada uğramasından korktuğunuz ticaret, hoşlandığınız meskenler (evler, konaklar, köşkler) size Allah'tan, Rasûlünden ve Allah yolunda cihad etmekten daha sevgili ise, artık Allah emrini getirinceye kadar bekleyin. Allahfâsıklar topluluğunu hidâyete erdirmez."* (9/Tevbe, 23-24)

“Allah'a ve âhiret gününe iman eden bir toplumun, babaları, oğulları, kardeşleri, yahut akrabaları da olsa, Allah'a ve Rasûlünedüşman olanlarla dostluk ettiğini görmezsin...” (58/Haşr, 22)

Tevhide rağmen, hiçbir şahsın ve kurumun değeri yoktur. Dostluk ve düşmanlıkta ölçü, Allah ve Rasûlüdür; İslâm’dır. Ashâb-ı Kirâm, Allah ve Rasûlüne dostluğun, onların düşmanlarına düşmanlığın en güzel örneklerini vermişlerdi. Meselâ Ebû Ubeyde bin Cerrah, Uhud savaşında babası Cerrah’ı öldürmüş, Hz. Ebû Bekir de oğlu Abdurrahman’a karşı çıkmak istemiş, Hz. Peygamber izin vermemiş, Mus’ab bin Umeyr, Uhud’da kardeşi Ubeyd bin Umeyr’iöldürmüştü. Aynı şekilde Hz. Ömer bin Hattab, Bedir’de dayısı Âs bin Hişam’ı, Hz. Ali, Hz. Hamza ve Ebû Ubeyde,
amcazâdeleri, Utbe,Şeybe ve Velid bin Utbe’yi öldürmüşlerdi.

Babaya Karşı İbrahimî Tavır: Hz. İbrâhim’in bir istisnâ ile tüm davranışları ve bu arada babasına karşı tavrı, bütün müslümanlariçin emredilen bir tavırdır. *“Sonra sana hanîf olan İbrâhim’in dinine tâbi olmanı vahyettik.”* (16/Nahl, 123) Kur’an, örnek alınması gereken şahsiyet olarak Hz. Muhammed (s.a.s.) (33/Ahzâb, 21) dışında, isim olarak sadece Hz. İbrâhim (a.s.) ve onunla beraber olanlardan bahseder: *“İbrahim’de ve onunla beraber olanlarda, sizin için gerçekten güzel bir örnek vardır. Onlar kavimlerine demişlerdi ki, ‘Biz sizden ve sizin Allah’tan başka taptıklarınızdan uzağız. Sizi tanımıyoruz. Siz bir tek Allah'a inanıncaya kadar, sizinle bizim aramızda sürekli bir düşmanlık ve öfke belirmiştir.’ Yalnız, İbrahim’in babasına, ‘Andolsun ki senin için mağfiret dileyeceğim. Fakat Allah’tan sana gelecek herhangi bir şeyi önlemeye gücüm yetmez’ demesi hâriç, ‘Rabbimiz!’ dediler, ‘Sana dayandık, Sana yöneldik. Dönüş Sanadır... Andolsun, onlarda sizin için, Allah’ı ve âhiret gününü arzu edenler için güzel bir örnek vardır. Kim yüz çevirirse şüphesiz Allah, zengindir, hamde lâyık olandır.”* (60/Mümtahine, 4, 6).

Bu âyetler, Hz. İbrahim’in her konuda ve özellikle kâfirlere karşı sert tavrında örnek alınması gerektiğini vurgularken, bir konuyu örneklik konusunda hâriç tutar. O da, Hz. İbrâhim, iman etmemiş babasına, onun için istiğfar edeceğini, bağışlanma dileyeceğini söylemesi (19/Meryem, 47), imanı için mühlet vermesidir. Kur’an’ın çok yumuşak huylu ve pek sabırlı olarakvasfettiği İbrahim (a.s.)’in, babası için af dileme vaadini eleştirirKur’an. İbrahim (a.s.), müşrik babası için istiğfardan men edilmişti. Çünkü kâfirler için istiğfar câiz değildir. Zaten babasının Allah’ın düşmanı olduğu kendisine belli olunca, bundan vazgeçti ve babasından uzaklaştı (9/Tevbe, 114).

“Kitapta İbrahim’i an. Zira o, sıddîk/sıdkı bütün bir peygamberdi. Bir zaman o, babasına dedi ki: Babacığım! Duymayan, görmeyen ve sana hiçbir fayda sağlamayan bir şeye niçin taparsın? Babacığım! Hakikaten bana, sana gelmeyen bir ilim geldi. Öyleyse bana uy ki, seni düz yola çıkarayım. Babacığım! Şeytana kulluk etme! Çünkü şeytan, çok merhametli olan Allah'a âsi oldu. Babacığım! Allah tarafından sana azap dokunup da şeytanın yakını olmandan korkuyorum. (Babası:) ‘Ey İbrahim! dedi, ‘sen benim tanrılarımdan yüz mü çeviriyorsun? Eğer vazgeçmezsen,andolsun seni taşlarım! Uzun bir zaman benden uzak dur.’ İbrahim: ‘Selâm sana, dedi. Rabbimden senin için mağfiret dileyeceğim. Çünkü O, bana çok lütufkârdır. Sizden de, Allah’ın dışında taptığınız şeylerden de uzaklaşıyor ve Rabbime yalvarıyorum. Umulur ki (senin için) Rabbime duâ

etmemle bedbaht olmam.' Nihayet onlardan ve Allah'ın dışında taptıkları şeylerden uzaklaşıp bir tarafa çekildiği zaman Biz ona İshak ve Yâkub'u bağışladık ve her birini peygamber yaptık." (19/Meryem, 41-49)

Evlât-baba ilişkilerinde (müşrik babanın mağfireti için duâ hâriç) örnek gösterilen Hz. İbrâhim'le ilgili bu âyetlerde iki şey dikkatimizi çekmektedir. Birincisi, Hz. İbrâhim'in babası ile konuşur ve ona İslâm'ı tebliğ ederken üslûbun yumuşaklığı. Öyle ki, her cümlenin başında *"babacığım!"* kelimeleri tekrar edilir. Kelimeler, özenle seçilir ve kırıcı ya da kaba kabul edilecek en küçük bir hitap görülmez. Babasının taşa tutma tehdidine karşı bile; selâmla, duâ vaadi ile, tatlılıkla cevap verir. İkincisi, babasına yumuşak hitabı, mesajın içeriğini değiştirmemektedir. Hz. İbrahim'in çok yumuşak huylu olması (9/Tevbe, 114), babasına karşı da olsa, dâvânın net bir şekilde tebliğinden tâviz vermesini gerektirmemiştir. Üslûbun yumuşaklığı ve sözün güzel söylenmesi, mesajı aktarırken muhâtabın nefsini galeyana getirmemek, kaba ve yanlış üslûpla mesajın güzelliğini gölgelememek içindir. Dolayısıyla tevhidî doğruları saklamak, ya da bulandırmak, dâvâdan veya dâvânın içeriğini gerektiği netlikte tebliğden tâviz vererek anlatmak, ne İbrâhimî bir tavırdır, ne de güzel üslûptur.

İbrahim (a.s.)'le babası arasındaki diyalog örneği, oğlunu kendi bâtıl dinine girmeye çağıran putperest bir müşrikle birmüslüman evlât arasındaki konuşma tarzıdır. Açık bir şirk içinde olmayan, hele müslüman bir anne babayla ilişkilerin nasıl olması gerektiğini kolaylıkla değerlendirebiliriz. Müslüman bir anne babayla, müslüman bir evlâdın ilişkisi, istenilen güzellikte değilse, suçun büyüğünün evlâda ait olduğunu; kültürü sınırlı anne babanın mâzur görülebilecek çok yönleri bulunabileceğini söyleyebiliriz. İstisnaların da elbette olabileceğini düşünebiliriz. Aile ilişkilerinde herkesi bağlayıcı, genel geçer formüller sunmak, pek kolay değildir. Ama ana babaya ihsan, iyilik, "of!" bile demeyen tahammül ve kibarlık evlât için Kur'an'ınemrettiği genel tavırlardır. Bunlarla birlikte ailesini en iyi tanıyan, kişinin kendisidir. Nerede, nasıl tavır alınacağını, ailesinin yapısını da göz önüne alarak ailenin ferdi belirleyecektir. **İfrat, ihsanla davranmamak; tefrit ise, ana babaya -isyanı emretseler bile- mutlak itaat ve gerektiğinde aileye karşılık Allah veRasûlünün tercih edilmemesidir. Müslüman genç ise orta yolu,i'tidali/dengeyi bulmak zorundadır. Zor da olsa, bu denge olmadan dünyada huzur, âhirette ödül beklemek yanlıştır.**

Bu konudaki âyetlerde dikkat çeken şey, müşrik ana babaya itaatin yasaklanması değil; şirk konusundaki emirlerine itaatin yasaklanmasıdır. Müşrik anne babası insanı Allah'a ortak koşmaya sevk etmek istedikleri takdirde Kur'an bu konuda onlara itaati yasaklarken, müşrik de olsalar dünya işlerinde onlarla iyi geçinmeyi emretmektedir. Yani onların meşrû emirlerine itaat edilmeli, Allah'a isyanı emreden hususlarda itaat edilmemelidir. Ebeveyne itaat gerekir. Ancak, ana babanın emirleri, Allah'ın emirlerine ters düşerse bu konuda onlara itaat gerekmez. Çünkü Yaratan'a isyan olacak işlerde yaratılmışlara itaat edilmez. *"Allah'a isyan sayılan bir konuda kula itaat edilemez."* (Buhârî, Ahkâm 4,Cihad 8; Müslim, İmâre 39) **Yaratan'ın hakkı, ana babanın hakkından elbette üstündür.**

Bazı Genç Müslümanların Üslûp ve Yöntem Yanlışlıkları: Geleneksel anlayışı sorgulama sürecine girenmüslümanlardan belki de ilk nasiplerini aileleri alır. Kur'an'la tanışan, müşrik-mü'min kavramlarının ne anlama geldiğini öğrenen, ama

henüz yeterli birikimi olmadığından Kur'an'a bütüncül yaklaşamayanmüslümanlar, aileleriyle girdikleri tevhidî mücadelede çok kırıcı ve tedrîcîlikten ve ahlâkîlikten uzak bir söylem geliştirebilmektedirler. Kişinin en az çevresiyle ilgilendiği kadar ailesi ile diyaloga girmesi gerekliliği gözardı edilerek, İbrâhimî tavır alma gerekçesiyle,İbrâhimî üslûp gözetilmediği için bazen ailelerle bütün ilişkiler koparılır. Hatta bazı müslümanlar, aileleriyle aralarındaki problemin büyüklüğü oranında kendilerine İslâmîlikten (daha doğrusu radikallikten) pay biçmektedir.

"Sen, Rabbinin yoluna hikmet ve güzel öğütle dâvet edip çağır ve onlarla en güzel şekilde mücadele et." (Nahl, 125) "Allah'tan bir rahmet ile onlara yumuşak davrandın! Şayet sen kaba, katı yürekli olsaydın, hiç şüphesiz, etrafından dağılıp giderlerdi." (Al-i İmran, 159) "İnsanlara güzel söyleyin." (2/Bakara, 83) Bu âyetler, kim olursa olsun, hangi inanca sahip bulunursa bulunsun; muhâtaplarına karşı müslümanların dâvet usûl ve üslûplarını belirler. Bırakın hatalımüslümanlara, veya İslâm'a karşı savaşmadığı halde cehaletinden dolayı bazı şirk davranışlarında bulunanlara nasıl güzel üslûp kullanılmasını; en azılı tâğut ve kâfirlerden biri olan Firavun'a tebliğ için gönderilen Hz. Mûsâ ve Hz. Hârun'a, üslûplarının nasıl olması gerektiğini Kur'an şöyle emreder: "Firavun'a gidin. Çünkü o, tuğyân etti/azdı. Ona yumuşak söz söyleyin. Belki o, aklını başına alır veya korkar." (20/Tâhâ, 43-44)

Muhâtabımız olan her insana, İslâm'ı sunarken, Kur'an'ınemrettiği güzel üslûp özellikleriyle hitap etmek zorunda olduğumuzu unutmamalıyız. Özellikle, bizden yaşlı akrabalarımıza, hele ana babamıza karşı daha hassas, daha tatlı ve yumuşak üslûplu, daha sevgi ve saygı dolu olmalı, bu nezâketimizi muhâtabımızın da anlayacağı şekilde, kelimeleri özenle seçip kullanmalıyız. Hz. İbrâhim'in örnek alınması bunu gerektirir. **Allah'a açıkça düşman olan bilinçli müşrikler hariç; ana babalar, hatta yakın akrabalar, insanın doğal müttefikleridir, yardımcıları ve dostlarıdır.** Kur'an, "Kötülüğü en güzel bir tavırla önle. O zaman (görürsün ki) seninle arasında düşmanlık bulunan kimse, seninle sanki yakın bir dost olur." (41/Fussılet, 34) buyurur. Bazı gençmüslümanlar ise, âyetteki ifadenin tam tersini uygulayıp, aralarında dostluk bulunan kimseleri düşman etmek için kötülüğü güzel olmayan bir tavırla önlemeye çalışıyorlar. Tabii, böylece olaya nefisler karışıyor, iş inada biniyor, hayra giden yol, -iyi niyetle de söylenmiş olsa- yanlış üslûptan dolayı tıkanmış oluyor.

Eğer ailelerimizin hayra doğru değişimleri, dalâlette iseler hidâyetleri isteniyorsa, tedrîcîlik, zamana yayılmış uzun ve samimi diyalog ve de en önemlisi, psikolojik gerginlik oluşturmaktan şiddetle kaçınan tatlı ve saygı dolu üslûp esas alınmalıdır. **Fikirlerin uygun ve güzel olmayan şekilde ve kırıcı ifade tarzıyla sunulması, çoğu zaman, kaş yaparken göz çıkarma ile sonuçlanmaktadır.**Çoğu ana baba, yaşlarını ve tecrübelerini fazla önemsediklerinden, kendi çocuklarının didaktik, vaaza veya derse benzeyen hitapla kendilerine direkt yolla hatalarını söylemelerini hoş karşılamaz, hatta nefis meselesi yapar, tersler. Bu gibi **psikolojik çatışmaları aşmadan tebliğ ve dâvet, fayda yerine çoğu zaman zararla sonuçlanır.** Muhâtabın, ıslah yerine daha büyük ifsadına sebep olunarak, vebalden kurtulayım derken daha büyük günah yüklenilmiş olur.

Kur'an, bir babayla oğul arasındaki ilişkiler konusunda din/dâvâ farkı ile Hz. Nuh'un oğlunu "kendi ehlinden saymaması" gerektiğini ifade eder (11/Hûd, 44, 45). Ama bir oğul olan Hz. İbrahim'in putperest babasıyla ilişkileri, daha farklı gündeme gelir. Yani, hidâyeti

beklenmeyen kâfir bir evlât, gerektiğinde babası tarafından evlâtlıktan reddedilip, ehlinden sayılmaması istenirken;müslüman bir oğulun müşrik ve putperest bir babaya karşı münâsebeti çok yumuşak ve nâzik olmalıdır. Tabii, bunların yanında örnek baba-oğul ilişkileri verilir. İbrahim-İsmail gibi. İsmail (a.s.)'lebabası arasındaki ilişkiler uzunca ve birkaç değişik durumla ilgili anlatılır. Kur'an, anne babaya ve evlâda görevlerini hatırlatır.

Kur'an, müslüman bir kocayla karısı arasında olabilecek anlaşmazlıklar konusunda ise, müslüman kocaya itaati tavsiye eder (Nisa, 34). Geçimsiz ve itaatsiz bir kadına karşı nasıl davranılması gerektiği belirtilir. Eğer araları bu tedbirlerle de düzelmezse, hakem tayin edilmesini tavsiye eder (Nisa, 35). Hemen bu âyetin devamında toplum ve ailenin huzuru için iyi ilişkilerde bulunulması gerekli olanlar sayılır. Allah'a kulluktan sonra ana-babaya iyi davranılması emredilir (Nisa, 36). Bu âyetin zımnen ifade ettiği insan ilişkilerinin olumsuzluğu konusunda genel tavrın ne olması gerektiğini, genel anlaşmazlıklar konusunda yine aynı sûrenin 59. âyeti açıklık getirir. Bu âyet, iki müslüman arasındaki anlaşmazlıkların halli için Kur'an ve sünnetin hakemliğine müracaat, imanın şartı olarak ifade edilir.

Kur'ân-ı Kerim'de "anne-babaya iyi davranmak", hem de dört âyette "sadece Allah'a ibâdet etme", ya da "O'na şirk koşmama"nınemredilmesiyle birlikte zikredilmektedir:

"Allah'a ibâdet edin ve O'na hiçbir şeyi şirk/ortak koşmayın. Ana-babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara... iyi davranın...."(4/Nisâ, 36) *"De ki: 'Gelin Rabbinizin size neleri haram kıldığını okuyayım: O'na hiçbir şeyi şirk/ortak koşmayın, ana-babaya iyilik edin..."* (6/En'âm, 151) *"Rabbin, sadece kendisine kulluk/ibâdet etmenizi, ana-babanıza da ihsân etmenizi/iyi davranmanızı kesin bir şekilde emretti..."* (17/İsrâ, 23-24) *"Vaktiyle Biz,İsrâiloğullarından; 'yalnızca Allah'a kulluk/ibâdet edeceksiniz, ana-babaya, yakın akrabaya, yetimlere, yoksullara ihsân/iyilik edeceksiniz' diye mîsak/söz almıştık...."* (2/Bakara, 83)

Bu anlatım özelliği, ana babaya ihsanın, Kur'antarafından ahlâkî bir görev olmaktan çıkarılıp imanî/tevhidî bir vecîbe gibi algılandığını düşündürür. Zaten tevhid peygamberiHz. İbrâhim'in babasıyla ilişkileri de detaylarıyla vurgulanır. **Aslında tevhidin hayata, aileye, davranışlara ve tabii ki ahlâka yansımaması düşünülemez.** Dolayısıyla "tevhid ahlâkı", "lâ ilâhe illâllah ahlâkı" diye adlandırabiliriz; Kur'an'ın emrettiği, Rasûlünuyguladığı ve tavsiye ettiği ahlâkı. **Ve ahlâkı imandan ayıramayız.**İnanç, amel, muâmelât, siyaset, ahlâk arasında bazılarının zannettiği gibi kesin ayrımlar yoktur; kolay anlaşılsın diye ayrı başlıklar altında incelenebilir; yoksa hepsi bir bütündür. O bütüne İslâm demekteyiz.

Ahlâkı tevhidden bağımsız ve olmazsa olabilir zannettiği için kimi radikal gençler, çevrelerinde örnek gösterilememekte, hatta bazen en yakın çevrelerinde, ailelerinde bile itici bulunabilmekteler. Halbuki İslâm'ı yaşamaya ve hele tebliğe çabalayan bir gencin, toplum içinde ahlâkî zaaflarla değerlendirilmesinin vebâli, diğer insanların vebâlinden daha büyüktür. Onlar, davranışlarıyla güzel örnek oluşturamamaları ve göze batan ciddî ahlâkî zaaflarından dolayı; temsil ettikleri tevhid dâvâsına ve savundukları Kur'anî hakikatlere -iyi niyetle ve farkında olmadan da olsa- düşman kazanmanın suçuyla yargılanabilecekleri endişesi

taşımalıdır. Tevhid ahlâkı bunu gerektirir. İşte bu endişeyi taşıyan bir muvahhid genç, tüm insanlarla, tabii önce ailesi ve yakınlarıyla hastalıklı bir ilişki veya ilişkisizlik içinde olamayacak; *“en yüce ahlâk üzere olan”*(68/Kalem, 4) Rasûlullah’ı örnek alacak, çevresine ihsan ve ıslahı çiçek çiçek yayacak, toplumun diğer fertlerince örnek gösterilecektir.

Ana babaya ihsan, dünyada huzur ve güzelliklerin kaynağı,âhirette cennetin sebebi olacaktır. Aksi ise, huzursuzluk ve azâb...

e- Ana Babanın Görevleri (Çocuğun Ana Baba Üzerinde Hakları)

1- Güzel isim: Doğumunun ilk gününde veya en geç yedinci güne kadar çocuğa güzel bir isim verilir (Bkz. Buhâri, Akika 1, Edeb108; Müslim, Fezâil 62). *"Siz, kıyamet gününde kendi isimleriniz ve babalarınızın isimleriyle çağrılacaksınız; öyleyse güzel isimler seçin."* (Ebû Dâvud, Edeb 70) Örnek insanlarla bağı koparılamayan nice insanımız, çocuğuna isim koyarken örnek almasını arzuladığı başta peygamberler olmak üzere sahâbe ve kâmil insanların isimlerini, peygamberlerin ve sahâbe hanımlarının isimlerini asırlardır çocuklarına koymayı görev bilmişlerdir.

2- İyi terbiye: Hadis-i şerifte güzel isim ve iyi terbiye, çocuğun babası üzerindeki hakları arasında zikredilir (Bkz. İbn Mâce,Edeb 3). Çocuğun en mükemmel şekilde yetişmesi, ihtiyaç duyduğu bütün insanî ve ahlâkî faziletleri, sosyal kural ve davranışları, hepsinden önemlisi tevhidî inanç ve İslâmî değerleri öğrenmesi ve yaşaması, ruh ve beden bakımından sağlıklı, bilgili ve faziletli, ayrıca meslek ve hüner sahibi olabilmesi için ana babanın tüm imkânlarını kullanarak gayret sarfetmeleri gerekir. Çocuğun hem dünya hem deâhiret mutluluğunu hedef alan böyle bir terbiye, Hz. Peygamberimiz tarafından ana babanın çocuğuna bırakacağı *"en güzel miras"* olarak nitelendirilmiştir (Tirmizi, Birr 33).

3- Evlendirme: Ana babaya ait olan neslin korunması görevi,büluğ çağına gelen evladın bir yuva kurmasına imkân hazırlanmasıyla yerine getirilmiş olur. Evlenme çağına gelmiş olan çocuğun fazla bekletilmeden evlendirilmesi gerekir. Mâzeretsiz olarak bunun ileri yaşlara ertelenmesi neticesinde doğabilecek birtakım kötü sonuçlardan ana baba da sorumlu olur. Peygamberimiz'den rivâyet edilen bir hadiste bu husus vurgulanmaktadır: *"Çocuk büluğa erince babası onu evlendirsin; aksi halde çocuk günah işleyebilir, onun bu günahı babaya da ait olur."* (İbn Kayyim el-Cevziyye, s. 159)

4- Eşit muâmele: Aralarında herhangi bir ayrım yapmaksızın çocuklarına karşı eşit davranmak, ana babanın başlıca görevlerinden biri ve aynı zamanda çocuğun da tabii hakkıdır (Bkz. Müsned IV, 269). Çocukların kız-erkek, büyük-küçük, öz veya üvey olması sonucu değiştirmez. *"Allah'tan korkun ve çocuklarınız arasında adâleti gözetin."* (Buhâri, Hibe 12-13, Şehâdet 9; Müslim, Hibât 13). Ebeveyn, çocuklarına karşı gösterdiği sevgi, şefkat ve ilgide de adaletli olmaya çalışmalıdır. Anne baba, iradesini aşan duygularda -bir çocuğunu daha çok sevmek gibi- bunu diğer çocuklarına hissettirmemeye çalışmalı ve davranışlarında eşitliği gözetmelidir. Aksi halde, kardeşlerin birbirini kıskanması ve birbiri aleyhinde olumsuz bazı duygu ve düşüncelere kapılması kaçınılmaz olur.

Bu temel görevlerin yanında ebeveynin diğer görevlerini de şöyle sıralamak mümkündür: **Tahnîk:** Yeni doğan bebeğin, henüz ana sütünü tatmadan önce hurma, bal vb. tatlı bir besin ezilerek bununla damağının oğulması. (Müslim, Tahâret 101) **Kulağına ezanokuma:** Bebeğin sağ kulağına ezan, sol kulağına da kaamet okunur (Müsned VI, 391; Ebû Dâvud, Edeb 108; Tirmizi, Edâhi 17). **Akikakurbanı:** Doğumun yedinci günü, yahut daha sonraki günlerde şartlarına göre kurban kesilerek eşe dosta ikram edilir. **Sünnet (hıtân):** Doğumunun ilk gününden büluğ yaşından önceye kadar bir zaman içinde çocuk sünnet ettirilir**. Saçını tıraş edip ağırlığınca sadaka vermek:** Doğumunun yedinci günü çocuğun saçı tıraş edilir ve bunun ağırlığınca gümüş ya da altın tutarında para veya mal sadaka olarak verilir.

Bütün bunların yanında unutulmamalıdır ki, çocuğa **sevgi, şefkat ve anlayışla muâmele etmek** İslâm eğitim sisteminin en belirgin özelliğidir. İslâm eğitimcileri, eğitimin doğumla birlikte, hatta daha önceden (anne veya baba adayını seçerken) başlaması gerektiği hususunda görüş birliği içindedir. **Çocuğu, sağlıklı, ahlâklı ve iyi bir müslüman olarak yetiştirmek**, ancak çok erken yaşlardan başlayarak onun eğitimini ciddiye almakla mümkün olur. Çocuğun, kendisine söylenenleri tam olarak anladığı ve kendi düşüncelerini az çok ifâde edebildiği yaşlardan itibaren İslâmî esasların öğretimi yapılmalıdır. Bu konuda **ilk öğretilecek şey, tevhid inancıdır.**Nitekim Hz. Peygamberimiz'in *"Çocuklarınıza önce 'Lâ ilâhe illâllah' cümlesini (anlamıyla birlikte) öğretin."* şeklinde tavsiyede bulunduğu nakledilir (İbn Mahled, s. 142; İbn Kayyim, s. 158). Allah inancı, küçük çocuklara onların anlayabileceği sade ve açık bir dille, ümit ve bağlanma duygularını geliştirecek şekilde anlatılmalıdır. Ayrıca, temyiz yaşına doğru Allah sevgisiyle birlikte uygun bir üslûpla Allah korkusunu da aşılamak, bu suretle değer yargılarına ters düşen davranışlar karşısında iyiliklerini ödüllendirecek, kötülüklerini cezalandıracak olan İlâhî otoritenin varlığını vicdanında hissetmesini sağlamak gerekir.

Çocuklarda küçük yaşlardan itibaren imanla birlikte ibâdet şuurunun da geliştirilmesi gerekir. Namazın öğretilmesi ve emredilmesi, aile reisinin de bunda devamlı olması Kur'an-ı Kerim'de özel olarak açıkça zikredilmiştir (20/Tâhâ, 132). PeygamberEfendimiz'in, çocuklara yedi yaşında namazın öğretilip kıldırılmaya başlanmasını, on yaşına geldikleri halde kılmıyorlarsa, hafifçe cezalandırılmalarını tavsiye eden hadisleri (Ebû Dâvud, Salât 25;Tirmizi, Mevâkît 182) bu konuda başta anne babalar olmak üzeremüslüman eğitimcilere ışık tutmaktadır. Küçük çocuklara namazın dışındaki ibâdetler hakkında da bilgi kazandırılması, bunlardan uygun olanlarının zaman zaman tatbik ettirilmesi, onların gelecektekimüslümanca hayatları için büyük önem taşır. Bu konularda unutulmamalıdır ki, İslâm eğitimi, tedrîcîlik, sevgi ve ikna gibi pedagojik metotları esas alır. Korkutucu, ürkütücü, emredici tutumlar, çocuk için hem anlaşılmazdır, hem de yıpratıcıdır. Çocuğun sevgiye, iyi örneklere, açıklayıcı doğru bilgilere ihtiyacı vardır. Bunların yerli yerinde uygulanması ölçüsünde onun müslümancaeğitimi ve öğretimi de başarıya ulaşacaktır.

Çocukların Eğitimi Konusunda Ana-Baba Neler Yapabilir?
Neler Yapılabilir?

Çocukların Eğitimi Konusunda Ana-Baba Neler Yapabilir?

Ne yapılmalı sorusuna verilecek cevabın şekli, öncelikle bizim nerede durduğumuz ile alâkalıdır. Nihâî tercihimizi Allah'tan,âhiretten, cennetten, İslâm'dan, Kur'an'dan yana yapıp yapmadığımızla ilgilidir. İmkân ondan sonraki mesele. Zaten Allah, nihâî tercihini Kendinden yana yapanlara, yollarını açacak, onları güçlerinin dışındakinden zaten hesaba çekmeyecek. Ama önce biz bu tercihi yapmış mıyız, ya da böyle bir arayış içerisinde miyiz, onu sorgulamamız lâzım. Yani, Allah'a kulluğu birinci sıraya alıyor muyuz? İşimizi seçerken, eşimizi, aşımızı seçerken, evlâdımızla ilgili tercihimizi yaparken, kendimizle ilgili kararlar verirken Allah'ı merkeze alarak mı hareket ediyoruz? Yoksa, kulluk görevlerimizle ilgili çoğu alanda mâzeret adıyla bahânelere mi sığınıyoruz?

Okul gibi, askerlik gibi konuları çözmek için devlet gücü lâzımdır. Müslümanlar günümüzde dünyanın hemen hiçbir yerinde siyasî otorite oluşturamadılarsa, bunu mâzeret sayıp kesin haram olan, hatta haramın ötesinde şirkle bağlantılı olan hususlara bahane arama lüksüne sahip olamazlar. Siyasî otoriteleri yoksa cemaatleri vardır (olmalıdır). Mekke'de camii yoktu, okul yoktu; ama Erkam'ınevi vardı. Ümmetin evleri vardı. Yani camii, okul fonksiyonunu icra edecek, insanlara vahyi öğretebilecek, çocuklarını bu noktada korumalarını sağlayacak, imkânların elverdiği en uygun çözümlere gidilmişti. Yine Hz. Musa, Firavun gibi azgın bir zorbanın her uygulamasıyla tanrılık tasladığı bir yerde risâlet görevine muhâtap olmuştu. Hz. Musa'yla ve O'na iman edenlerle ilgili bir âyet-i kerime var; meâli şöyle: *"Mûsâ'ya ve kardeşine, 'kavminiz için Mısır'da evler hazırlayın ve evlerinizi namaz kılınacak yerler yapın. Namazı dosdoğru kılın. Mü'minleri müjdele' diye vahyettik."* (10/Yûnus, 87). Zaferle müjdelenecek mü'minlerin yapmaları gereken zafere yönelik faâliyetler gündeme gelir. Nedir o? Evleri mescid edinmek.Mescid tâbirini bugünkü vâkıadan yola çıkarak sadece namaz kılınıpdağılınan yerler değil; otuz civarında işlevi bulunan, siyasal, sosyal, ailevî ve eğitimle ilgili her türlü düzenlemeyi içeren bir muazzam kurum olarak düşündüğümüzde, evlerin mescid, yani mektep, okul ve insanların ihtiyaçlarına cevap verecek kurumlar haline getirilmesi emri ile karşı karşıyayız. Dolayısıyla hantal yapıların modası da geçti. Müslümanlar ne kaybettilerse araçlardan, metotlardan kaybettiler. Çok yönlü mobil hizmet alanları oluşturmalıdır. Çok yönlü kullanılabilecek ve değişik planlara müsâit faâliyet için cemaatlere, dernek ve vakıflara çok iş düşüyor.

Öncelikle vurgulamalıyız ki, İslâm'ın hâkim değil mahkûm olduğu ülkelerdeki okullarda çocukların şirkten uzak yetişme özgürlüğünün olmadığı, kimsenin üzerinde durmadığı fecî bir durumdur. Öncelikle öğrenci ve öğretmen olarak şirk tornasındangeçmeme hakkı için mücâdele gerekiyor. Resmî âyinlerde şirk unsuru olan hususlar varsa bu törenler, bazı derslerde kabulü ve dillendirmesi şirk olan durumlar varsa onlar, müslüman halkın başörtüsü sorunundan çok fazla önemsenmesi gereken en ciddi problemlerdir. Varsa yoksa sadece başörtüsü yasağı gündemde. ABD gibi, Avusturya ve diğer Avrupa ülkeleri gibi, başörtüsünün suç olmadığı memleketlerde yaşasaydık, bizim okullardan istediğimiz olmayacak mıydı? Yani sadece üniversitelerde ve sadece başörtüsünden başka. Başörtüsüne bile müsaade etmeyen bir zihniyetin, başın içine koyduğu zihniyetin ne olup olmadığı, ciddi mânâda maddeler halinde net olarak dosta düşmana ilan edilebilmiş bile değildir ki, ona göre eylem planı hazırlansın.

Okullarda Darwin teorisinin ve benzeri özgül ağırlığı fazla olmayan birkaç meselenin, bir de ahlâkî problemlerin dışında karşı çıkılması gereken meseleleri yok gibi davranıyor müslümanlar. Yani kim neye niçin karşı çıkıyor, kim neyi niçin istiyor; belli değil. Karşı çıkılan şeyler olmazsa olmaz şeyler midir, olmazsa güzel olur cinsinden midir, bu da net değil.

Eğitim, başlı başına kitaplık, hatta kütüphanelik bir konu. Hele Kitapsız eğitimin problemleri, açtığı yaraların tedavisi... Eğitim, Rab kavramını gündeme getirir. İnsanların mutlak eğiticisi, terbiye edip yetiştiricisi Allah'tır. O'nu temel almayan eğitim, eğitim değil öğütümolur, eritim olur. Pansuman tedaviler yerine; radikal değişim ve çözümler olmadan eğitimden hayır beklemek, okyanusu yürüyerekgeçmeyi düşünmek demek. Câhilî eğitim kurumlarında bilginin temel kaynağı olarak vahy kabul edilmeyip sadece akıl ve duyu organları kabul edilir. Laik devlet yönetime, laik eğitim de bilime Allah'ı karıştırmaz. Oralara başka ilâhlar(!) yön verir. Halbuki Kur'an'a göre yönetmek ve eğitmek/terbiye sadece tek Rab olan (terbiye eden, eğitip yönlendiren) Allah'a ve izin verdiklerine aittir, bunların ilkelerinitesbit yalnız O'nun hakkıdır. Vahyi, eğitime müdâhale ettirmemek, hem eski Arap câhiliyyesinde, hem de günümüzdeki şirke dayalı düzenlerin güdümündeki modern câhiliyyede ortak şirk kaynağıdır. Dünyanın oluşumu ve insanın ortaya çıkışı gibi konularda ortaya atılan teorilerden tutun, hiçbir konu Allah'a dayandırılmaz. Besmele ile başlamak bile yasaktır derse, Es-selâm'la sınıfa girmek gibi. Başörtüsü yasağı da gâyet doğaldır bu zihniyette. Ama, besmele ile başlama, başörtüsüne göz yumma câhiliyyenin veremeyeceği tâvizler değildir. Ve bana göre câhiliyyenin o zaman tehlikesi daha büyük olur. İçinde haktan bazı basit hususlar taşıyan bâtıl daha tehlikeli olacaktır, hakka hiç yer vermeyen bâtıldan. Günümüz bilimleri ve eğitim anlayışları, yaratmayı ve eğitip terbiye etmeyi (rablığı) Allah'a hiç dayandırmadığından; yoktan var edici, yarattıklarını yönetici bir ilâh ve eğitici bir rab olarak başka tanrılara inanıp kul olmaya hazır müşrik tip yetiştirmek için çabalar. Kur'an'ın ilkelerine hiç yer vermeyen, O'nun emir ve yasaklarını, hükümlerini bilimsel bulmayan anlayışta neyi eleştirecek, nasıl düzelteceksiniz? Yaratma konusunda Arap müşrikleri kadar bile Allah'ı kabul etmeyen şirk zihniyeti, bize göre kendisine küçük bir Kitap (suhuf, vahy) verilmiş bir peygamber olan ilk insanı, okuyup-yazması olmayan, hatta konuşamayan, çiğ et yiyen mağara insanı olarak tanıtır. Şirk zihniyeti, ilk insanların yaşayışını, karanlık çağ safsatası ile başlatır. Çağ tasnifleri ve tarihe bakış, tevhidî inanıştan tümüyle farklıdır. Hz. Âdem'den beri devam eden tevhidî hayat ve hak-bâtıl mücâdelesi unutturulmak istenir. Peygamberler değil, krallardır vahyi kabul etmeyen tarihin öne çıkarttığı. Hak - bâtıl mücâdelesi değil; savaşlar, antlaşmalar ve uyduruk uygarlıklardır üzerinde durulan. Müşriklerin hâkim olduğu devlet düzenleri, ileri medeniyetler olarak tanıtılır, câhiliyye hayatı ideal toplum modelleri olarak sunulur. Câhiliye eğitiminden geçmiş ve İslâm'ı hakkıyla öğrenememiş her ırktan insanın asr-ı saâdeti; Roma, Atina ve Isparta uygarlığı, Mısır veya Bâbil medeniyetidir. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin adından da anlaşılacağı gibi, Din, sadece kültür ve ahlâktan ibârettir, ahlâkın da uygulanması değil, sadece bilgisi önemlidir bu zihniyete göre.

Çocuk, anne ve babaya emânet olarak teslim edilmiş bir fitnedir/sınavdır. Ana ve baba, kendisi veya vekilleri eliyle çocuğun yaİslâm fıtratını koruyacak, ya da şirke bulaştıracak. İkincisi olursa,âhirette de kendisini bu şekilde yetiştiren büyüklerine evlât şöyle diyecek: *"Yüzleri ateşte evrilip çevrildiği gün, 'Eyvah bize! Keşke Allah'a itaat*

etseydik, Peygamber'e itaat etseydik!' derler. 'Ey Rabbimiz! Biz reislerimize/beylere ve büyüklerimize itaat edip uyduk da onlar bizi yoldan saptırdılar' derler. 'Rabbimiz, onlara iki kat azap ver ve onları büyük bir lânetle lânetleyip rahmetinden kov."(33/Ahzâb, 66-68)

Çağımız, bilgi çağı değil, bilgi kirliliği çağıdır. Modern yaşam biçiminde insanların beyni çöp kutusuna döndü. Vahiyle bağları koparılan insana eğitim kurumları, medya, teknoloji, çevre bırakınâhireti, dünya için bile gereksiz, hatta zararlı şeyleri bilgi ve kültür adına (insan istemese bile) dayatarak depoluyor. İnsanlar, vahye dayalı gerçek ilimden koparılıp lügat ve itikadî anlamlarıyla cehâlete itilirken, diğer yandan bilgi kirliliğinin kurbanı oluyorlar.

Kurumlardan ve çevreden öğrenilenlerin hepsi de yanlış ve zararlı değil elbette. Ama vahiyle, dünyada ve âhirette insanı kurtaracak "ilim"le karşılaştırılınca küçük bilgi kırıntıları şeklinde kalmaktadır bunlar. Bırakın zararlısını, "faydasız ilimden" bile Allah'a sığınmaktadır tek önderimiz (Tirmizî, Deavât 68, hadis no: 3711). Bilgi kırıntılarının "ilim" haline gelmesi için vahiyle sağlamasının yapılması, hazmedilip özümsenmesi, posasının çıkarılması, pratikte faydalı hale gelip uygulanması gerekmektedir. Yine illet ve gâyesinin belirlenmesi, Allah rızâsına hizmet etmesi, bütün içindeki yerinin uygunluğu ve insanlığın hayrına/salâhına hizmet etmesi lâzımdır.Kur'an'a göre âlim kuru bilgi sahibi, hele kitap yüklü merkep değil (62/Cum'a, 5); Allah'tan huşû duyup titreyen muttakî kimsedir (35/Fâtır, 28). O yüzden takvâdan uzak bilgi ilim sayılmaz, hele vahiyden kopuk ve kişiyi Allah'tan uzaklaştıran şeyin adı kesinlikle "ilim" olamaz. Eğitim, insana yön vermek, onu yönlendirmektir. Terbiye (eğitim) insanı inşâ etmek demek olduğundan mutlak terbiyeci/eğitimci ancak Allah'tır. O'ndan kopuk bir eğitimci farkında olmasa bile rablik iddiasındadır. Osmanlı dedelerinin yaptıklarının tam tersi bir uygulama ile karşı karşıyadır bugün bu topraklarda yaşayan nesiller; tersine bir devşirme söz konusudur.

Evler, sadece çocukların değil; anne ve babanın da okuludur. Ama ana ve babaları yetiştirecek ehil ve emin yerlere büyük ihtiyaç var. Müslüman cemaat ve teşkilâtlara düşen önemli bir görev, çocuklardan önce ana ve babaları yetiştirmek olmalıdır. Evlilik ve ana baba okulları açmalı, geliştirmelidirler. Eğer baba evinde ve evlilik öncesinde anne adayı, kendini yeterince yetiştirmediyse, evlilikten sonra sorumluluk hanımın kendisiyle birlikte kocaya âittir. Zarûri olan hususları ya bizzat kocası öğretecek, ya da öğrenmesine imkân ve fırsatlar oluşturacaktır.

Eğitim, hevâî isteklere (vahyin tesbit ettiği şekilde) istikamet ve sınır tâyin edebilecek irâde eğitimini, tevhidî bilinci, ibadete devamı ve ahlâkî özellikleri ihmal etmeyecek şekilde, daha doğrusu bunların temel alındığı bir ölçüde değerlendirilmelidir. Bunların, vahyi merkeze almadan yerine getirilemeyeceği gibi, ümmet planında ve ideal tarzda yerine getirilmesi ve eğitim problemlerinin kesin çözümü için İslâmîbir otoriteye ihtiyaç vardır. Bununla birlikte cemaatler ve riskleri göze alabilen müslümanlar, kendi çocuklarıyla ilgili radikal (câhiliyye ile uzlaşmayan) tavırlar alabilmeli; lokal, kısmî ve yüzeysel de olsa çözümler üretmek için işbirliğine gidebilmelidir. Yakın yaşlarda çocukları olan beş on ebeveyn birleşerek ev ortamını okula dönüştürecek çalışmalar yapabilmelidir. Ama, riskleri göze alamayanmü'minleri bırakın tekfir etmeyi, onları kıracak tavırlardan bile kaçınmalı, halleriyle örnek ve alternatif olmaya çalışmalıdır. Unutmayalım, bu din, sadece kahramanların dini değildir. Herkesten kahramanlık beklenemez. Kaldı ki,

günümüzdeki kahramanlar, bu özelliklerini hayatın tüm alanlarına da taşıyamadıklarını itiraf etmelidir. Unutulmamalı ki eğitim, hayatın sadece bir parçasıdır; tümü değil.

Radikal çözümlere ve resmî olarak riskli tavırlara hazır değilse ebeveyn, yine yapabileceği hayli tedbirler vardır. En azından cumartesi ve pazar günleri, hiç değilse bir günün yarısı, çocuklarınİslâmî eğitimine ayrılabilmelidir. Mahallenin çocukları her hafta ayrı bir öğrencinin evinde velîlerin tâyin edeceği şuurlu bir veya birkaç öğretmenin eğitim ve terbiyesine teslim edilir. Bir mahallede beş on velî bir araya gelip imkânlarını birleştirerek çocukları için alternatif çözümler üretebilir. Üretmiyorlarsa, samimi ve gayretli olmadıklarındandır, diğer gerekçeler bahaneden öte bir değer taşımaz. Bireyler olarak bu işlerin üstesinden gelinemiyorsa, cemaatleşerek, eğitimin sancısını duyan insanlar birleşerek bu hayatî meseleye kısmî de olsa çözümler getirebilir. Zâten Allah, kimseye gücünün yettiğinden fazlasını yüklemediğinden, ancak devlet otoritesiyle çözülebilecek ideal ve kesin çözümler de acele olarak beklenmemelidir.

Müslümanım diyenlerin genelini bağlayacak şekilde yine de çok şeyler yapılabilir.

Neler Yapılabilir?

1- Evler okul olmalıdır. Çocuğun eğitiminden dinimize göre direkt olarak ebeveyn sorumlu olduğundan esas muallim ve mürebbi (öğretmen ve eğitici) anne ve baba olmalı, evler de esas okul haline gelmelidir. Kişilik/karakter eğitimi esas olarak ancak evde ve aile ortamında verilip inşâ edilebileceği gibi; müslümanlık da, ahlâk, sevgi ve samimiyet gibi erdemler de çocuğa mükemmel olarak ancak evde kazandırılabilir. "Koca", aynı zamanda "hoca" olmalı; evin reisi, liderliğini evde imamlık, muallimlik ve muhtesiblik yaparak da yerine getirmelidir. Çocuğunu canından fazla seven anne, onun cehennemde yanmasına rızâ göstermediğini davranış ve fedâkârlığıyla ispat etmelidir. Çocuğunu cehenneme götüren inanç, düşünce ve eylemlerden koruyacak şekilde onu eğitmenin yollarını bulabilmelidir.

İnançlar, değerler, gelenekler ve iyi alışkanlıklar, daha çok aile içinde kazanılır. Çünkü çocuğun şahsiyetini kazandığı devre, aile içinde geçer. Çağdaş tüm pedagoglar, "altı yaşa kadar çocuğun karakteri nasılsa, ondan sonraki yaşantısında fazla ekleme yapılmadan aynı izler devam eder" görüşünde birleşirler. Bu sebeple, ilk yıllardaki eğitim ve terbiye, hayâtî ve hayat boyu önem taşır.

Evlerde müfredâtı önceden tesbit edilmiş, planlı programlı dersler yapılabilir, kitap okuma saatleri düzenlenebilir. Bu derslerde, çocukların yaş ve seviyelerine göre, öncelikle inanç ve ahlâk eğitimleri, rûhî/psikolojik eğitimleri, zihnî eğitimleri, beden ve sağlık eğitimleri ve giderek cinsî eğitimleri, insan ilişkileri ve iktisâdî eğitimleri verilebilir. Hiç değilse, bu konularda ehil ve güvenilir kişilerin eserleri tâkip edilebilir. Çocuğa fazla bilgi yüklemekten çok, onu kişilikli bir müslüman olarak yetiştirip sevgiye dayalı eğitmek daha önemlidir. Kur'an öğrensin, hâfızlık yapsın diye dinden,Kur'an'dan nefret ettirmek yerine; dinini öncelikle sevsin, Allah,Kur'an ve peygamber sevgisi alsın, âhiret bilincine ve köklü bir imana sahip olsun denmelidir. Temizlik ve âdâb-ı muâşeret, terbiye ve nezâket de ihmal edilmemelidir.

Âile eğitiminde ebeveynin, ağabey ve ablanın tâkip edecekleri belli başlı metotlar olarak şunlar sayılabilir: Örnek olma, uygun örnekler seçip gösterme, güzel çevre seçimi, çevreyi uygun hale getirme ve uygun çevrelerle ilişki kurma, olaylar üzerinde, durumlar ve eşyalarla ilgili ortak gözlem yapma ve yaptırma, çocukları etkin ve özgün düşündürme, pratik zekâ çalışmaları, yaparak ve yaşayarak uygulamalı öğrenme yöntemleri, gerektiğinde ölçü ve sınırları iyitesbit edilmiş ödüllendirme ve cezalandırma, öğüt verme.

2- Münkerden nehy görevi yapılmalı, çocuk evde karantinaya alınıp, günlük ve haftalık arındırmalardan geçirilmelidir. Okulun, iletişim araçlarının, medyanın, sokağın/çevrenin münkerlerindençocuklar evde arındırılmalı, gönül ve zihinlerine bulaşmış tortuların atılması sağlanmalıdır. Çocuk eve geldiğinde, yanlış bilgilerden, câhilî kültürden, kötü ahlâktan, çirkin alışkanlıklardan temizlenmelidir; çamurda oynayan çocuğun eve girer girmez temizliği yapılıp mikroplardan arındırıldığı gibi. Küfür ve şirk başta olmak üzere kötülüklerden, Allah'a isyan sayılacak davranışlardan, yalan ve hayâsızlık gibi her çeşit kötü alışkanlıklardan ve tiryakiliklerin her türünden koruma faâliyetleri yapılmalı, çocukları doğru ve faydalı kaynaklarla temasa geçirmelidir. Okuduğu kitapları, gazeteleri, konuştuğu arkadaşlarını, terbiye ve eğitim verenleri, seyrettiği filmleri, oynadığı oyunları... kontrol etmeli; gerektiğinde ambargo koymalıdır. Bütün bunları kendi yerine ve daha güzel yapacak Allah korkusunu, ihsan bilincini, tevhid şuurunu gönlüne yerleştirmelidir. Anne ve babalar gecesini gündüzüne katıp, "çocuğumu nasılmüslümanca yetiştirebilirim?" diye planlar, programlar yapmalıdır.

3- Emr-i bi’l-ma’rûf yapılmalı, hakkı tavsiye etmeli ve tevhidî eğitim ve şuur verilmeye çalışılmalıdır. Bütün bunlar mutlaka sevdirilerek yapılmalı; eğer dinden nefret ettirecekse usûl/metodmutlaka değiştirilmeli, dini sevdirme ve dinî bilgi konusunda mutlaka birinden tâviz verilmesi gerektiğinde sevgiden/sevdirmekten kesinlikle taviz verilmemelidir. Çocuklara özgüven ve güzel ahlâk kazandırılmalıdır.

4- Helâl haram ayrım ve bilincini aşılarken, haram lokmadan uzak şekilde temiz gıdalarla beslemenin eğitimle çok yakın ilişkisi unutulmamalıdır. İsrâfın her çeşidine ve özellikle zaman savurganlığına meyletmeyecek bilinç verilmelidir. Çocuklarının gıda ihtiyaçlarını karşılamayan ya da tamamen hastalık taşıyan mikroplu pis gıdalarla onları besleyen anne ve babanın suçluluğu kabul edilir de, midelerinden çok daha önemli olan kafa ve gönüllerini aç bırakan veya ondan daha kötüsü, hastalıklı düşünce ve inançlarla doldurulmasına sebep olan ebeveyn suçlu sayılmaz mı? Ebeveynin çocuklarının midesini doldurup kafa ve kalbini ihmali, kapitalistçe bir zulümdür elbet. Ama şunu da unutmayalım: Nasıl midelerini mikropsuz, zehirsiz gıdalarla, dengeli beslenme kurallarıyla doldurmak zorundaysak; kafalarına ve gönüllerine giden gıdaların da mikroplardan arınmış, çocukları zehirlemeyecek ve dengeli beslenmeyi sağlayacak temel gıdalardan seçmemiz gerekmektedir. Abur cuburla midenin doldurulması gibi, abur cuburların okunması veya seyredilmesi de insanı hasta eder. Bazı ana ve babalar, çocuğuna okul ders kitapları dışında kitap almayı, oyuncak kadar bile önemli görmemekte; çocuğunun tevhîdî iman ve ibâdet bilincine sahip olmasını, güzel duygularının güçlendirilip doğru yönlere kanalizesinilüks saymaktadır. Kendi çocukluğunda kitapla büyümediği için, çocuklarının kitap ihtiyacını umursamamaktadır. Halbuki öyle acâyip bir düzen ve ortamda çocuklarımız hayata atılıyor ki, bu devirde okumayanların, canına okuyorlar. Tabii, neyi nasıl okuyacağını bilemeyenler de intihar etmiş oluyor.

5- İslâm’ı sevdirmeli, çok küçük yaştan itibaren Allah sevgisi, Peygamber sevgisi vermeli; her sevgiden önce ve en büyük sevgi olarak. İlâhî emirleri, ibâdetleri niçin yapması gerektiğini anlatmalı, her konuda şuurlandırmaya çalışmalı, okuduğu Kur’an’ın ne olduğunu, ne emirler içerdiğini, anlamını, namaza niçin ihtiyacı bulunduğunu... öğretip sevdirmeli. Bir yandan cihad sevgisi ve hazırlığı, diğer yandan sanat sevgisi kamçılanmalıdır. Balık avlayıp vermek yerine, balık tutmayı öğretmeli, Allah sevgisi ve belirli yaştan sonra da Allah korkusu ve takvâ bilinci verilmeye çalışılmalıdır. Sorumluluk ve görev şuuru aşılanmalıdır. Kız çocuklara küçük yaşlardan itibaren tesettür ve hayâ bilinci, kız ve erkek çocuklara ibâdet ve özellikle namaz şuuru kazandırılmalı ve bu konuda çok titiz olunmalı.

Günümüzde okullarda öğretilenlerin de, öğretilmesi gereken doğrular olup olmadığı müslümanca değerlendirilmeli, evde yanlışlar tashih edilmeli, küfür ve şirk mikropları bünyede büyüyüp yerleşmeden temizlenmelidir. Her akşam, okul, TV, sokak gibi çocuğu etkileyen tüm etkenler ana baba tarafından gözden geçirilmeli, özellikle şirk unsurları en hassas ölçüyle tespit edilip izâle edilmeli, yerine tevhîdî özellikler geçirilmelidir.

Görüldüğü gibi esas iş, ana ve babaya düşmektedir. Bunun yanında elbette çözüme katkı cinsinden cemaat ve kurumların da büyük sorumlulukları vardır. Demek ki, “çocuğumun eğitimi konusunda ben fazla bir şey yapamam, gücüm ve imkânım yok!” diyemez anne ve baba. Çok şeyler yapabilir ve yapmalıdır.

Yeter ki samimi olsun ve gönülden istesin…

Çocuk Eğitiminde Dikkat Edilecek Özellikler

Çocuk eğitiminde şu dört şeye özellikle dikkat edilmelidir:

1- Büyükler, çocukları, önemsiz ve anlamaz küçük yerine koymayıp; aksine kendileri empatik davranarak onların seviyesine inmeli, onların eğitimi sırasında çocuk olduklarını daima göz önünde tutmalıdır. Nitekim Peygamber Efendimiz (s.a.s.) *"Çocuğu olan, onunla çocuklaşsın."* buyurmuştur.

2- Çocuklara daima uygun bir dille doğru, tutarlı ve yararlı bilgiler verilmelidir. Bu görev, ebeveynin belli başlı dinî ve kültürel konularda bilgili olmalarını gerektirir. Çocuklara, her şeyden önce Allah'ı ve Rasülünü sevdirip güncel itikadî sapmalardan koruyabilecek tevhidî bir imanı gönüllerine severek nakşedebilmek şarttır. Sonra, şu başlıklar altındaki temel bilgiler verilmelidir:

a- İtikad ve ibâdete dair müslüman için zorunlu bilgiler,
b- Ahlâk ve muâşeret kuralları, edep ve terbiyeyle ilgili hususlar,
c- Kur'an bilgisi; Kur'an' ı okuyabilmesi, sevebilmesi, anlamıyla ilgilenmesi için gerekli bilgiler,
d- Çocuğun gelecekte geçimini sağlayabilmesi için mümkün ve uygun olan bilgiler. Anne-baba, bunları ya bizzat vermeli, yahut kendi aslî görevi olan çocuğunu eğitip

öğretmek konusunda, kendine bir vekil tutmalı, ehil ve emin kimselere bu ilimleri verdirmelidir.

3- Ebeveyn, çocuklarına her yönüyle örnek olabilecek bir hayatı yaşamaya çalışmalıdır. Aksi halde, sözleriyle telkin etmiş olduklarını davranışlarıyla yalanlamış olurlar. Çocuk da daha çok gördüklerinden, örneklerden etkileneceğinden eğitim başarısız olacak, çocukta da karakter bozuklukları ortaya çıkacaktır.

4- Çocuklara karşı hoşgörüyü, onları şımartacak, serkeşleştirecek bir noktaya kadar götürmek, doğru olmadığı gibi; çocuğun şahsiyetini kazanmasına engel olacak, onu âsîleştirecek veya arsızlaştıracak şekilde katı bir disiplin uygulamak da uygun değildir. Ebeveyn, bu konularda daha çok terğib ve terhib (imrendirip özendirme ile sakındırıp caydırma) yöntemlerini kullanmalıdır.

Her şeyin kolayını, basitini seçen günümüz insanı, görev bilincini yitirmiş, sadece hak ve özgürlüklerinin peşinde sonu gelmeyen koşu içinde yıpranıyor. Müslüman olmanın gereğini düşünmeyen kişi, cennetin ucuz, hatta bedava geleceğini umuyor. Hiçbir bedel ödemeden Allah'ın rızâsına tâlip oluyor. Birinin eteğine yapışarak cenneti garantiye almak, çocuğunu başkalarına emânet ederek kolay yoldan yetişmesini beklemek bunun göstergesi. Kendisiyle birlikte ateşten koruması gereken evlâdını başkalarına havâle ederek sorumluluktan kurtulacağını düşünüyor. Canavarın eline teslim edilen kuzu türünden, çocuğunu kimlerin eline bıraktığını bile düşünmüyor.

"Dünyaya gelen her insan, (İslâm) fıtrat(ı) üzere doğar; sonra anne ve babası onu yahûdi, hristiyan, mecûsi (farklı bir rivâyete göre *veya müşrik*) *yapar."* (Buhârî, Cenâiz 79, 80, 93; Müslim, Kader 22-25, İman 264). Fıtrat, Allah'ın, mahlûkatını, kendisini bilip tanıyacak ve idrâk edecek bir hal, bir kabiliyet üzere yaratmasıdır. "İslâm", yahut en azından "İslâm'a yatkınlık" anlamı taşır. Fıtrat, ruh temizliği, Hakkı benimseme yatkınlığı, olumlu yetenek ve meyiller olarak da tanımlanır. Fıtrat hadisindeki *"...sonra ebeveyni onu yahûdi,hristiyan... yapar"* ifâdesi, çocuklardaki temiz yaratılışın ve iman yatkınlığının çocuk devresinde çeşitli etkilere göre değişmeye elverişli olduğunu, dolayısıyla eğitimin önemini göstermektedir. Hadisteki bu ifâde, çocuğun İslâm fıtratı üzerinde sağlıklı bir yapı sürdürmesinin,ya da fıtratı bozulup çeşitli bâtıl dinlerle hastalıklı, ârızâlı bir hayatın sebebi olarak sadece anne ve babayı gösteriyor. Çevre şartları denilen şey, aslında ana-babanın oluşturduğu, bilinçli veya bilinçsiz tercih ettiği ortamlardır. Çocuğu yönlendiren okul ve medya da yine ebeveyn tarafından seçilip rızâ gösterilmektedir.

İnsanlığın şirk ve isyan bataklığından doğru yola çekilmesi, vicdanın fıtrî saflığına dönüşü, takva ile en güzel olana uyulması, İlâhî prensip ve İslâmî rehberliğe ulaştırmak için İslâmî eğitim şarttır.

Cenâb-ı Hak, mazlum kurbanların fecî durumunu ve onların esas sorumlusu olan kendi ana-babalarına yapacakları bedduâları haber veriyor: *"O gün yüzleri ateş içinde kaynayıp çevrilirken: 'Vah bize! Keşke Allah'a itaat etseydik, Peygamber'e itaat etseydik!' diyecekler. Yine şöyle diyecekler: 'Ey Rabbimız! Doğrusu biz, efendilerimize, beylerimize ve büyüklerimize (ana-babamıza ve diğer büyüklerimize) itaat ettik de onlar bizi dalâlete*

(yanlış ve sapık yola) götürdüler. Ey Rabbimız! Onlara (bize verdiğin) azâbın iki katını ver. Ve onları büyük bir lânet ile lânetle (rahmetinden uzaklaştır)." (33/Ahzâb, 66-68)

Çocuklarının gıda ihtiyaçlarını karşılamayan ya da tamamen hastalık taşıyan mikroplu pis gıdalarla onları besleyen anne-babanın suçluluğu kabul edilir de, midelerinden çok daha önemli olan kafa ve gönüllerini aç bırakan veya ondan daha kötüsü, hastalıklı düşünce ve inançlarla doldurulmasına sebep olan ebeveyn suçlu sayılmaz mı?

Hadis-i şerifte güzel isim ve iyi terbiye, çocuğun babası üzerindeki hakları arasında zikredilir (Bkz. İbn Mâce, Edeb 3). Çocuğun en mükemmel şekilde yetişmesi, ihtiyaç duyduğu bütün insanî ve ahlâkî faziletleri, sosyal kural ve davranışları, hepsinden önemlisi tevhidî inanç ve İslâmî değerleri öğrenmesi ve yaşaması, ruh ve beden bakımından sağlıklı, bilgili ve faziletli, ayrıca meslek ve hüner sahibi olabilmesi için ana-babanın tüm imkânlarını kullanarak gayret sarfetmeleri gerekir. Çocuğun hem dünya hem de âhiretmutluluğunu hedef alan böyle bir terbiye, Hz. Peygamberimiz tarafından ana-babanın çocuğuna bırakacağı *"en güzel miras"* olarak nitelendirilmiştir (Tirmizi, Birr 33).

İslâm'ın aile anlayışında, normal şartlarda kadının başlıca görev ve meşguliyet alanı evidir. Bu durum, prensip olarak çocukların ihmal edilmesini büyük ölçüde önlemektedir. Çocuklara sevgi ve yetiştirme yönünden daha fazla vakit ayırması gereken anne olmakla birlikte, babanın sorumluluğu da, anneden daha az değildir. Baba, çocuklarının ve onların müslümanca yetişmesinin; işinden ve dünyevî meşguliyetlerinden çok daha önemli olduğunu davranışlarıyla ispatlamalıdır.

Okuduğu kitapları, gazeteleri, konuştuğu arkadaşlarını, terbiye ve eğitim verenleri, seyrettiği filmleri, oynadığı oyunları... kontrol etmeli; gerektiğinde ambargo koymalıdır. Bütün bunları kendi yerine ve daha güzel yapacak Allah korkusunu, ihsan bilincini, tevhidşuurunu gönlüne yerleştirmelidir. Gecesini gündüzüne katıp, "çocuğumu nasıl müslümanca yetiştirebilirim?" diye planlar, programlar yapmalıdır.

Çocuk, çocukluk yapıp elini ateşe atsa, sobayı ellemeye kalksa elbette engeller anne-baba; ille de yanmak istese, kendi haline bırakmaz, müsâade etmez, gerekirse, yanmasın diye, şefkatle tokatlar onu. Çünkü o, neyi yapınca, nasıl davranınca yanacağını bilemez. Biraz büyüyünce, yine çocukluğun daniskasını yaparken, cehennem ateşine elini uzatıp çevresinin teşviki ve kendi arzusuyla kendini ebedî alevlerin içine atarken ana-baba seyirci kalamaz. Hele hele bu yanma olayına yardımcı olması, hiçbir şeyle izah edilemez. Evlâdını seven ana-baba, çocuğunun cehenneme doğru yuvarlanmasına göz yummaz.

Teslim etmez kâfirlerin ve küfrün eline en kıymetli varlığını. Sahip çıkar İlâhî emânete, birinci işi o olur, her şeyden önce gelir onları müslümanca yetiştirmek. Çok küçük yaştan itibaren Allah sevgisi, Peygamber sevgisi verir; her sevgiden önce ve en büyük sevgi olarak. İlâhî emirleri, ibâdetleri niçin yapması gerektiğini anlatır, her konuda şuurlandırmaya çalışır, okuduğu Kur'an'ın ne olduğunu, ne emirler içerdiğini, anlamını, namaza niçin ihtiyacı bulunduğunu... öğretir ve sevdirir ona. Her konuda çeşit çeşit güzel kitaplar yazılıyor, nice konular araştırılarak hazır lokma haline getirilip kitap, dergi, CD diye sunuluyor. Evlât terbiyesi, çocuk eğitimi konusunda da onlarca kitap var; sorumlu ebeveyn alıp okur, nasıl terbiyeyi emrediyor İslâm, öğrenir, tatbik etmeye çalışır.

Yüce Peygamberimiz *"Hiç bir baba, çocuğuna güzel terbiyeden daha üstün bir şey bağışlayamaz, bırakamaz"* diyor. Eğitim konusunda en önemli görev anne ve babalara düşmektedir. Çünkü, çocuklarından direkt sorumlu tutulacaklar onlardır. Çocuklar, ebeveynlere emânet edilen varlıklardır. Fıtratlarını bozdurmamak, onları cehennem ateşinden korumak, yarınlara müslümancahazırlamak, tüm şeytânî tuzaklara ve mânevî hastalıklara karşı, koruyucu aşılar yapmak önce ebeveynin görev alanı ve sorumluluğundadır. Câhiliyye döneminde küçük yaşlarda kızlarını diridiri toprağa gömen insanlardan daha fecisini mi yapıyor ebeveynler dersiniz? Onlar, çocuklarının sadece dünya hayatlarını mahvediyorlardı; Çağdaş ana-baba ise âhiretini. Onlar sadece kız çocuklarını öldürüyorlardı; şimdiki ebeveyn, kız-erkek hepsini. Onlar o çağdaki âdetlere göre kuma gömüyorlardı; şimdikiler ise daha çağdaşça, televizyona, sokaklara, okullara, kitaplara veya kitapsızlıklara, çağdaş tanrı taslaklarına kurban ediyor çocuklarını.

Çocuklarımızı sevmek ve onların geleceğini düşünmek, dünyadaki vazifelerimizin en güzelidir. Çocuklar, büyüklerin yaşama sevincidir, umutlarıdır, gelecekleridir. Unutmayalım ki sevgi bedel ister, fedâkârlık ister. Anne ve babaya emânet edilen varlıkların her yönden yetişmesi emânet edilenlerin sorumluluğundadır. Öğretmenleri, kitapları, çevreyi seçmek, kendi görevinde onlardan yardım beklemek, asli görevi bir süre için vekillere devretmektir. Unutmamalıyız ki, hiç bir kişi ve kurum, anne babanın yerini tutamaz. Herkes istiyor ki, "filan hoca, filan kuruluş benim çocuğumu eğitsin, yetiştirsin, ben de maddî masrafları karşılayayım. Emâneti başkasına devrederek zahmetsizce sorumluluğumdan kurtulayım. Ben işimle gücümle uğraşırken başkalarının yetiştireceği çocuğumdan dünyada ve âhirette faydalanayım." Ana-babalık, çocuğun dünyevî, maddî ihtiyaçlarının karşılanması olarak görülmektedir. Eğitim ve yetiştirmede de dünyevi ölçüler ön plandadır. Çocuğun karnının doyurulması yeterlidir. Kafasını ve kalbini başkaları doldurabilir. Hatta neyle doldurulduğunu araştırmak; uğraşmayı, direkt ilgiyi istediğinden o da yapılmaz. Bu kadar iş-güç arasında çocukla nasıl uğraşsın? Bu mantık, ucuzcu mantıktır, materyalist mantıktır. Sorumluluk bilinci değil; sorumsuzluk ve görev kaçkınlığı sırıtmaktadır bu anlayışta.

Okullardan şikâyetçiyiz. Okulların câhilî eğitim verdiğinin, ders kitaplarının eksik ve yanlışlıklarının farkındayız. Ama yeterli alternatifler üretmiyoruz, imkânsızlıktan değil, isteksizlikten. Çünkü imanı olanın imkânı da vardır. Müslüman, çevre şartlarını aşamayan, zamanın çocuğu, şartların mahkûmu değildir, olamaz. Samimi ise, mutlaka alternatifler bulacak, kendisi gibi düşünen insanlarla bu konuda da yardımlaşacaktır.

Hz. Âişe'ler, Ümmü Seleme'ler, Fâtıma ve Zeyneb'ler nerede, hangi okulda yetişti? Onların önce babaları, sonra kocaları hocaları idi. Eski âlimlerin biyografilerini öğrendiğimizde, hemen hepsinin ilk hocalarının babaları olduğunu görüyoruz.

Çocukla en fazla meşgul olacak olan anne olduğundan, ilk ve en önemli terbiyeci, eğitimci annedir. Çocuğa doğru yolu gösteren, Rabbini tanıtacak, dinini sevdirecek olan önce anne, sonra babadır. Bu büyük görevleri yerine getirecek olanların, önce kendilerini iyi yetiştirmiş olmaları gerekmektedir. Kendini ıslah edemeyen başkasını ıslah edemez. Kendisi doğru olmayanın gölgesi de doğru olmaz. Yüzme bilmeyen, başkasını boğulmaktan kurtaramaz. Kendi eteği tutuşmuş bir itfaiyeci, başkasını yangından çekip çıkaramaz. Eğitim, çok yönlü ehliyet ve uzmanlık isteyen girift bir konu olduğundan,

İslâm'ı ve naklî ilimleri ana hatlarıyla bilmek bile yetmemekte, içinde yaşanılan toplumu da çok iyi tanımak, sevgi ve müsâmahayı, sabrı ve tedrîcîliği, eğitim metotlarını, insan ve çocuk psikolojisini, pedagojiyi, yani çocuk eğitim ve terbiyesini temel düzeyde de olsa bilen ve uygulayabilen bir seviye gerektirmektedir. Evler, sadece çocukların değil; anne ve babanın da okuludur. Ama ana-babaları yetiştiren ehil ve emin yerlere büyük ihtiyaç vardır. Müslüman cemaat ve teşkilâtlara düşen önemli bir görev, çocuklardan önce ana-babaları yetiştirmek olmalıdır. Evlilik ve ana-baba okulları açmalı, geliştirmelidirler. Eğer baba evinde ve evlilik öncesinde anne adayı, kendini yeterince yetiştirmediyse, evlilikten sonra sorumluluk kocaya âittir. Zarûri olan hususları ya bizzat kocası öğretecek, ya da öğrenmesine imkân ve fırsatlar oluşturacaktır.

İnsanları Allah'ın dininden uzaklaştırıp kendi sapık anlayışlarını topluma dayatan câhiliyyenin hâkimiyetinde, onların yönlendirmesine açık kurumlar ve hantal yapılanmalar yerine; ciddi, özgür ve özgün alternatifler oluşturmak gerekmektedir.

Kadının En Saygın, En Mübarek Konumu; Annelik

Dinimiz ve fıtratımız anneye çok büyük bir yer vermiştir. Normal olarak erkeğin, kadına göre bazı konularda önceliği olduğu halde, annenin babadan daha öncelikli ve daha faziletli olduğunun sırrı buradadır. Kadın, erkeği faziletçe geçmek istiyorsa, anne olmalıdır. Yalnız, unutulmamalıdır ki, anne olmak, sadece çocuk dünyaya getirmekle olmaz. Çocuğuna sahip çıkmakla, onu güzelce yetiştirmekle annelik tamamlanmış olur. Babanın hakkı, dinimizde "bir" iken; annenin hakkı "üç"tür. Cennet, babaların değil; annelerin ayakları altına serilmiştir. Annelikle ilgili olarak, günümüzde giderek artan çalışan kadının, ne kadar annelik yapabildiği ve yapabileceği sorusu da önemlidir. Anne işte, çocuk kreşte. Hiçbir mamanın anne sütünün yerini tutamadığı gibi, hiçbir bakıcı da annenin yerini asla tutamaz. Hiçbir çocuk okulu, adına ana okulu da dense, ananın evdeki okulunun benzeri olamaz. Kendi evlâdını anne ve babası kadar kimse sevemeyeceği, dünya ve âhiret geleceğini düşünemeyeceği için de, anne ve baba gibi hoca ve öğretmen de bulunamaz. **Öyleyse, haydi evlerimizi kurs, mektep, okul ve mescid yapmaya!**

Müslüman Hanımların Tesettürü

Müslüman hanımın başörtüsüyle birlikte dış kıyafetinin temel özellikleri şunlardır: Müslüman bir kadının yabancı erkeklere ve müslüman olmayan bayanlara karşı yüzü, bileklere kadar elleri dışında vücudunun tamamı avrettir, örtmeleri gerekir. Hanımların, ev dışında veya yabancı erkeklerin yanında normal ev içi elbisesinin üstüne bir dış elbise daha giymeleri gerekir. Âyette şöyle buyurulur: *"Ey Peygamber! Eşlerine, kızlarına ve mü'minlerin kadınlarına dış elbiselerinden üstlerine giymelerini söyle. Bu onların tanınıp, kendilerine sarkıntılık edilmemesi için daha uygundur. Allah çok bağışlayan ve çok merhamet edendir."* (33/Ahzâb, 59).

Örtünün sık dokunmuş ve altını göstermeyen kalınlıkta olması gerekir. Cildin rengini gösterecek derecede ince olan elbise ile avret yeri örtülmüş sayılmaz. Elbise şeffaf ve çok ince olmamasına rağmen uzuvları belli edecek şekilde darsa ve organların şeklini ortaya koyarsa yine tesettür gerçekleşmemiş olur. Giyilen kıyafetin, örtünen başörtüsünün,

erkeklerin dikkatini çekecek şekillerde olmaması, cinsel câzibeyi ortaya çıkarmaması gerekmektedir. (O yüzden şekil ve renk olarak sade, daha çok koyu -siyah- renkte giysi ve örtü, yirminci asra kadar bütün dünya müslümanlarının riâyet ettiği ölçü kabul edilmiştir.)

Kim ne yorum yaparsa yapsın; başörtüsü Kur'an'ın emridir: *"Mü'min hanımlara söyle: Gözlerini korusunlar, nâmus ve iffetlerini muhâfaza etsinler. Görünen kısmı müstesnâ olmak üzere, ziynetlerini (süslerini ve süs taktıkları organlarını) teşhir etmesinler. Başörtülerini, yakalarının üzerine (kadar) örtsünler…"* (24/Nûr, 31). Başörtüsü teferruat değildir. Allah'ın Kur'an'da emrettiği bir farz teferruat, ayrıntı kabul edilemez. Bu mantık(sızlık)la, eğer başı örtmek teferruat ise, meselâ göğsü örtmek de teferruattır; çünkü o da aynı şekilde farzdır. Başörtüsü, çarpık yorumlarla önemsiz ve hizmet(!) için tâviz verilecek basitlikte görülemez, olmazsa da olur denilecek bir husus kabul edilemez.

Müslüman hanım, Ahzâb sûresi 59. âyete göre sadece vücudunu ve başını örtmekle emrolunmamış, aynı zamanda yabancı erkeklerden eziyet görmeyecek ölçüde ve iffetli olduklarını gösterecek biçimde cilbab (çekici olmayan ve baştan ayağa örten geniş ve kalın bir dış giysi) ile örtüneceklerdir. Bu özellik, başörtüsünün şeklini de, başörtüsü dışında dış giyimin nasıl olması gerektiğini ve bunun hikmetlerini de içermektedir. Vücudu örttüğü halde dış giysinin (cilbabın) içindeki bol elbise, -cilbabsız olarak- nasıl dışarıda tesettür için yeterli görülmüyorsa, aynı şekilde elbise desenlerinden daha çekici, allı güllü, bol süslü eşarplar ve kadını câzip gösteren kıyafetlerin de tesettürdeki temel espri ve hikmeti taşımayacağı bilinmelidir.

Bilindiği gibi, Nur sûresi 31. âyeti, kadınlara -istisnâ edilen şahıslar dışında- hiçbir erkeğe ziynetlerini göstermemelerini emretmekte. Ziynet, kadını güzel gösteren saç, makyaj, parfüm, takı, mücevherât ve elbise gibi şeyleri içine almaktadır.

Güzel kokudan (parfümden) kaçınmak şarttır: *"Bir kadın, güzel koku sürerek bir topluluktan geçer, onlar da 'onun kokusu şöyle şöyleydi' diye konuşurlar. Böyle (koku sürünmesi ve) söylenmesi çirkindir."* (Ebû Dâvud, hadis no: 351). Konuşurken ciddî olma mecbûriyeti vardır: *"...Eğer (Allah'tan) korkuyorsanız, (yabancı erkeklere karşı) çekici bir edâ ile konuşmayın; sonra kalbinde hastalık bulunan kimse ümide kapılır..."* (33/Ahzâb, 32). Müslüman hanımın davranışı, yürüyüşü ağırbaşlı olmalı, dişiliğini, cinselliğini öne çıkarmamalıdır: *"... Gizlemekte oldukları ziynetleri anlaşılsın diye, ayaklarını yere vurmasınlar (dikkatleri üzerlerine çekecek şekilde yürümesinler)."* (24/Nûr, 31).

Tesettürdeki gâye ve hikmet, ulemânın ittifakı ve ümmetin icmâı ile, kadının yabancı erkeklere karşı cinsî câzibesini gizlemektir. O yüzden, kadının bileğindeki altın bileziğin gözükmesine izin vermeyen din, kadını daha süslü gösteren bir eşyanın, bir aksesuar veya başörtüsü ya da giysinin kullanımına da izin vermez. Nûr Sûresi, 31. âyet, kadının yabancı erkeklere ziynetlerini/süslerini (ve ziynet yerlerini) göstermesini yasaklar. Halbuki şimdiki başörtülerin ve dış giysilerin büyük oranda ziynet/süs unsuru olması, aranacak ilk vasıf sayılabiliyor, ziyneti örtmesi gereken şeyin kendisi tümüyle ziynet özelliğine uyuyorsa bu nasıl tesettür olabilir? Tuz yiyeceği kokmaktan korur; tuz kokarsa o yiyeceğin hali ne olur?

Başörtüsü, mü'min hanımlara sadece üniversitede farz olmamakta, bülûğa erdiği andan itibaren farz olmaktadır. Ayrıca üniversite gibi resmî kurumlarda ve erkeklerle kızların karma eğitim yaptıkları ya da içli dışlı oldukları yerde sadece başörtüsü değildir farz olan; onu tamamlayan diğer giysiler ve cinsî özellik ve câzibelerin tümünden arınmış, fitne ortamına hiç yer vermeyecek davranışlar da şarttır.

Müslüman bayan, erkeklerin de bulunduğu sosyal hareketlere katılır veya yabancı erkeklerle meşrû ölçüler içinde konuşurken, her şeyden önce dişiliğiyle değil; kişiliğiyle bulunmalıdır. Bir kadın için, sosyal hayatta tesettür her şey değil; bir şeydir. Onsuz olmaz ama, onunla da her şey tamamlanmış değildir. Kahkaha gibi aşırı ve sesli gülme, yabancı erkeklerle şakalaşma, gereksiz samimi tavırlar, kadınsı işveler, yapmacık edâ ve sesin güzelleştirilmesi için doğal olmayan çabalar vb. iffetli müslüman bir hanıma yakışmayacak ve müslümanlarca yadırganacak ya da farklı gözle değerlendirilecek her türlü tavırdan kaçınılması gerekir. Müslüman hanımın bu ölçülere riâyet etmeden sosyal hayatta yer alması ya da erkeklerle konuşması, hem kendine, hem dâvâsına, hem tesettürlü hanımlara, hem İslâm'a ve hem de müslüman kadınların toplumda müslümanca yer etmesi için gereken ortamın ve örfün oluşması önündeki zincirlerin kırılma çabalarına çok büyük zararlar verecektir.

Bugün çarşıda, pazarda, tezgâhta, masa ve kasa başında, başörtülü bayanların "örtülü çıplak" diye tanımlanabilecek başörtülü yozlaşmanın görüntülerini de şöyle özetleyelim:Çarşaf ya da bol ve uzun pardösü benzeri bir dış giysinin tamamlamadığı bir kıyâfet. Dış giysi cinsinden bir şey olmaksızın sadece başörtü, altına etek veya pantolon, üstüne bluz, elbise cinsinden bir şey giyerek çarşı pazarda dolaşma veya işyerlerinde ya da okullarda bu kıyafetle yabancı erkeklere (iş arkadaşlarına, sınıf arkadaşlarına, müşterilere…) gözükmek.

Yasak savma cinsinden bile kabul edilemeyecek tarzda, çok ince veya çok kısa ya da çok dar pardösümsü bir dış giysi.

Başörtünün altından sırıtan çirkinlik: Yüzde makyaj, dudaklarda ruj, yanaklarda allık, gözlerde boya ve hatta başörtüsünün rengine uygun özel lens, kaşlarda inceltme ve vücutta ağır parfüm kokusu gibi acâyiplikler.

Ev hanımı veya ev kızı olmadıkları imajını her haliyle yansıtmaya çalışarak entel takılan genç bayanların önemli bir kesiminin çarşıda, okulda, işte… başörtülü mankenlere benzeme gayreti. Üstü kapalı altı havalı, uygunsuz etek üstü türban, altta dar kot pantolon üstte başörtüsü, bacakları açık ama başı kapalı tipler; Bu ne perhiz, bu ne lahana turşusu dedirtecek şekilde, altı kaval üstü şişhane görüntüsü…

Süslü kubbesi olan bir câminin alt katının tapınak olarak kullanıma açılması gibi bir şey. Başında sarık, ayağında mayo olan imam kıyâfeti ne ise onun gibi. Ne var bunda demeyin, sarıklı imamın giydiği mayonun HaŞeMa yani, Hakiki Şeriat Mayosu değil; Batılıların giydiği cinsten iki parmaklık mayo olduğunu düşünün. Sakallı ve başında sarığı olan genç bir imamın sosyete plajında bakınarak gezinmesi ne ise, aynı ve belki daha ağır değil midir, çarşı ve pazarda (hal diliyle "şişşt, baksana bana!" diye konuşan giysi içinde) kendine baktırarak gezinen başörtülü kız.

İkişer kelimelik kısa tanımlarla özetlersek: "Başörtülü açıklık"; "örtülü çıplaklık"; "tesettürsüz örtü." Şunlar da üçer kelimelik: "Cilâlı baş devri"; "cennetle cehennem koalisyonu"; "sulandırılmış İslâm'ın görüntüsü"; "zakkum aşılanmış çiçek"; "zehir karıştırılmış bal."

Peygamberimiz (s.a.s.)'in "giyinik olduğu halde çıplak gibi görünen kadınları, Cehennem ehlinden" saymasının (Müslim, Libâs 125, hadis no: 2128) sebebi üzerinde düşünülüyor mu dersiniz? Hz. Peygamber, bunların Cennete giremeyeceği gibi, Cennetin kokusunu dahi alamayacağını belirtmiştir. Kimdir bu örtülü çıplaklar? Bunlar şeriatın koyduğu ölçülere uymayan, yani ince, dar ve uzuvları gösteren elbiseler giyen ya da vücudunda örtmesi gereken yerleri örtmeyen kadınlardır. Kadınların bu şekilde giyinmesi, küçük günahlardan olsaydı, Hz. Peygamber, onları Cehennem ehlinden saymaz, Cennetin kokusunu dahi alamayacaklarını söylemezdi. Farzedelim ki, sözkonusu şekilde giyinmek, küçük günahlardandır. Bu durumda küçük günahlarda ısrar etmenin, günahı büyüteceğini bilmiyorlar mı? Bilinmelidir ki, "sürekli yapılan hiçbir günah, küçük; tevbe edilen hiçbir günah da büyük değildir."

Tesettür, kadının kimliğini öne çıkaran bir onurdur. Müslüman hanımın, toplumda dişiliğiyle değil, kişiliğiyle yer edinmesini sağlayan, kadının sömürülmesine ve eziyet edilmesine karşı, koruyucu bir kalkandır. Kadının teniyle, derisiyle değil; insanî özellikleriyle topluma katılma arzusudur. Bir bilinçtir, bir cihaddır, bir ibâdettir tesettür. İzzetine, iffetine, şeref ve namusuna düşkün müslüman kızlarımızın bu erdemi bazı iki ayaklı şeytanların gözüne batıyor. Hanımların dişiliğiyle değil; kişiliğiyle toplumda yer alma isteklerine karşı kırmızı başörtüsü görmüş boğa gibi saldıracak yer arıyorlar. İslâmî örtünme iman alâmetidir. Ruhumuz gibi vücudumuz üzerinde de Allah'ın hâkimiyetini kabul edişin belgesi olan bir ibâdettir. Örtünme, çağımızın zulüm egemenliğine karşı kadınımızın cihadı, örtü de gerçek özgürlük bayrağıdır. Materyalist modern insan; imajı, vitrini, kaportayı, yani madde cinsinden ve göz boyayacak şeyleri özün yerine koydu. Bunun kadın açısından durumu da şu: Fark edilip beğenilmek isteyen bir kadın; teniyle, çekici kıyâfetiyle, dişiliğiyle bunu gerçekleştirecek, toplumda bu özelliklerle yer edinecektir. İnsanî erdemlerle, hizmet ve hayırlı çalışmalarla kendini ispatlamak, ancak kulluk şuuruyla, İslâm kimliğiyle ve gerçekten hür kadınlar için sözkonusu olabilir. Kadın edilgenlikten, sömürüden, metâlaşmaktan, nesneleşmekten, kendi nefsine köle olmaktan veya kendi nefsine köle olanlara kölelikten kurtulmak ve erkek egemen dünyada hak ettiği saygın yeri almak istiyorsa, bunun yolunun kesinlikle tesettürden, hicaptan, Allah korkusuna dayalı bir yaşayıştan, İslâmî bir aileden geçtiğini unutmamalıdır. Kadının huzur ve mutluluğuna giden yol, çarşı ve pazardan geçmemektedir. Sokakta bulunanlar veya bulunduğu sanılanlar, yine bir sokakta kaybedilecek şeylerdir. O olmadan tesettürün de olmayacağı, ama sadece kendisiyle işin bitmediği bir başlangıç olan baş tâcı başörtüsü, dişiliğin örtülmesi olarak görüleceği yerde, dişiliği öne çıkarmanın çarpık bir aracı haline d(ön)üşmüşse, artık tesettürün bir cüzü bile olmayan bu bez parçasını başına koyan örtülü çıplak, Allah'ın değil; hevâsının/hevesinin, ins ve cin şeytanlarının kulu olmuştur.

Sağduyu sahibi her insanın kabul edeceği gibi, İslâm'ın istediği gibi örtünmemek ve bunun sonucunda karşı tarafı tahrik etmek bir eziyettir. Bayanlara yönelik cinsel tâciz elbette bir eziyettir, zulümdür; ama buna sebep olan cinsel tahrik de erkeklere yönelik bir eziyet ve zulümdür. İslâm'ın istediği gibi tesettüre, hayâ ve edebe, takvâ giysisine özen

göstermeden toplum içine çıkan bayanlar, özellikle nâmuslu müslüman erkeklere yönelik bir eziyet yapmakta, onların vebalini almakta, günahlarına vesile olmaktadır. Gereği gibi tesettür ve edep içinde olmayan bayanlar, kendilerini ister istemez gören erkeklerin haklarını gasp etmektedirler; en doğal hakları olan namuslu olma, Allah'a kulluk yapma, haram işlemeden yaşama hakkını çiğnemektedirler. O yüzden tesettüre ve hayâya tam dikkat etmeyen bayan, kendisine gözüktüğü tüm erkekleri taciz ederek kul hakkı suçu işlemektedir.

Örtü bir kalkan oluyor. Karşı tarafı tahrik edecek unsurları perdeliyor. Karşı tarafa karşı caydırıcı bir özellik taşıyor. Ve örtülü bir kadın böylece çok yönlü bir eziyetten de kurtuluyor. Tâciz gibi eziyetlerden, çirkin bakış ve düşüncelerden, teklif ve sataşmalardan korunmak isteyen bir bayanın şöyle düşünmesi gerekir: "Başkasının bana cinsel tâcizde bulunmasını istemiyorsam, bana ait güzellikleri allayıp pullayarak teşhir etmemeliyim. Tahrik ederek başkalarının bana cinsî tâciz yapmasına sebep olacak duygularını kabartmamalıyım." Halk da, bu konuda biraz kabaca şöyle şey eder: "Şey, şeyini şey yapmazsa, şey de şey yapmaz."

Örtünmeden amaç korumak ve korunmaktır. Görüntü ile harekete geçen söz dinlemez erkek duygularına karşı yine erkeği koruyoruz. Tabii dolaysıyla erkeğin tahrik olup saldırmasına karşı kadın kendini de koruyor. Örtü, erkeğe İlâhî sınırları hatırlatma ve onun günaha girmesine engel olma fonksiyonunu yerine getirir. Erkeğin içindeki söz dinlemez duygular, örtü karşısında sessiz kalıp tahrik olmadan yuvalarına dönerler. Örtü erkeği kötü düşünceden korurken, kadını da kötü düşüncenin fiile dönüşmesinden korur. Yani örtü, kadını ve erkeği günahlardan, şeytanî dürtülerden, fitnelerden, dolayısıyla cehennemden korur.

Günümüzde cilbâb, yani pardösü benzeri dış elbise önemsenmez hale geldiği gibi, "başörtüsü zulmü" farklı bir tepkiyi aşırılaştırdı; tesettür denince sadece başörtüsü akla gelmeye başladı. Bazı genç bayanlar da sadece başörtüsüyle yetinmeye başladı. Giderek artan bir ucûbe olarak boneli, başörtülü, fakat makyajlı; başörtülü, ama eteği dizlerine kadar yırtmaçlı; başörtülü fakat üstünde sadece tişörtlü-etekli kıyafetler boy göstermeye başladı. İslâm kadınının sadece tesettürü bile yeterli görmesi mümkün değilken, yani aynı zamanda takvâ elbisesi olan iffet, hayâ, saygın kişilik özelliklerini kuşanmak; tavır, yürüyüş, konuşma, gülme, aşırı serbest hareket vb. davranışlarda fitne unsuru olabilecek tüm hususlardan sakınmak mecbûriyetinde olduğu halde, sadece giysi olarak tesettür konusu bile uygulamada büyük çapta dejenereye uğramaya başladı. Kala kala sadece bir başörtüsü kaldı; o da zora gelinince, sözgelimi üniversite uğruna, öğretmenlik vb. amaçlar için çıkarılabilecek; pazarlık ve tâviz konusu olabilecek; türbanla, şapkayla, perukla... değiştirilebilecek bir ucuzluğa düştü. "Artık televizyonlarda ve halka açık salonlarda tesettür defileleri yapılıyor' deyin, gerisini onlar anlar" diyecek Bekri Mustafa'lara kaldı iş. Biraz alaylı, biraz da gerçeğin düşmanları tarafından müslümanların yüzüne tokat gibi vurulması kabilinden, boyalı basın buna "çeyrek tesettür" adını taktı. "Tesettür ya vardır, ya yoktur; bunun yarımı, çeyreği, ekmekarası olur mu?" demeyin, uygulamaya bakarsanız oluyormuş...

Başörtüsü, bir aksesuar gibi değerlendiriliyor bazı kızlarımızın gözünde. Kadınsı çekiciliği yabancılar karşısında en aza indirmesi gereken tesettür, bir moda olarak düşünülüyor artık. "Tesettür(!) defilesi" denilen ucûbeler, bir taraftan talebe/isteğe cevap

verirken, daha çok da arzı körüklüyor. Dışarıya çıkarken erkek bakışlarını üzerine çekmemeye gayret etmesi gereken müslüman bayan, -kocasının karşısında belki bu kadar süslenip kıyâfetine özen göstermezken- en az yarım saat ayna karşısında kendine çeki düzen vermeye çabalıyor, başörtüsünün rengine uygun olmayan pardösü ve ayakkabıyı giysiden saymıyor... Akşam olunca da evinde, Filistin'li kızların dramını, Irak'taki kadınlara yapılan zulmü gözünden yaşlar akıtarak seyrediyor.

Bütün bunlar, câhil bırakılmış ve okullar başta olmak üzere düzen ve onun tüm kurumlarıyla, gayr-ı İslâmî çevre şartlarıyla yozlaştırılıp bilinçsizleştirilen, çok kimliklileştirilen/kimliksizleştirilen, Batının ve bâtılın değersiz değerlerine özendirilmeye çalışılan toplum kurbanı şuursuz müslüman kızlarımıza kızmamıza ve suçu sadece onlara yüklememize sebep olmamalı. Zaten onlar da erkeklerin aynası, elmanın diğer yarısı. Müslüman erkeklerdeki dünyevîleşme, takvâyı hatta haram-helâl sınırlarını geri planlara atmayı dışarıdan hemen tespit etmek mümkün olmuyor; eğer kadındaki tesettür gibi dıştan hemen belli olan bir ölçüt olsaydı veya varsa, hemen bu diğer yarımda da benzer dejenerasyon aynı oranda sergilenecektir. Zaten bu bayanların da çoğu, bu çeşit şuursuz müslümanların eşleri, kızları, kardeşleri değil mi? Bunlara kızmaktan, hatta acımaktan da önce, kadın ve erkek hepimize bu yozlaşmanın sebeplerini doğru teşhis edip çareler üretmek için gece gündüz çalışmamız, fedâkârlıklarda bulunmamız, güzel örnek olmamız, fesat ortamını salâh ortamına çevirmek ve insanları ıslah için hilâfet görevimizi yerine getirme gayretiyle ha bire koşturmamız gerekiyor.

Eğer başörtülüler, gerçekten Allah rızâsı için ve O'nun emri olduğundan dolayı başörtüsü örtüyorlarsa, Peygamber ihtarları; modadan, yabancı erkekler tarafından beğenilme arzusundan ve hevâya uymaktan, şeytanı ve şeytanlaşanları râzı etme çabasından daha etkili olacaktır. O yüzden insanımıza, özellikle başörtülü tesettürsüzlere şu hadis-i şerifleri hatırlatalım:

"Cehennemliklerden kendilerini dünyada henüz görmediğim iki grup vardır: Biri, sığır kuyrukları gibi kırbaçlarla (coplarla) insanları döven bir topluluk. Diğeri, giyinmiş oldukları halde çıplak görünen (örtülü çıplak) ve öteki kadınları kendileri gibi giyinmeye zorlayan ve başları deve hörgücüne benzeyen kadınlardır. İşte bu kadınlar cennete giremedikleri gibi, şu kadar uzak mesâfeden hissedilen kokusunu bile alamazlar." (Müslim, Cennet 52, 53, h. no: 2857, Libâs 125, hadis no: 2128)

"Ümmetimin son zamanlarında açık ve çıplak kadınlar bulunacaktır. Başlarındaki saçlarının kıvrımları develerin hörgücü gibi olacaktır. Siz onları lânetleyin. Çünkü onlar mel'un kadınlardır." (Taberânî, Mu'cemu's-Sağîr)

"Rasûlullah (s.a.s.), hafif bir elbise giyip tamamen vücut hatlarını örtmeyen kadınlara *"Onlar adı örtülü ama gerçekten çıplaktırlar"* buyurmuştur (Süyûtî, Tenvîru'l-Havâlif, c. 3, s. 103).

"Kadın, örtülmesi gereken avrettir. Dışarı çıktığı zaman şeytan ona gözünü diker." (Tirmizî, Radâ 18)

Âişe (r.a.)'den rivâyete göre, bir gün Ebû Bekir (r.a.)'in kızı Esmâ (ki, Peygamberimiz'in baldızıdır) ince bir elbise ile Allah Rasûlü'nün huzuruna girmişti.

Rasûlullah (s.a.s.) ondan yüzünü çevirdi ve şöyle buyurdu: *"Ey Esmâ! Şüphesiz kadın ergenlik çağına ulaşınca, onun şu ve şu yerlerinden başkasının görünmesi uygun değildir."* Hz. Peygamber bunu söylerken yüzüne ve avuçlarına işaret etmişti." (Ebû Davûd, Libâs 31, 34, h. no: 4104)

Yüce Peygamberimiz, zevceleri Ümmü Seleme ve Meymûne vâlidelerimizle oturuyorlarken ashâb-ı kirâmdan görme özürlü Abdullah ibn Ümm-i Mektûm çıkagelince Peygamberimiz eşlerine:*"Bu zâttan korunun, ona karşı örtünün"* buyurdu. Ümmü Seleme annemiz de: "Yâ Rasûlallah! Bu zât a'mâ değil midir? O bizi görmez, tanımaz ki (ondan sakınalım)!" deyiverdi. Bu söz üzerine Peygamberimiz mü'min kadınlara ölçü olan şu cevabı verdi: *"Evet (o a'mâdır, görmüyor), ama siz de mi körsünüz? Siz de mi onu görmüyorsunuz? (Gözlerinizi koruyun ve tesettüre uyun)."* (Ebû Dâvud, Libas 37, hadis no: 4112; İbn Kesir, Tefsîr, 3/283)

"Allah, peruk takana ve taktıran kadına lânet etsin!" (Buhârî, Libâs 86, Tıbb 36; Müslim, Libâs 119, hadis no: 2124; Nesâî, Ziynet 25)

"Rasûlullah (s.a.s.) kadın gibi giyinen erkeğe, erkek gibi giyinen kadına lânet etti." (Ebû Dâvud, Libâs 28; Ahmed bin Hanbel, II/325)

"Allah'ın en çok sevdiği yerler mescidlerdir. Allah'ın en fazla nefret ettiği yerler de çarşı ve pazarlardır." (Müslim, Mesâcid 288, hadis no: 671)

"Gözler de zinâ eder; onların zinâsı (bakılması haram olan kimselere şehvetle) bakmaktır." (Buhârî, İsti'zân 12; Müslim, Kader 20)

Cerîr (r.a.) şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.s.)'a ansızın görmenin hükmünü sordum. *"Hemen gözünü başka tarafa çevir!"* buyurdu. (Müslim, Âdâb 4; Ebû Dâvud, Nikâh 43; Tirmizî, Edeb 28)

"Erkek, erkeğin avret yerine, kadın da kadının avret yerine bakamaz..." (Müslim, Hayz 74; Tirmizî, Edeb 38; İbn Mâce, Tahâret 137)

"Hiçbiriniz, yanında mahremi bulunmayan bir kadınla baş başa kalmasın." (Buhârî, Nikâh 11, Cihâd 140; Müslim, Hacc 424; Tirmizî, Radâ' 1; Fiten 7)

"Kim dünyada şöhret için elbise giyerse Allah ona kıyâmet gününde zillet elbisesi giydirir. Sonra da onu cehennemin alevli ateşlerinde yakar." (Ebû Dâvud, Libas 5, h. No: 4029, 4030). Şöhret elbisesinden maksat, başkalarına câzip görünmek ve fors satmak için giyilen elbisedir (Şevkânî, Neylü'l-Evtâr, c. 2, s. 94). İbnü'l Esir ise şöhret elbisesinden maksat insanların arasında göz alıcı elbiseler giyerek büyüklük taslamak, kibirli tavra bürünmektir diye belirtir.

"Kim (dünyada, dikkatleri üzerine çeken) şöhret elbisesi giyerse, Allah, alçaltacağı gün alçaltıncaya kadar, o kimseden yüz çevirir (rahmet nazarıyla bakmaz)." (Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, İ. Canan, c. 17, s. 465)

"Cennette bir kadının nasifi, dünyadan ve bir o kadar daha şeyden daha hayırlıdır." Dedim ki: 'Ya Rasûlallah, nasif nedir?' *"Başörtüsüdür"* buyurdular. (Ahmed bin Hanbel, II/483)

Ve bir âyet-i kerime: *"Ey Âdem oğulları! Size çirkin yerlerinizi örtecek giysi, süslenecek elbise indirdik. Takvâ elbisesi (takvâ ile kuşanıp donanmak) ise daha hayırlıdır. İşte bunlar, Allah'ın âyetlerindendir. Belki düşünüp öğüt alırlar (diye onları indirdi)."*(7/A'râf, 26). Daha hayırlı olan "takvâ elbisesi" nedir? Takvâ (din örtüsü) ile kişi, kendini korumaya, dinî hayatına zarar verecek şeylerden sakınmaya çalışır. O örtü ile korunur, o örtü ile temiz fıtratını savunur, o örtü ile edep dışı işlerden kendini muhâfaza eder. O örtü onun için zırh gibidir, sağlam bir kale gibidir, çevresinde onu tehlikelerden saklayan nöbetçiler gibidir. İşte takvâ elbisesi budur. İnsanın rûhunu giydiren ve doyuran elbise. İnsanın mânevî dünyasını kollayan, yüzünü kızartacak bütün yanlış hareketlerden koruyan bir mânevî giysi, bir örtünüş ve davranış biçimi. Mü'minin onuruna, kişiliğine, inancı, ahlâkı ve namusuna zarar verecek davranışlardan onu koruyan bir giysidir takvâ elbisesi. Takvâ elbisesi, sırf Allah rızâsı için ve emredildiği gibi, şuurla sevgi dolu teslimiyetle örtünmektir. Takvâ elbisesi, takvâ hissi veya takvâ duygusu ile giyim, yani hayâ duygusu ve Allah'a karşı sorumluluk bilinci ile giyilen ve Allah'ın izniyle maddî-mânevî ayıptan, çirkinlikten, zarar ve tehlikeden koruyacak olan bu elbise daha güzeldir, sırf faydadır. Takvâ duygusu olmayanlar ne kadar kalın giyseler de çıplaklıktan kurtulamazlar. Asıl hayır takvâ elbisesidir ki, örtülmesi gereken yerlerin örtünmesini sağlar, kişiyi maddî ve mânevî hayâsızlıklardan korur.

Vahye dayalı gerçek ilimden uzaklaştırılmış, tefekkür nedir bilmez hale getirilmiş, Kur'an'ı okuyup anlamayı ve ona göre yaşamayı tek çıkar yol olarak düşünemeyen, imanı çalınarak ibâdet zevkinden mahrum bırakılmış, kısacası çağdaşlaştırılmış insanın şu veya bu oranda cinselliğinin ya da cinsî isteğinin istismârına yönelik kapitalist tuzaklara kapılmaması imkânsız gibi bir şeydir. Bunlara ahlâkî nasihatlerin pek bir fayda vereceği düşünülmemelidir. İman olmadan ahlâkın da olmayacağını, gerçek ahlâkın Kur'an'ı yaşamak olduğunu bu çevre ve düzen kurbanlarına anlatmak, inandırmak, benimsetmekten başka çıkar yol gözükmüyor. Tevhidî anlamda gerçek bir iman olmadan insanın ahlâklı, nâmuslu ve şerefli olması mümkün değildir. Çünkü izzet; ancak Allah'ın, Rasûlünün ve mü'minlerindir (63/Münâfıkun, 8).

Bazı bayanların aşırı serbest hareketler içinde, müslüman bir hanıma yakışmayacak basit tavır ve başörtülerine uymayacak çirkinlikte kıyafetle toplum içine çıktıkları giderek çokça görülen bir şahsiyet problemidir. Bu davranışların hem kendilerini küçülttükleri, hem örtülü bayanlar hakkında yanlış ve kasıtlı yargıda bulunanlara koz verdikleri ve hem de dini yanlış tanıttıkları yönüyle fitneye sebep olan bu çeyrek tesettürlü bayanlar, her geçen gün daha da artmaktadır. Ama, bunu toplumdaki tüm müslüman bayanlara şâmil kılmak veya böyle davrananlar yüzünden diğerlerini de toplumdan tümüyle uzaklaştırmak doğru olmasa gerektir.

Başörtüsünün tek başına ele alınıp öyle anlatılması ve anlaşılması, onun yozlaştırılmasına sebep olabilmektedir. Başörtüsü dinin emirlerinden bir emirdir. Birçok dinî görevin yerine getirilmesiyle başörtüsü İslâmî bir anlam kazanır. Dinin emirlerini yerine getirmeyen ya da diğer giysi ve davranışları başörtüsünün ruhuyla bağdaşmayan insanının başında ise o sadece bir bez parçasıdır. Bir ev düşünün onun üzerinde bulunduğu

arâzinin toprağı gevşekse, yağan yağmur, esen rüzgâr onun toprağını oradan alıp götürüyorsa; bu durum, ev içinde oturanlara güven vermeyecektir. İşte aynen bunun gibi, iman da sağlam bir zemindir. Ameller ise bu zemin üzerinde yükselen binadır; başörtüsü ise bu binanın çatısı, tesettür/örtü ise onun dış cephesidir. Temeldeki çürüklük binanın her yerine yansıyacaktır. Sağlam bir iman olmadan, başta duran başörtüsü ne kadar sıkı bağlanırsa bağlansın, temsil ettiği değerler; nefis, şeytan veya onların dıştaki temsilcilerinden gelen en ufak bir rüzgârda uçup gidecek veya başörtülü ama çıplak denilecek tip oluşacaktır.

İçinde, olması gerektiği şekilde iman esaslarını taşıyanlar için başörtüsü, "başı gitmeden başından gitmeyecek" kadar değer ifâde ederken, içinde olması gereken imanî değerleri olmayan veya zayıf olanlar için ise, o hizmet için, üniversite için tâviz verilebilecek bir teferruattır, olmasa da olur; ya da haram bakışları uzaklaştırmak yerine çekiciliği artıracak şekilde istismar edilebilecek bir oyuncak haline gelir.

Örtü Allah'a itaatin simgesidir. "Ben, vücudumda geçici bir süre duracak olan bir kiracıyım, emânetçiyim" diye düşünmeli insan. Vücuduma ait hangi organ olursa olsun o bana O'nun tarafından bir hediyedir. Hem de öyle değerlidir ki, hiç bir hakkım yokken bana verilmiş. Bunun bana bir lütuf olarak verilmesi karşısında ikram sahibine karşı kayıtsız kalamam. Bu, saygısızlık olur" diye düşünmeli insan.

"Bu kadar lütuftan sonra... Evet benim üzerimde hâkimiyeti ve merhameti bu denli açık olan Zâta karşı yapmam gereken görev O'nun emir ve yasaklarına uymak olmalı. Zira O beni benden iyi tanıyor. Bana neyin faydalı, neyin zararlı olacağını benden iyi biliyor. Benim için her yaptığı şeyde bana yönelik faydaları o işlerin arkasına takan Zat, tesettürde de benim bilemediğim ve göremediğim faydaları onun arkasına takmıştır" demeli ve itaat etmeli.

İnsan şöyle düşünmeli; "Ben, bana ayda sözgelimi 500-1000 dolar verene günümden şu kadarını, şartlarını onun belirlediği işleri yapmak için veriyorum, hatta aldığım ücret yüksekse bunu seve seve yapıyorum. Rabbim bana yığın yığın nimetler veriyor. Bir gözümü milyarlarca dolara değişmiyorum, hayatıma değerler biçemiyorum. Bana bu kadar nimetleri hiç liyâkatim olmadığı halde veren Zâta karşı, değil günümün, ömrümün bütün zaman dilimlerini, şartlarını Onun belirlediği kulluk için seve seve veririm. Bana bin dolar maaş veren işverenimin bana emretme hakkı, benim de emredileni yapma görevim varsa ve ben bunu aldığım ücretin doğal bir sonucu olarak yapıyorsam ve işimi yapmaz veya aksatırsam bütün sonuçlarına katlanıyorsam; şunu da iyi bilmem lâzım: Bana her şeyi veren Allah da bana emrediyor. Bin doları veren, hayatımın bir bölümünü şekillendirme hakkına sahipse, Allah (c.c.) verdiği şeylerle hayatımın tamamını istediği biçimde şekillendirme hakkına öncelikle sahiptir."

Modernizm, günümüzde faşist bir din halini almıştır. Global dünya dini olarak dayatılan bu emperyalist dünya görüşü, insanı tek tip haline getirip sürüleştirmekte, onu her yönüyle köleleştirmektedir. Batılılaşan bayan, niye giysisini, giysisiyle dikkat çekmek istediği vücudunu teşhir etme ihtiyacı duymaktadır? Modernizm şeklinde ortaya çıkan çağdaş Batı yaşama biçimi ve ideolojisi olan materyalizm, insanın rûhunu, mânevî dinamiklerini hiçe saymakta, kişiyi sadece sahip olduğu giysiden, arabadan, paradan, maldan ibâret kabul etmektedir. Bayanları da etten, deriden ibâret, giysiden, kozmetik

ürünlerden, süslenmeden ibâret görmektedir. Batılı(laşmış) insan da kendine biçilen rolden memnundur. Zinâya yaklaşma ve yaklaştırma olacakmış, toplum ifsâd edilecekmiş, erkekler tahrik edilip günahlara dâvetiye çıkarılacakmış, böylece kendisinin yolunu tuttuğu Cehenneme nice erkekleri de sürüklüyor olacakmış, çağdaş bayanın umurunda değildir. Nasıl olsa, memlekette demokrasi var; canı ne isterse onu giyer, vücut onun değil mi, istediği gibi yapar…

İslâm düşmanlarının bile bu konunun önemini bilerek devrimler ve baskıcı uygulamalarla kendi giysilerini dayattıkları bir dünyada, kendi kimliğimizi giysilerle de korumalı ve göstermeliyiz.

Ne mutlu, tesettürünü bayraklaştırıp cihadını ilân eden, hicap bilincine sahip, takvâ elbisesini hiç üzerinden çıkarmayan iffet ve hayâ timsali hanımlara! Kılık-kıyafet ve yaşayış prensiplerini İslâmî ölçülere göre tanzim edip nâmusunu muhâfaza eden edepli gençlere!

Kadın-Erkek İlişkileri ve Âilede Geçim

Geçimsizlik: Bütün iyi niyet ve gayretlere rağmen huzur bulunamaz, geçim sağlanamazsa ve suç kadında ise önce kocanın te'dib hakkı vardır: *"... Serkeşlik etmelerinden endişelendiğiniz kadınlara öğüt verin, yataklarında onları yalnız bırakın, nihâyet dövün. Size itaat ediyorlarsa aleyhlerine yol aramayın..."* (4/Nisâ, 34). Koca te'dib hakkını sırayla öğüt, küsme ve hafifçe dövme şeklinde kullanacaktır. Dövme, son çaredir ve bazı kadınlar için başka çare bulunmadığı göz önüne alınarak izin verilmiş, fakat sınırlama yapılmıştır: a- Peygamberimiz hayatı boyunca hiçbir zaman kadına el kaldırmamış, *"(kadınlarınızı) dövenleriniz hayırlınız değildir."* (İbn Mâce, Nikâh 51; Ebû Dâvud; Nesâî; Ahmed bin Hanbel) *"Akşam belki de birleşeceği karısını insan nasıl döver?"* (Ahmed bin Hanbel, 4/17; Buhârî, Nikâh 93) buyurmuştur. b- Yüze, tehlikeli yerlere vurmayı ve iz bırakacak kadar vurmayı men etmiştir. Şu halde buna ancak mecâzen ve psikolojik tesiri bakımından "dövme" denebilir. Âile bağını koparmamak için son çare olarak gösterilmiş yine de acı bir ilaçtır. Bu tedbirler de problemi çözmezse hakemlere başvurulur: *"Karı-kocanın aralarının açılmasından korkarsanız, erkeğin âilesinden bir hakem ve kadının âilesinden bir hakem gönderin; bunlar düzeltmek isterlerse, Allah onların aralarını buldurur..."*(4/Nisâ, 35). Kusur erkekte olduğu takdirde kadının da hakeme ve hâkime başvurma hakkı vardır. Hakemlerin doğrudan veya hâkim vâsıtasıyla ayırma salâhiyetleri de vardır. Ayrıca kadın bir bedel üzerinde anlaşarak ayrılmayı talep edebilir.

Hadis-i Şeriflerle Eşlerin Geçimi

“Kadın dört hasleti için nikâhlanır: Malı için, nesebi (soyu) için, güzelliği için, dini için. Sen dindarı seç de huzur bul.” (Buhârî, Nikâh 15; Müslim, Radâ 53, hadis no: 1466; Ebû Dâvud, Nikâh 2, hadis no: 2047; Nesâî, Nikâh 13)

“Bir mü’min erkek, bir mü’min kadına buğzetmesin. Çünkü onun bir huyunu beğenmezse başka bir huyunu beğenir.” (Müslim,Radâ’ 61, hadis no: 1469; Müsned II, 329)

“Sizin hayırlınız, kadınlarına hayırlı olan (iyi davranan)dır.”(Müslim, Birr 149)

"Mü'minlerin iman bakımından en kâmil/olgun olanı; ahlâkı güzel olan ve âilesine nâzik davranandır." (Nesâî, Işretu'n-Nisâ, 229; Tirmizî, İman hadis no: 2612)

“Kadınlara ancak kerîm olanlar ikrâm ederler (değerli olanlar değer verirler); onlara kötülük edenler ise leîm (kötü) kişilerdir.” (İbn Mâce, Edeb 3; Ebû Dâvud, Edeb 6, Rikak 22,İ’tisâm 3; Müslim, Akdiye 11)

"Kadınlarınıza karşı hayırlı olmayı birbirinize tavsiye edin."(Müslim, Radâ 62; Tirmizî, Radâ 11)

“Kadınlara hayırhah olun, onlara karşı hayır tavsiye ediyorum... Onlara hayırlı şekilde davranın.” (Buhârî, Nikâh 79, Enbiyâ 1, Edeb 31, 85, Rikak 23; Müslim, Radâ 65, hadis no: 1468;Tirmizî, Talâk 12)

“Kadınlara karşı hayır tavsiye ediyorum. Çünkü onlar sizin yanınızda avândır/esirler gibidir. Onlara iyi davranmaktan başka bir hakkınız yok, yeter ki onlar açık bir fâhişe/çirkinlik işlemesinler. Eğer işlerlerse yatakta yalnız bırakın ve şiddetli olmayacak şekilde dövün. Size itaat ederlerse haklarında aşırı gitmeye bahane aramayın. Bilesiniz ki, kadınlarınız üzerinde hakkınız var, kadınlarınızın da sizin üzerinizde hakkı var. Onlar üzerindeki hakkınız, yatağınızı istemediklerinize çiğnetmemeleridir. İstemediklerinizi evlerinize almamalarıdır. Bilesiniz ki, onların sizin üzerinizdeki hakları, onlara giyecek ve yiyeceklerinde iyi davranmanızdır.” (Tirmizî, Tefsîr Tevbe, hadis no: 3087)

“Kadınlar, erkeklerin kızkardeşleridir.” (Câmiu’s-Sağîr, hadis no: 2329)

"... Erkek, âilede yöneticidir ve yönetiminden sorumludur. Kadın da kocasının evinde yöneticidir ve elinin altındakilerden sorumludur." (Buhârî, Cum'a 11; Müslim, İmâret 20)

“Sizin dünyanızdan bana üç şey sevdirildi: Güzel koku, kadın ve gözümün bebeği/nûru kılınan namaz.” (Müslim, Talâk 31, 34;Nesâî, İşretu’n-Nisâ 1)

“Dünya bir metâ’dır/geçimdir. Dünya metâının en hayırlısısâliha bir kadındır.” (Müslim, Radâ 64, hadis no: 1467; Nesâî, Nikâh 15)

“En güzel dünya nimeti, insanın sahip olabileceği nimetlerin en hayırlısı: Zikreden dil, şükreden kalp ve insanın iman doğrultusunda (müslümanca) yaşamasına yardımcı olan kadındır.”(Tirmizî, Birr 13)

“Mümin, Allah korkusundan ve O'na itaatten sonra, iyi bir kadından yararlandığı kadar hiçbir şeyden yararlanmamıştır. Çünkü ona emretse sözünü dinler, yüzüne baksa kendisini sevindirir, üzerine yemin etse, yeminini doğru çıkarır, başka tarafa gitse, kendisinin bulunmadığı sırada nâmusunu ve malını korur.” (İbn Mâce, Nikâh, 5)

“Kadını olmayan erkek miskindir/fakirdir!” Yanındakiler: “Çokça malı olsa da mı?” dediler. Rasûlullah: *“Evet, çokça malı olsa da!”* buyurdu. Sözlerine devamla: *“Kocası olmayan kadın da miskînedir, miskînedir/fakirdir”* buyurdular. Yanındakiler: “Çokça malı olsa da mı?” dediler. Peygamberimiz: *“Evet kadının çok malı olsa da!”* buyurdu. (Kütüb-i Sitte, 15/515)

“Kadın, beş vakit namazını kılar, bir aylık orucunu tutar, nâmusunu korur ve kocasına itaat ederse ona: ‘Hangi kapıdan dilersen oradan cennete gir’ denilir.” (Ahmed bin Hanbel, I/191)

Hz. Peygamber, Vedâ Hutbesinde şöyle buyurmuştur:*“Kadınlar hakkında Allah’tan korkunuz. Çünkü siz onları Allah’ın emâneti diye aldınız. Allah’ın sözü uyarınca ırzlarını kendinize helâl kıldınız. Onların, sizin yataklarınıza bir adamı almamaları ve iffetlerini korumaları, sizin onlar üzerindeki haklarınızdandır. Eğer böyle bir şey yaparlarsa hafifçe onları dövünüz. Sizin de onların geçimlerini ve giyimlerini sağlamanız, onların sizin üzerinizdeki haklarındandır.”* (Müslim, Hac 147, 194; Tirmizî, Fiten 2, Tefsir 2;Ebû Dâvud, Menâsik 56; İbn Mâce, Menâsik 84)

"Nikâh benim sünnetimdendir. Kim benim sünnetimi uygulamazsa benden değildir. Evleniniz, çoğalınız; ben diğer ümmetlere karşı sizin çokluğunuzla iftihar ederim..." (İbn Mâce, Nikâh 1)

"Sizden birinizin evliliğinde sadaka sevabı vardır" (Müslim, Zekât 52; Ebû Dâvud, Tatavvû' 12, Edeb, 160; Ahmed bin Hanbel, V/167, 168)

“Sizden biri, hangi düşünceyle hanımını köle döver gibi dövmeye tevessül eder? Akşam olunca aynı yatakta beraber yatmayacaklar mı?” (Buhârî, Tefsîr Şems 1, Enbiyâ 17, Nikâh 93,Edeb 43; Müslim, Cennet 49, hadis no: 2855; İbn Mâce, Nikâh 512;Tirmizî, Tefsîr 3340)

"Allah'a isyanı emreden kişiye itaat olunmaz." (Buhari, Ahkâm 4; Müslim, Cihad 40)

"Dul kadın kendisiyle istişâre edilmeden evlendirilmemeli, bâkire kız da izni alınmadan nikâhlanmamalıdır." (Buhârî, İkrâh 3; Müslim, Nikâh 64)

"Bâkire kızla, (evlendirilmezden önce) babası müşâvere etmelidir." (Ebû Dâvud, Nikâh 24, 25)

"Rasûlullah (s.a.s.), kızın arzusu hilâfına, babası tarafından gerçekleştirilen bazı nikâhları, şikâyet üzerine, iptal etmiştir." (Buhârî, İkrâh 4)

"Üç kişi vardır, cennete girmeyecektir: Anne babasının hukukuna riâyet etmeyen kimse; içki düşkünü olan kimse; verdiğini başa kakan kimse." (Nesâî, zekât 69)

“Cennet annelerin ayakları altındadır.” (Ahmed bin Hanbel,Nesâî, İbn Mâce; Keşfu’l-Hafâ, hadis no: 1078)

“Allah size, annelerinize itaatsizliği ... haram kıldı.” (Buhârî,Edeb 4).

Bir adam gelerek: ‘Ey Allah’ın Rasûlü, iyi davranış ve hoş sohbette bulunmama en çok kim hak sahibidir? Güzel geçinmeme, güzel bakmama en lâyık olan kimdir?’ diye sordu. Hz. Peygamber (s.a.s.) *“Annen!”* diye cevap verdi. Adam: ‘Sonra kim?’ dedi.Rasûlullah (s.a.s.): *“Annen!”* diye cevap verdi. Adam tekrar: ‘Sonra kim?’ dedi. Rasûlullah yine: *“Annen!”* diye cevap verdi. Adam tekrar sordu: ‘Sonra kim?’ Rasûlullah bu dördüncüyü: *“Baban!”* diye cevapladı. (Buhârî, Edeb 2; Müslim, Birr 1).

“Allah’a yemin ederim ki, eğer annene yumuşak ve güzel söz söylersen, ona yemek yedirirsen, büyük günahlardan sakındıkça, muhakkak cennete girersin.” (Buhârî, Edebu’l-Müfred Terc. 1/12)

“Kim kız çocuklarla sınanır (kime kız çocuğu verilir) de onlara güzel bakarsa onlar, onun için ateşe karşı koruyucu perde olurlar.” (Feyzu’l-Kadîr, II/97)

“Kim iki kıza bakıp ergenlik çağına kadar, onları yetiştirirse, Kıyâmet gününde o, benimle şöyle olur.” (Peygamber, böyle deyip parmaklarını birbirine geçirmiştir.) (Feyzu’l-Kadîr, III/496)

“Kimin üç kızı, yahut üç kızkardeşi veya iki kızı, ya da ikikızkardeşi olur da onlara güzel bakar, onlar hakkında Allah’tan korkar (onlara haksızlık etmez)se, onun için cennet vardır.”(Tirmizî, Tefsîr Sûre 9)

“Sakın bir erkek, yanında mahremi olmadıkça yabancı bir kadınla yalnız kalmasın!” (Buhârî, Nikâh 111; Cezâu’s-Sayd 26,Cihâd 140, 181; Müslim, Hacc 424, hadis no: 1341)

Cerîr (r.a.) anlatıyor: “Rasûlullah (s.a.s.)’a ânî bakıştan sordum. Bana: *“Bakışını hemen çevir!”* buyurdu.” (Müslim, Âdâb45, hadis no: 2159; Ebû Dâvud, Nikâh 44; Tirmizî, Edeb 29)

Büreyde (r.a.) anlatıyor: “Rasûlullah (s.a.s.) Ali (r.a.)’ye buyurdular ki: *“Ey Ali, bakışına bakış ekleme. Zira ilk bakış sanadır, ama ikinci bakış aleyhinedir.”* (Tirmizî, Edeb 28; EbûDâvud nikâh 44)

Hz. Âişe (r.a.) anlatıyor: “Ebû Süfyan’ın karısı Hind, (bir gün gelerek) “Ey Allah’ın Rasûlü dedi. Ebû Süfyan cimri bir adamdır. Bana ve çocuğuma yetecek miktarda (nafaka) vermiyor. Durumu idare için, onun bilmez tarafından, almam gerekiyor. (Ne yapayım?)”Rasûlullah (s.a.s.): *“Örfe göre sana ve çocuğuna kifâyet edecek miktarda al!”* buyurdular.” (Buhârî, Büyû’ 95, Mezâlim 1, Nafakat5, 9, 14, Eymân 3, Ahkâm 14,

180; Müslim, Akdiye 7, hadis no: 1714; Ebû Dâvud, Büyû' 81, hadis no: 3532; Nesâî, Kudât 30)

Ebû Saîd (r.a.) anlatıyor: "Kadınlar Rasûlullah (s.a.s.)'a dediler ki: "Ey Allah'ın Rasûlü! Sizden (istifâde husûsunda) erkekler bize gâlip çıktı (yeterince sizi dinleyemiyoruz). Bize müstakil bir günayırsanız!" Rasûlullah (s.a.s.) bunun üzerine onlara bir gün verdi. O günde onlara vaaz u nasihat etti, bazı emirlerde bulundu. Onlara söyledikleri arasında şu da vardı: *"Sizden kim, kendinden önce üç çocuğunu gönderirse, onlar mutlaka kendisine ateşe karşı bir perde olur!"* Bir kadın sormuştu: "Ey Allah'ın Rasûlü! Ya iki çocuğu ölmüşse?" *"İki de olsa!"* buyurdu." (Buhârî, İlim 36, Cenâiz 6,İ'tisâm 9; Müslim, Birr 152, hadis no: 2633)

Hakîm İbn Mu'âviye babasından naklediyor: "Ey Allah'ın Resûlü! dedim, bizden her biri üzerinde, zevcesinin hakkı nedir?" Şöyle buyurdu: *"Kendin yiyince ona da yedirmen, giydiğin zaman ona da giydirmen, yüzüne vurmaman, takbîh etmemen, evin içi hâriç onu terketmemen."* (Ebû Dâvud, Nikâh 42, h. no: 2142, 2143, 2144)

Aile ve Geçimle İlgili Kulaklara Küpeler

"İnsan ömrünün din seçmekten sonra en önemli olayı, iyi bir eş seçimidir."

"Haramlardan sakınan müslümana göre evlilik, aşkın meyvesi değil; aşk, evliliğin meyvesidir."

"Evlilikte başarı, yalnız aradığı kişiyi bulmakta değil, aynı zamanda aranan kişi olmaktadır."

"Âileyi, evliliği sürdüren vücut değil, ruhtur."

"Âile, zamanın gittikçe kuvvetlendireceği tek bağdır."

"Bir karı-kocanın tartıştıklarını görürseniz, kadını savunun, çünkü kocanın savunulmaya ihtiyacı yoktur; o her zaman haklıdır."

"Her yanda evi olan adamın, hiçbir yerde evi yoktur."

"Beşiğindekini ağlatan âile gülmez."

"Bir âileyi idâre etmek, bir devleti idâre etmekten hiç de kolay değildir."

"Âile, kralların bile giremediği bir kaledir."

"Evlilik huzur bulmak içindir, didişmek için değil!"

"Biraz çaba göstererek iyi geçinmek varken, huysuzluk etmek akıl kârı değildir."

"Sen kocana câriye ol ki, o d a sana köle olsun. Sen ona yer ol ki, o da sana gök olsun."

"Evlilerin en çok yapmaları gereken şey, iyi niyetle iletişimdir, konuşmaktır."

"Sevgi ve saygı karşılıklıdır."

"İyilikle halledilebilecek bir şeyde zora başvurmak yanlıştır, zulümdür."

"Her insanın sabrının bir sınırı vardır, bunu zorlamamak gerekir."

"Akıllı insan, evliliğini cennet edecek bir biçimde davranmaya çalışır ve evliliğini cehenneme dönüştürecek davranışlardan uzak durur."

"Sayılmak istiyorsanız, saymayı öğrenmeniz gerekecektir. Sevilmek istiyorsanız sevmeyi öğrenmeniz gerekecektir."

"Hep karşımdaki değişsin, diye düşünmek yanlıştır. Güzele doğru karşılıklı değişmek lâzımdır."

"Hanımın ilk görevi güler yüzlü olmaktır."

"Biz herkese iyilik etmiyor muyuz? Başkalarından önce kendi âilemize karşı iyi olmamız lâzım."

"Nasıl ki biz kusursuz olamıyorsak, karşımızdakinin de kusursuz olamayacağını peşinen bilmeli ve kabullenmeliyiz."

"Dünya cennet değildir, elbette problemler olacaktır."

"Mutlu olmak için önce sabırlı olmak gerek."

"Her istediğini söyleyen, istemediğini işitir."

"Eşler birbirleriyle anlaşabilmek için gayret göstermelidir."

"Mesele kendimizi samimi olarak tenkit edebilmektir. Karşımızdaki bizi bir konuda suçluyorsa, onun zıddını ispat etmek bize düşer."

"Evlilikte ana kural, karşılıklı olarak kişi onuruna saygı gösterilmesinin gerekliliğidir."

"Eşler birbirleriyle didişmek yerine, birlikte gelişmek için uğraşmalıdırlar."

"Bir babanın çocuklarına yapabileceği en büyük iyilik, onların annesini sevmektir."

"Saygı, sevgiyi besleyen ve geliştiren, saygısızlık da, sevgiyi öldüren bir etkendir."

"İnsanı insana sevdiren, tatlı dil, güler yüz ve güzel davranışlardır."

"Huzursuz bir âile, en çok çocukları yıpratır."

"Eşini üzen, ezen, hırpalayan insan, onu mutsuz ettiği zaman kendisi mutlu olamaz, bunu unutmamalı."

"Sinir harbi her iki taraf için de rahatsız edicidir."

"Saygı ve sevginin olmadığı bir yuva kime, ne verebilir?"

"Yalnız kendini düşünen insandan, mümkün olduğu kadar uzağa kaç."

"Dozunu aşmayan kıskançlık güzeldir ve sevgi ifâdesidir."

"Aşırı kıskançlık ve diktatörlük evlilikte mutluluğu engeller."

"Eşler arasında ortak ilgi ve alâkaların olması, onları birbirlerine yakınlaştırır."

"İnsanlar konuşa konuşa anlaşırlar."

"Eşler, 'hatâ karşıdadır' peşin hükmü yerine; 'acaba benim hatam nedir?' diye düşünebilselerdi problemlerin halli çok daha kolay olurdu."

"Hayatımızın bir yönünü İslâm'a göre, bir yönünü nefsimize göre yaşamak yanlıştır."

"Âile hayatında her müslüman erkek Rasûlullah'ı, hermüslüman kadın da O'nun değerli hanımlarını örnek almalıdır."

"Huzurlu bir yuvada yaşamak, ancak karşılıklı fedâkârlık ile mümkündür."

"Evlilik İslâm'a hizmete engel değildir ve olmamalıdır."

"Evlilik geçici duygular ve imkânlar üzerine değil; iman ve ahlâk güzelliği üzerine kurulmalıdır."

"Yüzü güzelden kırk günde bıkılır, ahlâkı güzelden kırk yılda bıkılmaz."

"Eşinizin ve çocuklarınızın sevgisini kaybetmek istemiyorsanız, onlara asla kötü söz söylemeyin, hakaret etmeyin."

"Eşinize ve çocuklarınıza iltifat etmek, onları mutlu etmenin bir yoludur."

"İyilik eden hem dünyada ve hem de âhirette kârlı çıkar."

"Eşler birbirlerine olan saygılarını kaybetmemeye dikkat etmelidirler. Saygının bittiği âilede pek çok şey bitmiş demektir."

Âilede Sağlıklı İletişim

Sağlıklı âile, iki tam insanın kurduğu sağlıklı ilişki üzerinde yükselir. Kendi kişiliğini bütünüyle gerçekleştirememiş yarım insanlar, sağlıklı bir âile oluşturamazlar. Eksik kişiliklerin yetiştirdikleri çocuklar da eksik ve yarım kişilikli olacaktır. Çünkü ana-baba âilenin mimarıdırlar. Onların kişilikleri, şahsiyetleri, zaafları ve meziyetleri ister istemez âileyi etkiler.

Bu anlamda kâmil insanlar Allah karşısındaki acziyetlerinin en fazla farkına varan insanlardır. Böyle bir insan, kendi kusurlarını itiraf etmeyi, onları yok saymamayı, özeleştiriyi bir "tevbe" gibi görmeyi bilir. Dolayısıyla kusursuz dost, kusursuz eş, kusursuz evlât aramaz ve insanların hatalarını gördüğünde sanki kendisi tümden hatasızmış gibi mahkûm etme ve süpürme yoluna gitmez. Eşine, âilesine, çocuklarına bir kumarbaz mantığıyla, yani "ya hep ya hiç" anlayışıyla yaklaşmaz. Doğal olarak, insanî birlikteliklerinin sonucunun kumarın sonucu gibi ütmek ve ütülmek gibi kesin ve keskin olmadığını bilir.

Âileyi bir sistem üzerine kurun. Nizamsız ve intizamsız hiçbir sosyal yapı sağlıklı olmaz. Özellikle en büyük nizama âşık olanların nizamsız ve intizamsız olmaları düşünülemez.

Bir âile sisteminin temel ihtiyaçları şunlardır:
1. Varlığın tanınması,
2. Değer duygusu,
3. Emniyet duygusu,
4. Sorumluluk duygusu,
5. Paylaşma ve dayanışma duygusu,
6. Mücâdele duygusu,
7. Mutluluk duygusu,
8. Ahlâkî davranış ve adâlet duygusu,
9. Saf ve temiz bir iman.

Varlığın Tanınması:

Bir âilede var olan her bireyin varlığı bağımsız bir şahsiyet olarak tanınmalıdır. Bunun zıddı fark edilmezlik ve aldırmazlıktır. Bir âile fark etmediği, varlığına aldırmadığı bir bireyini ölüme mahkûm ediyor demektir. Çünkü kimi zaman fark edilmemek ölümden de beterdir. Âilede varlığı fark edilmeyen bireyler, sürekli sorun çıkararak, hatta âilenin baş belâlısı olarak varlıklarını zorla fark ettirme yoluna gidebilirler ya da ömür boyu silik, kimliksiz, kişiliksiz ve pısırık bir tip olarak toplumda "yok gib" hükmünde olurlar.

Değer Duygusu:

Her insan bir dünyâdır ve kendi başına bir değeri vardır. Âile içerisinde her birey "benim değerim yok" derse, o fert âile dışında kendisine ilk değer veren kişiye tüm varlığını teslim edecek ve âile, bir ferdini, hem de vahim yaralar açan bir biçimde yitirecektir. Evden kaçmalar, ilk gördüğünde delicesine vurulmalar, ayağı dışarıda olmalar, çoğu zaman âilede ihmal edilen bir duygunun eksikliğinden kaynaklanır.

Emniyet/Güven Duygusu:

Âile fertleri âile içerisinde kendilerini güvende hissetmelidir. Eğer âile bireyleri âile içerisinde güvende oldukları kanaatine sahip olmazlarsa, kendilerini güvende hissedecekleri daha başkalarını tercih ederler ve bu da âilenin parçalanmasını getirir. Güven duygusunun inançla çok yakın bir irtibâtı vardır. İnanç insana hem güven verir, hem de başkalarının ona güven duymasını sağlar.

Sorumluluk Duygusu:

Âilede sorumluluk duygusunu öğreten başöğretmen babadır. Baba, öncelikle kocalık duygusunu yerine getirerek eşine örnek olmak durumundadır. Ana-baba arasındaki karı-koca sorumluluğu temeline dayalı ilişki, çocuklara da sirâyet edecek, birbirlerine karşı sorumluluk duygusu taşıyan eşler, çocuklarına karşı ana-babalık sorumluluğunu yerine getirmekte zorlanmayacaklardır. Âilenin her ferdi iyi bilmelidir ki, her hak bir sorumluluk getirir. Sorumluluğunu yerine getirmeyenin hakkını kullanmaya kalkması sözkonusu olamaz. "Hakkım var" sözü "sorumluluğum var" sözüyle yan yana telaffuz edilmelidir. Âilede çocukların da kendi yaşlarına göre sorumluluğu vardır ve sorumluluk terbiyesi daha çocuk doğar doğmaz başlar.

Paylaşma ve Dayanışma Duygusu:

Âile içerisinde paylaşma ve dayanışma duygusu varsa, âile bireylerinin hayat içerisinde karışlaştıkları tüm zorlukları, âileyle birlikte aşacaklarına olan inançları pekişir. Bu da âileyi birbirine kenetler ve daha çok fedâkârlık yaparak zor zamanlar için yatırım yapmalarını sağlar. Paylaşan bir âilede yetişen birey, başkalarıyla da paylaşmasını bilir ve daha da önemlisi kendi kuracağı yuvaya paylaşma ve dayanışma duygusunu kolayca taşır. Bu duygudan mahrum âilelerde yetişen bireyler hayatta bencil, yalnız, cimri, sorumsuz ve içe dönük olurlar.

Mücâdele Duygusu:

Akıllı bir âile yönetimi, mahrûmiyeti nimete dönüştürmeyi bilir. Evet, mahrûmiyet nimettir. Çünkü o âilede bulunan bireyler -özellikle de çocuklar- hayatın acı, keder ve sıkıntılarına karşı mücâdele etmeyi bu sâyede öğrenirler. İyi bir ana-baba, çocuğuna hiç sıkıntı tattırmayan ana-baba değildir; aksine çocuğuna hayatta karşılaşabileceği zorluklara karşı direnmeyi, yani sabrı ve mücâdeleyi öğretendir. En ufak sıkıntıda çocuklarının yardımına koşan ana-baba, sürekli başkalarından medet uman, kendi imkânlarını hiç kullanmayan; beceri ve kabiliyetine güvenmeyen marazî bir tip yetiştirmiş olurlar.

Mutluluk Duygusu:

Âile mutluluk ocağı olmalıdır. Eşler birbirlerine verdikleri değer, sevgi ve saygıyla mutluluğun ağacını dikmeli, çocuklar da bu mutluluğun meyveleri olmalıdır.

Çocukların varlıkları, sağlıkları, başarıları, bu meyvenin çekirdeğinin tekrar fidana dönüşmesi anlamına gelir. Şu iyi bilinmeli ki mutlu olmayan eşler, mutlu çocuklar yetiştiremezler. Fakatherşeyden önce saâdetin kaynağının Allah olduğu bilinmeli ve o kaynağa ulaşan kanallar sürekli açık tutulmalıdır. Böyle bir âile fosilin elmasa dönüşmesine benzer bir biçimde, acılarını ve sıkıntılarını dahi mutluluğa dönüştürmenin bir yolunu mutlaka bulacaktır.

Ahlâkî Davranış ve Adâlet Duygusu:

Ahlâkî davranış kurallarını çiğneyen bir âilenin, değil mutlu bir âile olması, varlığını sürdürmesi dahi mümkün değildir. Ahlâkî davranışın kaynağı insanlık tarihi boyunca din olmuştur. Çünkü yalnızca din, bir vicdan oluşturur; ideolojilerin vicdan oluşturduğu görülmemiştir. İslâm'ı en geniş anlamıyla insanlığın değişmez değerler bütününe verilen ad olarak tanımlarsak, ahlâkî davranışı oa su değerlerin kendisi olarak algılamamız gerekecektir. Ahlâkî davranış imandan ayrı düşünülemez.

Saf ve Temiz Bir İman:

Allah demek anlam demektir. Allah'sız bir hayat anlamsız bir hayattır. Hayatına bir anlam katamayan bireyin, âile oluşturmak gibi sorumluluk gerektiren bir yükün altına girmesi, dahası bu yükü sonuna kadar götürmesi çok zordur. Allah'a iman, tevhid inancının birinci basamağıdır. Tevhid inancı, var olan hiçbir şeyin Allah'tan bağımsız olmadığına inanmaktır. Bu inanca göre her şeyin bir yeri, görevi, sorumluluğu ve hikmeti vardır. İnsan kendi kendisine "ben kimim, nereden gelip nereye gidiyorum, niçim varım, ne olacağım?" gibi temel varlık sorularını sorabilen tek yaratıktır. Bir fare için peynir sadece peynirdir; ancak bir insan için peynir hiçbir zaman sadece peynir değildir, olmamalıdır. İnsanı fareden ayıran, insanın o peynirin oraya "niçin, nasıl" konulmuş olduğu, "amaç ve nedeni" gibi soruları sorabilmesidir. İşte, âilede bu imanın yerleşebilmesi âilenin temeli olan ana-babanın böylesine bir inancı âilede hâkim kılmaları ile mümkündür.

Sağlıksız Kurallar Sağlıksız Âileyi Doğurur

Sağlıksız âilede kurallar, açık-seçik ve âile bireylerinin özellikleri, talepleri, yaratılışları ve ihtiyaçları gözönündebulundurularak konulmaz. Sağlıksız âilenin kuralları

komünist ve faşist gibi despotik devletlerin gizli anayasalarına benzer; telaffuz edilmez, lâkin zorakî uygulanır, uygulanmadığı zaman âile bireyleri başlarına neyin geleceğini bilirler.

Bu tip âilelerin birinci kuralı, her şeyin göz altında olmasıdır. Âile reisi Gestapo Şefi edâsı içerisinde âlienin tüm bireylerinin aldığı tüm nefesleri sayar ve onların üzerinde "her an gözleniyoruz" izlenimi bırakırlar. Tabii ki âilenin tüm bireylerini olabilecek her türlü tehlikeden ve ileriki zaman ve farklı boyutlarda karşılaşabilecekleri tüm tehlikelere karşı korumak, kollamak ve gözetlemek âile reisinin en tabiî hakkı ve görevidir. Böyle bir âilede ev kışla, âile reisi bir komutan, âile bir müfreze, âilenin bireyleri de birer emir eridirler. Her şey komutla yapılır (haydi sofraya! Yat yatağına! gibi). Her şeyin "kullanma tâlimâtı" vardır, denetim ve teftişlerde kusuru görülen karavana cezâsından beter cezâlara çarptırılabilir. Âileyi oluşturan bireylerin irâdelerini kullanmalarına disiplin suçu gözüyle bakılır, onların düşüncelerini dile getirmeleri hayra alâmet sayılmaz. Âile bireylerinin görüşlerine başvurulduğu görülmez.

Bu tür âile bireyi, öğrenim, askerlik, iş vb. gerekçelerle âileyi terk ettiğinde ele-avuca sığımaz, zaptedilmez biri olup çıkar ve âiledeki tüm yasakların acısını çıkarırcasına büyük bir doyumsuzlukla, yapmaması gereken şeyleri yapmaya, girmemesi gereken kimliklere girmeye, almaması gereken şekilleri almaya başlar. O artık boşanmış bir zenberektir; nerede duracağı belli olmaz. Dengesiz denetim ters tepmiş ve bu kez ortaya asla denetlenemeyen biri çıkmıştır.

Sağlıksız âilede herkes birbirine güvenirmiş gibi yapar, lâkin bu göstermelik ve yüzeysel bir güvendir. Bunun altını kazıdığınızda derin bir güvensizliğin hâkim olduğunu dehşetle görürsünüz. Eşler biraz deşildiğinde, birbirlerinin ardından "hımmm!" yaparak, kinâyelikinâyeli güvenmediklerini îmâ ederler. Bunu bazen birbirlerinin gıyâbında açıkça dile getirirler, lâkin yüz yüze gelince aksiymiş gibi davranırlar. Böyle bir âilede yetişen çocuk güvene dayalı bir ilişki görmediği için kendisi de gelecek hayatında güvene dayalı ilişki kurmakta zorlanır. Kendisinin elinden tutmak isteyenlerin ise, mutlaka bir artniyetlerinin olduğunu düşünür, öyle ya kendisi âilesinde böyle bir ilişkiye hiç şâhit olmamıştır.

Eşler Arası İlişki

Sağlıklı bir âile için karı-koca ilişkisini sağlıklı bir zemine oturtmak gerekir. Sağlıklı bir âilenin temeli karı-koca arasındaki sağlıklı ilişkiyle mümkündür. Çocukların gelişmesi için gerekli olan sağlıklı sosyal yapı, ancak böyle bir âilede ortaya çıkar.

Sağlıklı bir ilişki içine giren tarafların ilk uyması gereken kural, karşılıklı birbirlerini değerli görmek ve kabullenmek, bununla birlikte iletişim ve etkileşim kanallarını sonuna kadar açık bulundurmaktır.

Bir: Uzun vâdeli ve kalıcı mutlulukları, kısa vâdeli ve geçici mutluluklara fedâ etmeyin.

İki: Âileyi oluşturan bireyler olarak, kendi tavır, davranış ve düşüncelerinizden kendinizi sorumlu tutun.

Üç: Âile içerisinde doğru bildiklerinizi doğru bir üslûpla ve doğru zamanı kollayarak söyleyin.

Dört: Âiledeki mânevî atmosferi zenginleştirmeyi bencilce istek ve arzulardan önde tutun. Bunun verdiği iç huzuru ve dinginliği çokgeçmeden tüm âile fertlerinin fark ettiğini hayretle göreceksiniz.

Eşler arası ilişki, aşağıdaki 10 madde ile değerlendirilir ve eksiklik varsa giderilir:

İnsan-İnsan İlişkisi:

Bu ilişki türü, her insan için olduğu gibi eşler arasında da en temel ilişki türüdür. Evli çiftler her şeyden önce insandırlar. Şu temel espri hiç unutulmamalıdır. Evlilik kurumu, insanı insanlığa yabancılaştıran bir kurum değildir. Yabancılara karşı gösterilen asgarî insanî tavır ve davranışı en başta eşler birbirine karşı göstermekle yükümlüdür.

Din Kardeşliği İlişkisi:

Evlilik din kardeşliğini iptal eden bir kurum değildir. Nikâh akdinin meşrû kıldığı alanlar dışında müslümanın müslümana yapması yasak olan şeyler iki din kardeşi olan eşler için de geçerlidir. Zulme engel olmak, iyiliği emretmek, alay etmemek, küçük görmemek, sevgi ve şefkat göstermek, iyilikle muâmele etmek gibi.

Sevgili İlişkisi:

Sevgi evlilik binâsının çimentosudur. Bu ilişkinin kurulamadığı evlilikler zorakî birlikteliklerdir. Âile kuran eşler, âdetâ bir müddet sonra birbirlerinin yüreğine yük olmaya "birbirimize mecbûruz" tavrı takınmaya başlarlar. Âile kurumuna savaş açan zevkperestlerin eline koz veren bu tür evlilikler, ahlâksızlığın avukatlarına "evlilik aşkı öldürüyor" yalanını söyletmektedir.

Bedenî-Cinsî İlişki:

Başka hiçbir ilişkiyi karı-koca ilişkisi kadar zenginleştiremeyecek olan ilişki türüdür. Bir evlilikteki sağlıklı cinsel hayat, eşler arası mutluluğun ödülüdür. Sağlıklı cinselliğin yaşanmadığı âilelerde çatışma ve huzursuzluklar kaçınılmazdır. Bu maddenin ihmalinden dolayı ortaya çıkan huzursuzluklar hep başka gerçekler altında servise sunulur ve gerçek ya gizlenir ya da çoğu zaman farkedilmez. Yanlış bir din ve çarpık bir ahlâk anlayışı verilerek râhip ve râhibeleştirilen kimi erkek ve kadınlar, evlendikten sonra en doğal ve meşrû bir münâsebet türü olan bu ilişkiyi, kendi doğallığı içinde gerçekleştirmekte hayli zorlandıkları görülmüştür.

Akrabâ İlişkisi:

Bu, kan ve nesep yakınlığı ilişkisidir. Evliliğin ortak meyvesi olan çocuklar bu ilişki türünün imzasıdır. Eşler birbirleri için çocuklarının ana-babasıdır. Toprak tohumla birleşip sarmaş-dolaş olarak çocuk biciminde meyveye durmuştur. İki ayrı varlık, âdetâ çocukta tevhid olmuştur.

Dost İlişkisi:

Evliliği kanatlandıran ve zenginleştiren bir ilişki türüdür. Herkes karı-koca olur, fakat her karı-koca birbirinin dostu olamaz. Bunu becerebilen eşler, evliliği taçlandırmanın yolunu bulmuşlar demektir. Eşler arasında bu tarz ilişkinin kurulması, evliliğin standartlarının üzerinde oluşunun bir işâretidir. Hz. Hatice ile Hz. Peygamber (s.a.s.) arasındaki ilişkide işte bu zenginliği görüyoruz.

Arkadaş İlişkisi:

Eşler birbirleri için arkadaşlık açısından üç halde değerlendirilebilir:

1. Birbirleri için ya **"hastalık"** gibidirler; ki bu durumda birbirleriyle arkadaşlıkları zorakîdir. "Başa geldi bir kere" mantığıyla sürüklenen evlilikler buna örnektir.
2. Ya **"ilâç"** gibidirler; bu arkadaşlık türünde eşler birbirine lâzım oldukça sığınır, arkadaşlık yaparlar.
3. Ya da **"gıda"** gibi arkadaşlık ilişkisi; bu ilişki türü arkadaşlık ilişkilerinin en gelişmişidir ve birbirlerini sürekli desteklerler. Gıda gibi arkadaşlık kuran eşler birbirlerinin yüreğine yük olmaz, yakıt olurlar.

Sırdaş İlişkisi:

Bu ilişki insanı yalnızlıktan kurtarıp ona sırrını paylaşacak birini bulmuş olmanın iç huzurunu kazandırır. Her karı-koca birbirinin sırdaşı olmamakla, sırlarını açacak âile dışı bireyler aramaktadır. Bu da kimi zaman âile sırlarının ağızlarda sakız olmasına ve âilenin dağılmasına neden olmaktadır. Sırlarını birbiriyle paylaşamayan eşler daha başka neleri paylaşabilirler ki?

Yoldaş İlişkisi:

Bu, dâvâ arkadaşlığı ilişkisidir, ki aynı amaç uğruna mücâdele vermek, aynı gâyeye koşmak demektir. Bu, eşler arasında duygu, düşünce ve eylem birliğinin gerçekleştiğinin göstergesidir. Bu sâyede âile gâyesiz değil; gâyeli bir âile olur ve o âilede yetişen çocuklar da, ideal sahibi çocuklar olurlar.

Kader Birliği İlişkisi:

Aynı âkıbeti istemeleri, aynı istikbale yelken açmaları anlamına gelir. Kader birliği ilişkisi, dünya hayatıyla sınırlı olmayıp daha ötesine uzanan bir birlikteliği hedefler.

Sağlıklı İletişim

Bilinçli ve sağlıklı iletişim anlamlı hayata, anlamlı hayat da sâkin ve doyuma ulaşmış ruh halinin gelişmesine yol açar. Bunun için de özgür ortam şarttır. Özgür ortam içerisinde yapılan iletişim toplumsal sorunların çözümüne olduğu kadar, kişiler arası, özellikle âile içi sorunların çözümüne de katkıda bulunur.

Âilede sağlıklı iletişimin temel şartı üçtür:

1. Muhâtaba Saygı:

Bu, insan-insan ilişkisinin olmazsa olmaz şartıdır. Saygı duymadığınız, varlığını kabullenmediğiniz, önem ve değer vermediğiniz hiç kimseye sağlıklı ve başarılı bir ilişki kuramazsınız. Nedense eşler, kimi kritik zamanlarda, birbirlerine insanlıkta eş ve dinde kardeş olduklarını unuturlar ve dışarıdan, tanımadıkları birine karşı gösterdikleri asgarî saygıyı birbirlerine karşı göstermekte cimri davranırlar.

2. Doğal Davranış:

Bu, yapmacık ve sentetik davranışlardan uzak durmaktan, muhâtabınıza samimi ve dürüst davranmaktan geçer. Samimiyetsiz ve yapmacık davrananların ilişkisi, gerçek bir ilişki değil, sentetik bir ilişki olacaktır. Sentetik ilişkilerse sağlıksız ve her iki tarafı da aldatan çürük ilişkilerdir. Böylesine çürük insanî bir ilişki üzerine, değil bir âile, sıradan bir dostluk bile binâ edilemez.

3. Empati:

Empatinin anlamı, kendimizi karşımızdakinin yerine koymaktır. Olaylara ve eşyaya bir de onun durduğu yerden bakmayı denemek, muhâtabımızı anlamanın en kestirme ve kesin yoludur. Mümkündür ki onun penceresinden farklı göründüğü için öyle davranmakta ya da öyle algılamaktadır. Eşler birbirlerini suçlayıp, yargılayıp, mahkûm edip, infâz etmeden önce mutlaka anlaşmazlık konusu olan şeye bir de karşı pencereden bakmayı denemeli ve kendisini muhâtabının yerine koyabilmelidir.

Âilede sağlıklı bir iletişim için kesinlikle şu dört soruya doğru cevap vermeniz gerekir:

1. Ne söyleyeceksiniz?
2. Ne zaman söyleyeceksiniz?

3. Nerede söyleyeceksiniz?
4. Nasıl söyleyeceksiniz?

Bir doğrunun sadece doğru olması yetmez, o doğrunun doğru bir zamanda, doğru bir yerde, doğru bir kişiye ve doğru bir üslûpla söylenmesi gerekir. Eğer bunlardan biri yanlış olursa, söylediğiniz doğrunun doğru olması etkili olmasına yetmediği gibi, sizin muhâtabınızla ilişki kurmanıza da yetmeyecektir.

Âile Hayatıyla İlgili Haramlar

Eşler Arasında İlişkide Haramlar:

a- Hayız ve lohusalık hallerinde birleşme:

Bazı dinler, eşler arası cinsî münâsebet konusunda ifrâta düşmüş, hayız halinde bile yaklaşmayı mubah kılmış, bazıları ise bu durumda yatak ve odaları ayırmaya kadar gitmişlerdir. İslâm, hayız ve lohusalık hallerinde yalnızca birleşmeyi haram kılmış, bunun dışında bir yasak koymamıştır (2/Bakara, 222). Bu durumlarda birleşmenin tıbbî ve psikolojik sakıncaları bilim adamlarınca ta tesbitedilmiştir.

b- Kadınlara anüslerinden yaklaşma:

Dinî irşâdın önem verdiği husus, insanlara birleşmenin şekil ve tekniği üzerine bilgi vermek değil; fıtrat ve hedefe aykırı davranışları düzeltmektir. Bu cümleden olarak, şekil ile ilgili bir soru üzerine şu âyet nâzil olmuştur: *"Kadınlarınız sizin tarlanızdır, tarlanıza istediğiniz gibi gelin."* (2/Bakara, 223). Bundan bir âyet önce *"Allah'ın size buyurduğu yoldan yaklaşın"* buyurulmuş, Peygamberimiz de *"kadınlara anüslerinden (arkalarından) yaklaşmayın"* (Tirmizî, Tahâret 102, Radâ 12; Ahmed bin Hanbel, I/86; 6/305) demiştir. Bu nasslara göre şekil/teknik konusunda bir sınırlama yoktur; ancak birleşme yolu tektir, bu da üremeyi mümkün kılacak yoldur.

c- Yatak odasında geçenleri başkalarına anlatma:

Karı-koca arasındaki cinsî ilişkinin aralarında bir sır olarak kalması ve yatak odasında geçenlerin dışarıda anlatılmaması istenmiş, bu sırrı ifşâ edenlere "insanların kötüsü" ve "şeytan" denilmiştir (Buhârî, Nikâh 69; Müslim, Talâk 26).

d- Çocuk düşürmek ve kürtaj (çocuk aldırma):

Evliliğin gâyelerinden birisi ve belki en başta geleni, neslin devamı, müslümanların çoğalmasıdır. Bu yüzden gebeliği önlemenin tamamen serbest/mubah olmadığı vurgulanmıştır. Bununla birlikte, meşrû bir sebebe bağlı olarak, çocuk istemeyen çiftin, karşılıklı rızâ ile doğum olmasın diye tedbir alması câizdir. Alınan tedbirlerin en eskisi ve Hz. Peygamber zamanında tatbik edileni azildir. Azil, birleşmenin sonuna doğru erkeğin çekilmesi ve erlik suyunu dışarı akıtmasıdır. Sahâbeden Câbir'in ifâdesiyle Kur'ân-ı Kerim nâzil olurken sahâbe azli tatbik ederlerdi; bunu yasaklayan bir âyet nâzil olmadı (Buhârî, Nikâh 96; Müslim, Talâk 26, 27). Rasûlullah'a azlin hükmü sorulduğu zaman bunu men etmedi; ancak, Allah'ın dilediği zaman çocuğu yaratacağını, buna engel olunacağının düşünülmemesini ifâde buyurdu (Buhârî, Büyû' 109; İbn Mâce, Nikâh 30).

Çocuğu aldırmak veya ilkel usullerle düşürmek azle benzemez. Azilde henüz vücuda gelmemiş bir varlığın oluşmasını engelleme söz konusudur. Burada ise, hem bir insan çekirdeğinin imhâsı, hem de ana hayatının tehlikeye düşürülmesi bahis konusudur. Düşürme ile aldırma (kürtaj) arasındaki fark, ananın sağlığı yönünden önemlidir. Her ikisi de câiz olmamakla beraber düşürmede ananın hayatı tehlikeye girdiği için sakıncası daha da büyük olmaktadır. Uzman vemüslüman bir doktorun, anayı kurtarmak için ceninin alınmasına karar vermesi halinde zarûret prensibi işler ve bu takdirde çocuğu almak câiz olur.

e- Çocuğun haklarına riâyetsizlik:

Çocuğun nafakası, bakımı, terbiyesi, tahsili, maddî yönleriyle babaya, mânevî yönleriyle ana ve babaya âit bir borçtur. Ana ve babanın çocukları arasında fark gözetmemesi, meşrû bir sebebe dayanmadan, birisine diğerinden fazla ayrıcalık göstermemesi gereklidir. Ana veya babanın sağlığında, hibe yoluyla çocuklarına farklı şeyler vermesi konusunda, Rasûl-i ekrem: *"Çocuklarınıza eşit davranın, çocuklarınıza eşit davranın..."* (Ebû Dâvud, Büyû' 83;Buhârî, Hibe 12-13;Müslim, Hibât 13)

f- Ebeveynin haklarına riâyetsizlik:

Çocuklarınana ve babalarına sevgi ve saygı duymaları, sözlerini dinlemeleri ve muhtaç oldukları zaman onlara bakmaları evlâtlık borçlarıdır. *"Biz insana, anne ve babasına karşı iyi davranmasını tavsiye etmişizdir; zira annesi onu, karnında güçlüklere göğüs gererek taşımış, onu acı çekerek doğurmuştur. Taşınması ve sütten kesilmesi otuz ay sürer."* (46/Ahkaf, 15)*"Rabbin yalnız kendisine tapmanızı ve ana babaya iyilik etmeyi emretmiştir. Eğer ikisinden biri veya her ikisi, senin yanında iken ihtiyarlayacak olursa, onlara karşı 'öf!' bile deme, onları azarlama. İkisine de hep tatlı söz söyle."* (17/İsrâ, 23)

İslâm'da kulun emrine itaat, bu emrin meşrû olmasına bağlıdır. Meselâ ana-baba evlâdını, Allah'a şirk koşmaya zorlasalar onlara itaat edilmez, fakat bu durumda bile onlara kötü söylemek câiz değildir (31/Lokman, 14-15). Rasûlullah (s.a.s.) buyuruyor: *"Size büyük günahların en büyük üçünü haber vereyim mi?" 'Evet yâRasûlallah!' "Allah'a şirk koşmak, ana babaya baş kaldırmak ve (yaslandığı yerden oturumuna gelerek) dikkat edin; yalan söz, yalanşâhidlik!"* (Buhârî, Edeb 6, Şehâdât 10; Müslim, İman 143, 144)

Evlenme Sürecinde ve Aile Hayatında Çokça Karşılaşılan Yanlışlar

"Allah ve Rasûlü bir işle ilgili hüküm verdiği (bir konuda kural koyduğu) zaman, mü'min bir erkek ve mü'min bir kadına, o işi kendi isteklerine göre seçme (ve keyiflerine göre yapma) hakkı yoktur. Kim Allah ve Rasûlüne karşı gelirse, apaçık bir sapıklığa düşmüş olur." (33/Ahzâb, 36). Müslümanların, bilinçli olarak Allah'a teslim olmaları, İslâm'ı ölçü kabul etmeleri gerektiği halde; "müslümanım" diyenlerin önemli bir bölümü şu veya bu gerekçe ile böyle davranmıyor. Bu konuda şeytanın ve hevâsının/arzularının güzel gösterdiği câhilî örf ve âdetlerin, ya da dünyevî basit çıkarların büyük rolü oluyor. Toplumda çokça görülen evlenme ve aile hayatındaki yanlışları, açıklamaya ihtiyaç duymadan başlıklar halinde sayalım:

1- Evliliğe bakış, müslümanca olmuyor. İslâm'ın evlilikle ilgili değerlendirmeleri ile günümüz insanının evliliğe bakışı arasında büyük farklar oluyor. Bu konuda makas gittikçe açılıyor.

2- Evlenme yaşına gelen gençler, bu konuda ilmin kendilerine farz olduğu hal bilgisi olan nikâh ve talâkla, iman ve elfâz-ı küfürle, İslâm aile hukukuyla, ailevî haklar ve görevlerle ilgili doğru bilgiler edinmiyor. Bu konularda bilgisizlik veya yanlış bilgilenme sırıtıyor. Evlilik ve mahremiyetleriyle, aile hayatıyla ilgili piyasada çok sayıda kitap bulunduğu halde, evlilik öncesi bunlar okunup değerlendirilmiyor. Kızlar çeyize, erkekler evlilik masraflarına önem verdiği kadar olsun kendilerine farz olan ilme önem vermiyor.

3- Dinimiz evlenme yaşına (ve olgunluğuna gelmiş) kız ve erkekleri evlendirmede acele etmeyi ısrarla tavsiye ettiği halde, bekârlar geç evleniyor, geç evlendiriliyor, hatta bazı gençler evlenmemeyi tercih ediyor.

4- Eş seçiminde İslâm'ın tavsiyelerine uyulmuyor. Eskiden ana-babaların tercihi ile evlenen insanlar, şimdi ise nefislerinin, beğenilerinin, duygularının özelliklerini belirlediği kimseleri tercih ediyor. Eski örf olan görücü usûlünün birçok mahzûru olduğu gibi; çağdaş tarz olan tanışarak, severek, flört yaparak eş seçmenin daha büyük sakıncaları sözkonusudur. Orta yol; görerek, İslâmî ölçüler içinde görüşüp makul şekilde ve aşırıya kaçmadan tanışıp ve mevcut problemleri, gelecekte ortaya çıkabilecek sorunları müslümanca çözüme bağlama gayretleriyle evlenmeye adım atmaktır. Eş seçiminde ilk önemli hususun, adayın muvahhid bir mü'min olması, dindar ve namuslu bir hayat sürmesi gereği göz ardı ediliyor.

5- İslâm'ın kesin şekilde yasakladığı bazı haramlar örf-âdet diye uygulanabiliyor. Başlık parası, süt parası gibi nice çirkin haramlar hâlâ bazı yörelerde farz gibi kabul ediliyor.

6- Özellikle kız tarafından kaynaklandığı şekilde, evlilik zorlaştırılıyor. Dünürcülere zorluk çıkarılıyor, dünyevî konularda çok ince eleyip sık dokumalar, gereksiz nazlanma ve zorlamalar olabiliyor. Evliliği zorlaştıranlar, kendi çocuklarının ve evlenemeyen gençlerin bu konudaki haramlarına da ortak olduklarını unutuyorlar.

7- Ayıp anlayışı, haram anlayışını bastırıyor. "Ele-güne karşı, el ne der, ne yapalım yakınları böyle istiyor, ben akrabalarımı ve arkadaşlarımı kıramam, çevre şartları, bizim örfümüz böyle, herkes böyle yapıyor, yoksa bizi ayıplayıp kınarlar, ben filanların yüzüne nasıl bakarım" gibi yanlış ve bâtıl gerekçelerle dünürcülükten başlayarak düğüne kadar törenlerde ve yer yer evlilik hayatı boyunca haramlar işleniyor, farzlar ihmal ediliyor.

8- Eş seçiminde her iki cins için aranması gereken önemli özellik olan ve evlilik hayatında da sürdürülmesi şart olan namus, sadece hanımlar için aranıyor. Hatta, giderek bayanlarda bile ahlâk ve namus anlayışındaki ölçüler eriyip kayboluyor. Erkeğin evine yeterince bağlı olmaması, gözünü haramdan sakınmaması, karşı cinse belli bir meyli yadırganmıyor, doğal karşılanıyor.

8- Söz ve nişan aşamasından başlanarak, düğün ve eşya alımı konusunda devam eden israf ve gereksiz harcamalar yapılıyor. Kullanılmayacak veya o aileye göre lüks sayılabilecek eşyalar olmazsa olmaz kabul ediliyor, fazla takı isteniyor. Bir günde yapılıp bitecek olan nişan ve düğün törenlerinde büyük harcamalar yapılıyor.

9- Nişan, kına ve düğün törenleri haram eğlencelerle, gayrı meşrû tarzda yerine getiriliyor. Kadın-erkek aynı salonda eğlenceler, karşılıklı danslar, içkiler gibi haramlarla "Allah'ın emri" kabul edilen nikâh ve aile kurma, şeytanın emrine uygun şekilde yerine getiriliyor.

10- Bazı yörelerde örf olarak hâlâ uygulanan, odada belirli zaman için başkasının da bulunması, aile yakınlarına bez göstermeler gibi nice çirkin gerdek âdetleri terk edilmiyor. Evlilik günü sağdıç ve yengelerin yanlış bilgi ve âdetlerle kötü hocalıkları gibi durumlar görülüyor.

11- Aile hayatında kadın köle, hizmetçi, mahkûm gibi görülüyor. Kocasının her isteğini yerine getirip onun hizmetçisi olması da yetmiyor, beraber kalıyorlarsa kocasının tüm akrabalarının da hizmetçisi olması bekleniyor. Halbuki nebevî tavsiye doğrultusunda hemen her Müslüman hanımın severek yaptığı ev işleriyle uğraşmaya bile evin hanımının zorlanamayacağını dinimiz belirlediği halde, hanımlara köle muâmelesi yapılıyor.

12- Erkek karısına arkadaşça muâmele etmesi, onu Allah'ın emâneti bilip can yoldaşı görmesi, kendisinin eksiklerini tamamlayan sevgilisi kabul etmesi gerektiği halde, erkek evde gardiyan, komutan, despot ve faşist bir diktatör rolü oynamaya çalışıyor. Erkeklerin çoğu hanımına kaba ve sert davranabiliyor. Bazı erkekler, Kur'an'da belirtilen özel durumlar hâricinde çok çirkin bir davranış olarak algılanması gereken dayağa

başvurabiliyor, belki akşama beraber olacağı hanımını hem de basit sebeplerle dövebiliyor.

13- Evlerde İslâm'ın emirleri tatbik edilmiyor. İslâm hakkıyla ve tüm kapsamıyla yaşanmıyor. Problemler İslâm'a göre çözülmek istenmiyor. Evlerde koca aynı zamanda hoca olamıyor, karı-koca evde cemaatle namaz kılma gereği duyup evi mescid haline getirmeye çalışmıyor. Evler, meal ve tefsiriyle birlikte okunması gereken Kur'an başta olmak üzere, kitap okunup karşılıklı değerlendirmeler yapılan yerler haline gelmiyor. Eğitim yuvasına, mektep ve okula benzemiyor. Evler erkekler için biraz otele, lokantaya, kahveye, gazinoya, sinemaya, stadyuma benziyor. Hanımlar için de tembelhane işlevi görüyor.

14- Evliliğin temel hikmeti neslin devamı olduğu halde, bazı evliler çocuk istemiyor. Bazıları (hayatî bir zarûret olmaksızın) kürtaj yaptırıp çocuk aldırarak bebek katili bile olabiliyor. Çoğu aileler iki-üçten fazla çocuk sahibi olmaktan kaçınıyor; Mecbûriyet olmaksızın doğum kontrol yöntemleri kullanıyor.

15- Çocuk terbiyesine önem verilmiyor. Örnek olmak, onları müslümanca terbiye etmek, kişilik sahibi, karakterli, ahlâklı şekilde yetiştirmek için gerekli çabayı anne de baba da göstermiyor. Onların maddi gıdalarına verilen önem zihnî ve kalbî gıdalarına gösterilmiyor.

16- Çocuklar ya aşırı özgür tarzda, ya da aşırı otorite ve baskı altında yetiştiriliyor. Bunun sonucu olarak büluğ yaşlarını aştıklarında da çocuklar ya kendilerine karıştırtmıyorlar veya baskının getirdiği psikolojik problemlerle karşılaşıyorlar.

17- Özellikle ev işlerinde ve ortak meyveleri olan çocukları konusunda erkeğin karısıyla gereği kadar istişare edip ona danışması gerektiği halde, kararları erkek tek taraflı olarak kendisi vermeyi tercih ediyor. Kadına da ya istemeden de olsa itaat veya tartışma çıkarıp huzursuzluğa sebep olma gibi seçenekler kalıyor.

18- Hanımlar, istemedikleri halde kaynana ve kayınpederleriyle birlikte yaşamak zorunda bırakılıyor. Onlarla geçinme, onların gelinlerinin her şeyine karışmaları, emretme yetkisini kendilerinde görüp ondan hep hizmet beklemeleri gibi durumlarla karşılaşan kadınlar eziliyor.

19- Karşılıklı olarak iyiliği emir ve kötülükten sakındırma, hakkı ve sabrı tavsiye, ibâdetlere teşvik gibi görevler ihmal ediliyor. Sadece erkeğin değil, hanımın da usûlü dairesinde kocasına iyiliği emir ve kötülükten sakındırma yapmasının hem hakkı ve hem de görevi olduğu değerlendirilmiyor.

20- Hanımlar kocalarına karşı, ya itaatsizlik veya mutlak itaat şeklinde iki aşırılıktan birini tercih ediyorlar. Gayrı meşrû işlerde, ya da kocalarının istemediği iş ve ortamda çalışmak isteyenler veya çalışanlar oluyor.

Erkeğin Yöneticiliği ve Dövme Yetkisi

"Allah'ın insanlardan bir kısmını diğerlerine üstün kılması sebebiyle ve erkekler mallarından harcama yaptıkları için erkeklerkavvâmdır/kadınların yöneticisi ve koruyucusudur. Onun için sâlihakadınlar itaatkârdır, Allah'ın kendilerini korumasına karşılık gizliyi (kimse görmese de nâmuslarını) koruyucudurlar. Baş kaldırmasından (nüşûz) endişe ettiğiniz kadınlara öğüt verin, onları yataklarında yalnız bırakın ve (bunlarla yola gelmezlerse) dövün. Eğer size itaat ederlerse artık onların aleyhine başka bir yol aramayın; çünkü Allah yücedir, büyüktür." (4/Nisâ, 34) Erkeklerin maddî ve mânevî durumları ile ve özellikle ekonomik rolleri, onların âile reisi -sorumlu yönetici- olmalarını tabiî kılmıştır. Âile küçük bir toplumdur; toplum düzenle yaşar. Düzen ise, bir reisi, bir idâreciyi zarûri kılar. İslâm'da devlet başkanından âile reisine kadar her idâreci, İlâhî tâlimata göre hareket etmek, İslâmî kurallara göre ve istişâre ile yönetmek mecbûriyetindedir. Şu halde onlara itaat, bu tâlimata itaat demektir. İdâre eden veya edilen bu tâlimatın dışına çıkar, meşrû kurallara itaatsizlik ederse yaptırım uygulanır. Burada bahis konusu olan, zevcenin itaatsizliğidir. Çare olarak önce öğüt vermek, sonra yatak boykotu ve daha sonra da dövme tavsiye edilmiştir. Kur'an'ı bize tebliğ eden Hz. Peygamber (s.a.s.) hiçbir zaman kadın dövmediği gibi *"kadını eşek döver gibi dövüp de günün sonunda onu koynunuza alıp yatmanız olacak şey midir?"* buyurarak ümmetini uyarmıştır. Ayrıca bu yaptırım kullanıldığı takdirde, kadının canını yakmayacak ve vücudunda iz bırakmayacak şekilde misvak, kurşun kalem gibi bir cisimle vurmak şeklinde -ki, acı vermekten çok, psikolojik cezâ unsuru olarak- uygulamak gerektiğini de ifade buyurmuştur. Şu halde bu dövme yaptırımı, ahlâksız bazı kadınlar için en son çare olarak başvurulacak zarûrî bir yol olup, kayıtlara ve şartlara bağlıdır. Ayrıca kadının da kocasından şikâyetçi olması halinde hakem ve hâkime başvurma, hakkını arama imkânı vardır.

İslâm hukukunda "âile reisliği" denebilecek "kavvâm olma" yetki ve sorumluluğu kocaya verilmiştir. Az önce meâli verilen Nisâ sûresi 34. âyette geçen *"kavvâm"* kelimesi, koruma ve yönetme hak ve yetkilerine müştereken sahip olmayı ifâde etmektedir. Âile reisliğinin kocaya verilmesi, toplumun bu en küçük biriminde ortaya çıkabilecek karmaşayı önleme ve huzuru sağlama hedefine yöneliktir. Dolayısıyla burada ontolojik bir üstünlükten ziyâde, fonksiyonel bir yetki farklılığının sözkonusu olduğunu söylemek gerekir. Bu genel kural, yetenek ve harcama yükümlülüğünün yer değiştirdiği münferit örneklerde farklı bir durumun ortaya çıkmasına engel teşkil etmez. Nitekim bazı çağdaş İslâm âlimleri, harcama yükümlülüğünün yer değiştirebildiği zamanımızda bu kuralın değişmez olmadığı hususu üzerinde durmaktadır (Meselâ, Bkz. Fazlur Rahman, Ana KonularıylaKur'an, s. 93-94).

Kur'ân-ı Kerim, bilindiği gibi meseleler hakkında genel prensipler vazeder, çoğunlukla ayrıntıya girmez. Ancak, âile ile ilgili düzenlemelere baktığımızda şaşırtıcı bir şekilde ayrıntıya girdiğini ve kesin hükümler koyduğunu görürüz. İnsanlık tarihi boyunca hiçbir toplumda varlığı inkâr olunamamış âile kurumunu İslâm'ın da bu derece önemsemesi ve en ince ayrıntısına kadar hükümler vazetmiş olması, sağlıklı bir toplum oluşturulmasında âilenin öneminin ne derece büyük olduğunu göstermektedir. Toplumun

düzenli bir işleyişe sahip olması, onu oluşturan alt birimlerin de düzenli ve sağlıklı bir yapıda olmasına bağlıdır.

Bu noktada toplumun en küçük birimi olan âileye düzenli bir işleyiş kazandırılmalı ve devamı sağlanmalıdır. Her topluluğun işleyişinde farklı sorumluluklar, görevler ve bu görevlerin îfâ edilmesi için verilmiş yetkiler olduğu gibi, âilede de bu durum sözkonusudur. Erkeğin yöneticiliği meselesi de bu bağlamda ele alınmalı, eşler arası ve âile içi hukukta doğru ve geçerli ilkeler yakalanmaya çalışılmalıdır.

Konuyla ilgili tartışmalar, Nisâ Sûresi 34. âyette geçen *"kavvâmûne"* kelimesi üzerinde yoğunlaşmaktadır. "Yönetici" olarakmeallendirilen kavvâmûne kelimesinden yola çıkarak pek çok müfessir, erkeğin dünya işlerinde mutlak bir üstünlük ve mutlak bir yöneticilik vasfına hâiz olduğunu ifâde etmişlerdir. Hatta bazı müfessirler, bu üstünlüğü âhirete de taşımışlardır. Kavvâmûnekelimesini doğru şekliyle anlayabilmek için Kur'an'da geçtiği diğer âyetleri de incelememiz yerinde olacaktır:

"Ey iman edenler, adâleti ayakta tutanlar olun. (Kûnûkavvâmîne bi'l kıst)" (4/Nisâ, 135). *"Ey iman edenler, âdil şâhidlerolarak Allah için hakkı ayakta tutanlar olun. (Kûnû kavvâmînelillâhi şühedâe bi'l kıst)"* (5/Mâide, 8). Âyetlerde görüldüğü gibikavvâmûne kelimesi, sadece yöneticilik anlamı ifâde etmemektedir. Öncelikle içerdiği anlam; koruyup gözetmek (Râgıp el-İsfahânî), işleri güzel idare etmek (Mu'cemu'l-Vecîz), bir şeyi hakkıyla yerine getirip ayakta tutmaktır. Dolayısıyla kelimenin sadece yöneticilik mânâsına hamledilmesi eksik ve yanlış olacaktır.

Erkeklerin kadınlar üzerinde kavvâm olması, yaygın olarakanlaşıldğı gibi ontolojik, fazîlet vb. alanlarda mutlak üstünlüklerden kaynaklanan bir yöneticilik değildir. Âilenin korunup gözetilmesinde, temsil edilmesinde ve işleyişinde sahip oldukları sorumluluğun daha fazla olmasından kaynaklanan bir görev ve yetkidir. Âyette *"erkeklerin kendi mallarından harcaması dolayısıyla..."* şeklinde bir ifâde bulunması, verilen hükmün illetini anlamak açısından önemlidir. Âyetin evlilik hayatı ve âile düzeni ile ilgili olduğu açıktır. Allah Teâlâ, tüm düzenlemelerde fıtrî kabiliyetler ölçüsünde sorumluluk yüklediği ve yetkilendirdiği gibi, burada da erkeği daha fazla sorumlu tutmuştur. Bu sorumlulukta ve âileyi idâre etme ve yönetmede erkek bir önceliğe sahiptir. Yukarıda da ifâde edildiği gibi küçük dahi olsa bir topluluğun düzenli işlemesinde böyle bir hiyerarşiye ihtiyaç vardır ve bu çok doğaldır.

Ancak, burada yönetme olayının algılanışı da çok önemlidir. Yönetme deyince akla baskı, emir ve cezâ değil; istişâre ile oluşan, insanın düzenli hayat sürmesini sağlayan bir olgu gelmelidir. Hz. Peygamber'in uygulamasında da bunu görebiliyoruz. Peygamber olması, onu çevresindekilerle istişâreden alıkoymamış, bizzatKur'an'ın teşvîkiyle bunu her zaman gerçekleştirmiştir. Ancak bu dönemden günümüzedek süren sultacı yönetimler "yönetme" kavramının baskıcı, totaliter bir anlam kazanmasına sebep olmuştur. Bu etkinin erkek yöneticiliği konusunda zihinlere ve dolayısıyla âileye de yansıdığı söylenebilir. Halbuki devlet yönetimi konusunda Hz. Peygamber'in uyguladığı bu istişârî metod, her konuda olduğu gibi âilenin işleyişinde de erkeğin yönetici olması konusunda bize ışık tutacak önemli bir veridir. Kısacası, erkek, sahip olduğu özellikler doğrultusunda yüklendiği sorumlulukları, âilenin korunup gözetilmesini, idâresini, istişâre ile gerçekleştirecek, bu konuda kendisine verilen önceliği bir zulüm vesilesi olarak

kullanmayacaktır. Çünkü zulümle İslâm'ın bağdaşması mümkün değildir. (H. Koç, F. Candan, Kur'an Çerçevesinde Kadın, Haksöz, sayı 32, Kasım 93, s. 30)

Kadının dövülmesi konusunda, dinimiz, bazı sıkı kayıtlarla buna yer vermiştir. Kur'ân-ı Kerîm'de bu konuya yer verilmiş olmasımevzuya ayrı bir ehemmiyet kazandırmaktadır. Bizce, âyet-i kerîmenin bu meseleye temas etmiş olması kadınları himâyeye mâtuf bir durumdur. Zira başta günümüzün en ileri memleketlerinde bile hâlâ câri olduğu üzere, her devirde, her millette kadınlar dövülmüştür. Kıyâmete kadar da bu realite devam edeceğe benziyor. Sanki insanî münâsebetlerin kadın-erkek bölümünün tabiî bir neticesidir. İnsanlar zarûrî olan münâsebetlerinde her zaman orta yolu koruyamazlar, ifrat-tefrit, rızâ-gazab, sevgi-öfke iç içedir. Bunların sonucu olarak münâkaşalar, ağız kavgaları, yumruklaşmalar, hatta cinâyetler vukua gelir. Bunlar "olmamalıdır" diye bir teşriatolamaz. İslâm bu meselede realiteyi kabul ederek müntesiblerinimakul hudutta tutmaya, frenlemeye çalışır. Esasen her meselede "vasat yol"u göstermek İslâm'ın ana ruhunu teşkil eder.

"Serkeşlik etmelerinden endişelendiğiniz kadınlara gelince, evvelâ kendilerine nasihat edin, sonra yataklarında onları yalnız bırakın, yine dinlemezse dövün." (4/Nisâ, 34). Dikkat edilirse âyet kadının dövülmesini birçok şarta bağlamaktadır:

Meşrû Sebep:

Kur'ân'da bu sebep "nüşuz" kelimesiyle ifade edilir. Türkçe meallerde umumiyetle hep "serkeşlik" olarak tercüme edilmiştir. Kelime Arapça'da yükseklik, tümseklik, sivrilik gibi mânâlara gelir. Selef âlimleri kadınla ilgili olarak Kur'ân'da geçen bu tavırdan "kocasına isyanı, koku sürünmemesi, kocasını nefsinden men etmesi, kocasına daha önceki davranışını değiştirmesi, kocasına sevgisizlik izhar etmesi, kocasının tâyin ettiği evde oturmayı kabul etmeyip bir başka yerde oturması gibi durumları anlatmıştır.

Yani, kocasına karşı olan vecibelerini yerine getirmemesi diye hülâsa edebiliriz. Vecibe olmayan işlerdeki itaatsizlikten dolayı dövmeye hakkı yoktur. Ev işlerini yapmaması gibi. Vedâ Hutbesi'nde, kadını dövmeyi meşrû kılan suç "nüşuz" kelimesiyle değil, "fâhiş" kelimesiyle ifade edilmiştir. Biz "çirkinlik" olarak tercüme ettik. Bunu, dilimizde aynı kökten fuhuş kelimesiyle tercümeyi uygun bulmadık. Çünkü fuhuş, zinâ mânasına gelir. Halbuki burada zinânın kastedilmiş olması mümkün değildir. Çünkü zinânın cezâsı recm denen hadd-i zinâ'dır. Bunun dayakla geçiştirilmesi mümkün değildir. Öyle ise, bu hutbede geçen fâhiş kelimesini fuhuşla açıklamak ve böyleceKur'ân'da geçen "nüşuz" kelimesinin vuzûha kavuşturulduğunu söylemek uygun olmaz.

Cezânın Usûl ve Miktarı:

Kadın meşrû bir sebeple dövülebilirse de bu, en son baş vurulacak yoldur. İlk önce, serkeşliği sebebiyle nasihat edip, tatlılıkla ondan vazgeçirme yolu aranacak. Bu müessir olmazsa yatağı ayrılacak. Bu iş, arkasını dönmek ve konuşmamak sûretiyle gerçekleştirilir. Ayrı bir yatakta yatılır da denmiştir. Bu cezâ da müessir olmazsa dayak meşrû hâle gelmektedir. İslâm burada da yenilik getirerek dayağın derecesini belirtmiş "çok acı verici olmaması"nı emretmiştir.

Şu halde, İslâm, her devirde mevcûdiyetini fiilen dünyanın her köşesinde muhâfaza etmiş beşerî bir realiteyi ciddî kayıtlara bağlayarak kadınlar lehine ıslah etmiş, asgarî seviyeye, en az zararlı bir hâle getirmiştir.

Elmalılı Hamdi Efendi, dayakla ilgili yukarıda temas ettiğimiz âyet-i kerîmenin açıklamasını yaparken bir dipnot düşüyor. Buraya aynen kaydını uygun buluyoruz: Burada, kadın dövülür mü, diye bir soru vârid olabilir. Evet dövülmez, fakat bu ifâdede kadın demeknâşize (serkeş), âsiye (isyankâr) karı demek olmadığı da unutulmamak lâzım gelir. Sırasına göre insanca olmak üzere birkaç tokat, hissî isyan ile sukuta doğru giden hırçın bir kadına kadınlık şeref ü terbiyesini bahşetmek için güzel bir ders olabilir. Şair Ziya Paşa merhum: "Nush ile yola gelmiyeni etmeli tekdir, / Tekdir ile uslanmayanın hakkı kötektir." demiştir. Zamanımızda Kur'ân'ın bu *"onları dövün"* emrini sû-i tefsir ederek dillerine dolamak isteyen Avrupalılar görüyoruz. Fakat ne garib bir tesadüftür ki, biz bu âyetin tefsîriyle meşgul olduğumuz sırada bir Fransız mahkemesinin, kocası tarafından dövülmüş olan bir Fransız karısına ikame ettiği dâvâya karşı "hırçınlık edip kocasını tehevvüre getiren bir kadının yediği dayaktan dolayı talâk (boşanma) dâvâsı ikamesine hakkı olmadığına" hükmettiğini gazeteler ilan ediyordu" (Elmalılı, Hak Dini Kur'an Dili, Eser Y. Cilt 2, s. 1351).

Erkeklerin maddî ve mânevî durumları ile ve özellikle ekonomik rolleri, onların âile reisi -sorumlu yönetici- olmalarını tabiî kılmıştır. Âile küçük bir toplumdur; toplum düzenle yaşar. Düzen ise, bir reisi, bir idâreciyi zarûri kılar. İslâm'da devlet başkanından âile reisine kadar her idâreci, İlâhî tâlimâta göre hareket etmek, İslâmîkurallara göre ve istişâreye uyarak yönetmek mecbûriyetindedir. Şu halde onlara itaat, bu tâlimâta itaat demektir. İdâre eden veya edilen kimse bu tâlimatın dışına çıkar, meşrû kurallara itaatsizlik ederse yaptırım uygulanır. Burada bahis konusu olan, zevcenin itaatsizliğidir. Çare olarak önce öğüt vermek, sonra yatak boykotu ve daha sonra da dövme tavsiye edilmiştir. Kur'an'ı bize tebliğ eden Hz. Peygamber (s.a.s.) hiçbir zaman kadın dövmediği gibi *"kadını eşek döver gibi dövüp de günün sonunda onu koynunuza alıp yatmanız olacak şey midir?"* buyurarak ümmetini uyarmıştır. Ayrıca bu yaptırım kullanıldığı takdirde, kadının canını yakmayacak ve vücudunda iz bırakmayacak şekilde misvak, kurşun kalem gibi bir cisimle vurmak -ki, acı vermekten çok, psikolojik cezâ unsuru olarak- uygulamak gerektiğini de ifâde buyurmuştur. Şu halde bu dövme yaptırımı, ahlâksız bazı kadınlar için en son çare olarak başvurulacak zarûrî bir yol olup, kayıtlara ve şartlara bağlıdır. Ayrıca kadının da kocasından şikâyetçi olması halinde hakem ve hâkime başvurma, hakkını arama imkânı vardır. (İ. Canan, Kütüb-i Sitte Terc. ve Şerhi)

Âilede karı koca arasında bir anlaşmazlık çıkması durumunda bunun nasıl halledileceği meselesi önemli bir problem teşkil etmektedir. Burada kadının âile içindeki konumunu yakından ilgilendiren nokta, böyle durumlarda kocanın karısı üzerinde ne gibi bir yetkisinin bulunduğu hususudur. Koca, âile reisi olduğuna göre, bu yetkinin aşırı kullanımının bir taraftan âile birliğini, diğer taraftan kadının kişiliğini etkileyeceği açıktır. Kur'ân-ı Kerim de, kocasına karşı itaatsizlik ve ahlâksızlık/sadâkatsizlik (nâşize) durumuna düşen kadının önce nasihatle yola getirileceği, ardından yatakların ayrılacağı, bunun da etkili olmaması halinde dövülebileceğinin (darb) belirtilmesi (4/Nisâ, 34) üzerinde en fazla tartışılan konuların başında gelmektedir. Âyette geçen "darb" kelimesinin yaygın anlamı olan "dövme"den başka bir anlam taşıyıp taşımadığı günümüzde çok tartışılmaktadır. Burada, İlâhî mesaja, doğru mânâ verilmesi açısından âyette

sadece darb kelimesinin değil; "nâşize"nin de ne anlamda ve hangi kapsamda kullanıldığının belirlenmesi gerekmektedir.

Genel olarak "itaatsizlik" mânâsına gelen "nüşûz" kelimesi, âilenin huzurunu bozan basit bir davranıştan iffetsiz yaşamaya kadar geniş bir alanı içine almaktadır. Huzuru bozan her davranışın ağırlığına denk bir yaptırımla karşılanması, hem âilenin birliğini koruma noktasından hem de fiil ve yaptırım arasında, gözetilmesi gereken denge açısından önemlidir. Kur'an'ı yorumlamada birinci kaynak olan Hz. Peygamber'in uygulamaları bu konuya da ışık tutacak niteliktedir. Hadis kitapları ve Rasûl-i Ekrem'in hayatından bahseden eserler, Onun eşlerini dövdüğüne dâir herhangi bir olaydan asla söz etmemektedir. Hz. Âişe, Rasûlullah'ın eşlerini ve hizmetçilerini asla ve hiçbir zaman dövmediğini söylemektedir (İbnMâce, Nikâh 51). Ayrıca Hz. Peygamber, kendisine karşı olumsuz davranışından ötürü Hz. Âişe'nin babası tarafından cezâlandırılmasına da rızâ göstermemiştir. Şu halde basit uyuşmazlık durumunda şiddete başvurulması, önerilen bir yöntem değildir. Rasûl-i Ekrem Vedâ hutbesinde kadınlara iyi davranılmasını öğütlemekte, bunun yanında "yataklarını herhangi bir kimseye çiğnetmemeleri"nin (zinâ etmemelerinin) kocaların eşleri üzerindeki hakkı olduğunu söylemekte, aksi takdirde hafifçe dövülebileceklerinden bahsetmektedir (Müslim, Hac 47; Ebû Dâvud, Menâsik 56; Tirmizî, Tefsîr 9). Âyette geçen "nüşûz"un hangi davranışları içermesi halinde dövme cezâsının uygulanabileceğini göstermesi bakımından Vedâ hutbesindeki bu ifâde dikkat çekicidir.

Kadını dövme meselesi, bugüne kadar ve günümüzde de İslâm düşmanlarının, özellikle feministlerin kullandığı önemli noktalardan biri olduğu gibi, bazı müslümanların da şartları gözetmeden mutlak biçimde meşrûlaştırdığı bir konu olmuştur. Konuyla ilgili Nisâ sûresi 34. âyette, öncelikle sâliha kadınların *"görünmeyeni koruyanlar"* olarak tanımlanması ve devamında da dövme olayından bahsedilmesi, bir nâmussuzluk olayını çağrıştırmaktadır. Ancak metinde *"nüşûz"* kelimesinin geçmesi, olayın sadece nâmussuzluk ile sınırlandırılamayacağını göstermektedir. Kelime olarak isyan, başkaldırı, geçimsizlik hali anlamlarına gelen "nüşûz" ile âile içinde sürekli problem çıkarma, dikkafalılık, huysuzluk, geçimsizlik gösteren, yani olgun bir kişiliğe ulaşamamış kadınlar anlaşılmaktadır. Bu âyet, sürekli bu fiilleri yapma eğilimini taşıyan kadınların terbiye metodunu göstermektedir. Nüşûz hali gösteren kadınların âile huzurunun yeniden elde edilmesi konusunda âyet bir metodgöstermektedir. Bu metodda erkek, kadının işlediği fiile göre tavır takınmalıdır. Anca yine de kadının davranışlarında bir düzelme değil de; aksine bir bozulma görülürse, bu bozulmaya karşılık erkeğin tedrîcen daha sert tedbirler olarak en son dövme olayına başvurması, âilenin kurtarılması açısından son bir çâre olabilir. Âile huzurunu tek taraflı bozan kadın, dövülme gibi onur kırıcı bir olayla karşılaştığında âile saâdetini kurtarma konusunda daha sıhhatli düşünebilir. Bayılıp kendinden geçmiş bir hastayı uyarmak için doktorun hastanın yüzüne tokat atması gibidir bu.

Ancak, şu unutulmamalıdır ki, "dövme" sınırları belli özel bir durum için sözkonusudur. Başka bir deyişle âyet, âile içinde tüm kadın-erkek ilişkileri için genelleştirilemez. Çünkü âile ortamında esas olan eşler arasında sürekli istişâreyle saygı ve sevgi unsurununtemellendirilmesidir. Sözkonusu âyet, dövme olayını, bu saygı ve sevgi unsurunu tek yönlü olarak bozan ve istismar eden, şirret kadınlar için sınırlandırmıştır. O halde, özel şartlar için geçerli olan dövme olayını "erkek, eşini dövebilir" şeklinde genelleştirmek kişinin kendi zâlimliğini Kur'an'a âlet etmek olacaktır.

Burada şu soru akla gelebilir: Âile huzurunu bozan kişinin kadın değil de; erkek olduğu zamanlarda problem nasıl çözülecektir? Kadın, erkeğin âile içindeki geçimsizliklerine, sorumsuzluklarına katlanmak zorunda mıdır? Elbete ki kadın da eşini düzeltme yönünde bazı girişimlerde bulunup öğüt verebilir. Ancak kadının erkeği dövmesi, kadının yapısı gereği üstlenemeyeceği bir davranış olduğu gibi, çoğunlukla vâkıaya da tekabül etmediğinden erkek yüzünden bozulan ve boşanma noktasına yaklaşılan bir durumda ise, kadının yapacağı âileler arası (kadın ve kocanın yakınlarından veya temsilcilerinden oluşan) hakem heyetine veya meşrû mahkemeye başvurarak problemin çözülmesi yönündeki talebi olacaktır.

Kişiliğini oluşturamamış, şirret, laftan anlamayan, huzursuzluk çıkarıp âilenin işleyişini tek taraflı bozan kadınlar için boşanma öncesi önerilen bu metodu, âilenin saâdeti için çalışan, sorunlara yaklaşımda ölçülü, vakarlı kadınlar için de, onların belki haklı olarak karşı gelmelerine teşmil etmek Kur'an'a aykırıdır. Rasûlullah'tan gelen haberlerde birçok problemlerine rağmen hanımlarının hiçbirini dövmemiş olduğunu görüyoruz. Bu da bizim için önemli bir veridir.

Dövme, hangi suçun veya suçların karşılığı olacaktır? Âyette bu suçla ilgili "nüşûz" kelimesi kullanılıyor. Bazıları bu kelimeye "huysuzluk, geçimsizlik, dikbaşlılık" anlamı vermiştir. Aslında nüşûz, bu anlamlardan daha büyük bir suçtur. Râgıb el-İsfahanî şöyle der: "Nüşûz; kadının kocasına kin tutması ve ona saygıdan uzaklaşıp başkasına göz koymasıdır." Âsım Efendi, el-Kamusu'l-Muhît tercümesinde şu açıklamayı verir: "Nüşûz; hâtun, zevcine buğz ve adâvet idüp isyan ile muâmele eylemek mânâsınadır." Yani "nüşûz; hanımın, kocasına düşmanlık ve kinle isyan etmesidir." Bu lügatçılarınaçıklamalarına göre nüşûz; düşmanlık, başkasına göz koyma, kin tutma, sadâkatsizlik sonucu kocaya karşı bir isyanın başlatılmasıdır. Kısacası, bir iffetsizlik ve sadâkatsizlik sözkonusudur.

Ayrıca, Kur'an'da geçen *"fa'dribûhunne"* emrindeki *"darb"*kelimesinin âyetlerde sadece dövme anlamında değil, çok farklı anlamlarda kullanıldığından yola çıkılarak, Zuhruf sûresi 5. âyette olduğu gibi, bu âyette de uzaklaştırmak, uzakta tutmak anlamında olabileceğini iddia edenler de vardır. O takdirde bu âyetteki*"fa'dribûhunne"* emri "dövün" anlamında değil; "onları bulundukları yerden uzaklaştırın!" mânâsındadır. Yalnız, bu yorum, şâz bir yorumdur, müfessirler ve âlimlerin cumhûru bu yoruma katılmazlar.

Aslında, klasik dönemin bazı âlimleri de dövme yetkisine çok ihtiyatla yaklaşmışlardır. Hz. Peygamber'in, müslümanların en hayırlılarının eşlerine en iyi davrananlar olduğunu ve kendisinin bu konuda örnek teşkil ettiğini söylemesini, eşlerini ancak kötü kimselerin döveceğini ifâde ederek onlara böyle davranılmamasını emretmesini gözönüne alan bazı âlimler, kadının dövülemeyeceğini veya fazîletli davranışın onlara böyle bir cezâyı uygulamamak olduğunu belirtmişlerdir (Bkz. Abdülkerim Zeydân, el-Mufassal fîAhkâmi'l-Mer'e ve'l-Beyti'l-Müslim, Beyrut, 1993, c. 7, s. 316-317). Fakat tatbikatta her zaman Rasûlullah'ın bildirdiği bu esaslara göre davranıldığını söylemek mümkün değildir. Bunların büyük çoğunluğu, kadınlarını dövme yetkisini Kur'an'dan değil; nefis ve hevâlarından, câhilî örf ve âdetten almakta, Rasûlullah'ın ifâdesiyle leîm/kötü koca sıfatını hak etmektedir.

Kadın-Erkek Eşitliği mi; Yoksa Adâlet, Uyum ve Birbirini Tamamlama mı?

Gül bayramında güller yarıştırılır ve güllerden bir gül birinci seçilir. Güllerle lâleler yarıştırılmaz. Elmayla armut toplanmaz; iki elma üç armut toplansa beş eder denilmeyip iki elma üç armut eder denilir. Evrende yaratılanların içinde en değerlisi Âdemoğludur, yani kadınla erkektir. Her ikisi de aynı topraktan yaratılmışlar. Toprağın diğer toprağa üstünlük sağlamaya kalkması yanlıştır. Aynı toprak ayrı özelliklerde yaratılmıştır. İkisine de verilen ortak özellikler yanında, kadına verilip erkeğe verilmeyen, erkeğe verilip kadına verilmeyen özellikler de vardır. Herkes kendi özellik ve güzellikleri içinde birincidir, yarış yapmıyoruz; yapacaksak, kadın-erkek hayırda, Allah'a güzel kulluk yapmada yarışmalıyız.

Allah, bir kısmımızı diğerlerine üstün kıldığını, herkesin diğerinden üstün bir tarafı olduğunu, kimsenin başkasındaki üstünlüğü istememesi gerektiğini haber veriyor (4/Nisâ, 32). Biz, kendimizdeki özellikleri keşfedip geliştirmeli ve üstünlüğün sadece takvâda olduğu bilinciyle Allah'a yakın olmaya çalışmalıyız. Kadın-erkek olarak da birbirimizin beşer olarak doğal olan eksiklerimizi tamamlamaya, yardımlaşmaya çalışmalı, yeryüzündeki hilâfet görevimizi beraberce yerine getirme gayretinde olmalıyız.

"İnsanlar, tarağın dişleri gibi birbirleriyle eşittir" buyuran Peygamber Efendimiz kadınla erkeğin hukuk karşısında ve insan olarak denk olduklarını vurgulamıştır. Allah huzurunda dereceler alma konusunda ise iki cinse de eşit haklar verilmiş ve Allah'ın emir ve yasaklarına kim fazla riâyet ederse o daha değerli olur denilmiştir. Doğuştan, şu veya bu şekilde yaratılmaktan dolayı üstünlük iddiâsı, şeytanın iddiâsıdır. İslâm, ancak sonradan çalışılarak elde edilecek üstünlüğe değer verir. Şeytanî çıkarımlarla ve bâtıl üstünlük savları yerine; ilimde, imanda, ahlâkta, fazîlette, Allah'a hakkıyla itaat ve ibâdette üstün olma yarışına girmeli, bu konuda da birbirimizi rakip değil; yardımcı görmeliyiz. *"O (Allah) ki, hanginizin daha güzel davranacağını sınamak için ölümü ve hayatı yaratmıştır."* (67/Mülk, 2)

Kadın-Erkek Farklılığı:

Yaratılışta, Allah'a kul olmada, sorumluluk yüklenmede, yüklendiği sorumlulukları yaşama ve yaşatmada kadın ve erkek arasında bir ayrımın yapılamayacağını biliyoruz. Ancak insanın kadınya da erkek olarak yaratılması, her birinin kendine has fiziksel ve ruhsal farklılıklarla birbirinden ayrıldığını göstermektedir. Bu durumda zorunlu eşitliğin ötesinde, birbirini tamamlayıcılık özelliğinin ele alınması ve bu anlamda erkek ve kadının birbirine eşit olmadığının vurgulanması gerekmektedir. Bu farklılığın gözardı edilmesi, hele bunun kadın hakkı ve özgürlüğü adına yapılması, öncelikle kadına zulüm olacaktır.

Çünkü eşitlik başka, adâlet başkadır. Kadınla erkek arasında doğal farklılıkları görmezden gelerek yapılan bir eşitleme, kimlik bunalımına neden olmaktadır.

Rabbimiz, insan soyunun devamı için farklı fizyolojik özelliklerle donattığı kadın ve erkeği; birbirlerinde sükûn bulmaları ve aralarında sevgi ve merhamete dayalı ilişkinin temellendirilmesi için âdeta birbiriyle örtüşen bir kimlikle yaratmıştır. *"Kaynaşmanız, sükûnet ve tatmine ermeniz için size kendi (cinsi)nizden eşler yaratıp da aranızda sevgi ve merhamet var etmesi de O'nun (varlığı ve birliğinin) delillerindendir. Doğrusu bunda, iyi düşünen bir kavim için ibretler vardır."* (30/Rûm, 21). Fizyolojik farklılıkların oluşturduğu bu tamamlanmışlık kadına; anneliği, anneliğe hazırlayan biyolojik farklılıkları ve dış görünümünden kaynaklanan çekiciliği tanırken, erkeğe; fizikî güç ve gücün hayata geçirilmesine imkân sağlayan özellikleri tanımıştır. Kadının erkeğe oranla daha çekici olduğu gerçeğini Kur'ân-ı Kerim belirtmiştir: *"Kadınlardan, oğullardan, yığın yığın biriktirilmiş altın ve gümüşten, salma atlardan, sağmal hayvanlardan ve ekinlerden gelen zevklere düşkünlük ve bağlılık insanlar için bezenip süslendi. Bunlar, dünya hayatının metâıdır. Nihâyet varılacak güzel yer, Allah'ın huzûrudur."* (3/Âl-i İmrân, 14)

Cennet tasvirlerinde kadının cinsel kimliğinin kullanılması (44/Duhân, 53-54; 52/Tûr, 20; 55/Rahmân, 56; 56/Vâkıa, 35, 38), Âl-i İmrân Sûresi, 14. âyette bahsedilen *"züyyine -süslendi-"*ifâdesiyle daha iyi anlaşılmaktadır. Bu âyetlerde kadının erkeğe sunulmasının temel nedeni kadındaki bu câzibedir. Zâten bunun farkında olan kadınlar, insanlık tarihi boyunca bu özelliklerini erkeklere karşı kullanmışlardır. Ancak, burada sorun, kadının bu âyetlerde câzibesinin vurgulanmasıyla, onun onuruna bir eksiklik gelip gelmeyeceğidir. Kanaatimizce âyetlerdeki tasvirler, kadının yaratılış itibarıyla câzip kılınmışlığının anlatımıdır.

Cinsellik, hem kadın ve hem de erkek için *"...Onlar (Kadınlar) sizin için birer elbise, siz de onlar için birer elbisesiniz..."* (2/Bakara, 187) âyetinde görüldüğü gibi nikâh akdi ile meşrûlaştırılmıştır. Bu noktada, salt kadın ya da erkeği öncelemekten öte bir birliktelik, birbirleriyle huzura kavuşma ve aralarında sevgi ve merhametin olduğu bir beraberlik (30/Rûm, 21) sözkonusudur. Ayrıca Kur'antoplumsal ahlâkı da gözönünde bulundurarak kadının câzibesinin istismarını örtünme emri ile engellemiştir. Hıristiyanlıkta görüldüğü gibi cinselliği lânetleme yerine olumlarken, bir taraftan örtünme emredilmiş ve bir taraftan da cinslere irâde eğitimi tavsiye edilmiştir (24/Nûr, 30-31). Ancak, şu tekrar vurgulanmalı ki; kadın-erkek farklılığını birinin diğerine üstünlüğü olarak almak, üstünlüğü takvâ çizgisinde değerlendiren İslâm'ı değil; maddeci görüşün güç anlayışını ön plana çıkarmak olacaktır (H. Koç, F. Candan, a.g.m. s. 26).

İslâm, saâdet asrında, kadınlara yüzyıllardır gasbedilen haklarını tam olarak vermiştir. İslâm öncesi kadın aleyhindeki statüyü, yeni düzenlemelerle kadın lehinde değiştirmiştir. Bu düzenlemelerle **İslâm tarafından kadına temel insan hakları tanınmış, yaratılışının farklı oluşundan ileri gelen farklı haklar ve sorumluluklar da akılcı ve gerçekçi bir biçimde düzenlenmiş, böylece erkeklerle kadınlar arasında hak ve görevler itibarıyla bulunması gereken dengeler âdil bir şekilde ve her iki tarafın yararına olacak şekilde ortaya konmuştur.**

Ancak, ayrıntılar itibarıyla sözkonusu durum, o döneme ve o dönemde toplumda geçerli olan geleneklere ve görüşlere göredir. O zaman, o bölgede ve o toplum için biçilen hak ve sorumluluklar elbisesi, başka zaman ve mekânlarda ve farklı toplumlardaki kadına bol veya dar gelebilir. Elbisenin kumaşı tarihe karışmış, modeli terkedilmiş olabilir. Bu takdirde Kur'an ve Hadiste açık ve kesin biçimde ifâdesini bulan kadınla ilgili temel ve genel esaslar korunarak kadın-erkek ilişkileri ve aralarındaki haklar ve görevler dengesi gözden geçirilerek yeniden kurulabilir.

Sadece kadının değil; erkeğin de hakları ve sorumlulukları (Kur'an ve Sünnet prensipleri doğrultusunda) yeni baştan ele alınarak çağın gereklerine ve toplumun ihtiyaçlarına uygun hale getirilebilir. Buna şiddetle ihtiyaç vardır. (Kadının tarihî süreç içinde ve genelde hâlâ devam eden çok çeşitli zulümlerine keffâret şeklinde kadının lehine olumlu ayrıcalık yapılarak) erkeğin hak ve görevlerini, âilenin yapısını dikkate alarak kadınların haklarını geliştirmek ve genişletmek kaçınılmazdır.

Müslüman kadının sosyal durumunu belirlemede başvurulan kaynak eserler olan fıkıh kitapları bazı konularda kadınlara gerçekten mâkul ve faydalı haklar tanımıştır. Bu takdir edilecek bir husustur. Ancak, bazı yerlerde de kadın haklarını ve özgürlüğünü (fitne endişesi ve sedd-i zerâi gerekçesi ve ataerkil örf-âdet yaklaşımıyla) gereğinden fazla kısıtlamış, onu erkeğin bir uydusu haline getirmiştir. Kadınların, Allah'ın kendilerine bahşettiği yetenek ve nitelikleri sonuna kadar serbestçe geliştirmeleri erkekler kadar onların da haklarıdır. Onların bu haklarına saygı göstermek, bunların gerçekleşeceği sosyal ortamı hazırlamak, bu konuda kadınlara destek olmak, erkeklerin görevleridir. Sosyal imkân ve fırsatlardan yararlanmayı sağlayan ortamın hazırlanması, erkekler kadar hatta onlardan daha çok kadınların görevidir. Kadınlar buna tâlip olmalı, bu uğurda mâkul bir mücâdeleyi/çabayı bile göze almalıdırlar.

Kadının haklarını ve sosyal hayattaki hareket alanını kısıtlayan fıkıh kitaplarından çok; gelenekler, töreler ve Doğu zihniyetidir. İslâm'la ilgisi bulunmayan, çoğu zaman İslâm'a zıt düşen sözkonusugelenekler, töreler ve zihniyet dinî bir renge, İslâmî bir kıyafete sokularak sunulduğundan; bunlara karşı olan, İslâm'a da karşı çıkmış gibi gösterilebilmektedir. Sözünü ettiğimiz Doğu zihniyeti ve onu yansıtan kadın aleyhinde oluşmuş gelenekler ve görenekler baskıcıdır, kadına karşı şüphecidir, ona güvenilmemesini ister. Kadını kayıtsız şartsız erkeğin egemenliğine sokar. Onun bir gölgesi ve uydusu haline getirir. Kadının da, toplumun da doğasına aykırı olduğu gibi, İslâm'ın da reddettiği ve zulüm saydığı bu anlayışı ve ona bağlı uygulamaları kaldırmak veya etkisiz hale getirmek kadın-erkek hermü'minin görevidir.

Hak ve sorumluluklarını bilen, kişilikli, aydın ve bilgilimüslüman bir kadın, İslâm toplumunun güvencesidir. Bu nitelikteki kadınların bulunduğu bir toplumun erkekleri de daha kişilikli olur. Yüce Allah: *"Sizi eşler olarak yarattı"* (35/Fâtır, 11) diyor. Kadınlı-erkekli yaratılmış olmayı büyük bir lütuf ve nimet olarak gösteriyor. Eşlerin ayrı cinsten olmalarını kalp huzurunun, ruh sükûnunun sebebi olarak zikrediyor (30/Rûm, 21). O halde eş sahibi olmak en büyük nimet, eşi mutlu etmek en büyük görevdir. Babasız, kardeşsiz, oğulsuz, kocasız, amcasız, dayısız ve dedesiz bir hayat bir kadın için anlamsız ve çekilmez olduğu gibi; annesiz, bacısız, kızsız, karısız, halasız, teyzesiz ve ninesiz bir hayat da bir erkek için anlamsız ve çekilmezdir.

Mutlak kemâl, Cenâb-ı Hakk'a mahsustur. Kadın da, erkek de noksan ve kusurlu tarafları olan varlıklardır. Kadında bulunan bazı özellikler ve nitelikler erkeklerde, erkeklerde bulunan bazı hususlar da kadınlarda yoktur veya zayıf olarak vardır. Bu durumda, evlilik bağı ile bir araya gelen bir kadınla erkek birbirinin eksiğini tamamlayarak daha mutlu, daha huzurlu, daha güvenli bir hayat yaşama imkânına sahip olur. *"...Kadınlar sizin için birer elbise, siz de onlar için birer elbisesiniz..."* (2/Bakara, 187). Kadın-erkek birbirinde kusur arayacağı yerde, varolması tabiî olan bu kusurları/eksiklikleri tamamlamanın yolunu ve çarelerini ararlarsa daha mutlu olurlar.

Kur'ân-ı Kerim'de:

"Bunlar Allah'ın koyduğu sınırlardır, onları aşmayın."(2/Bakara, 229) *"Allah'ın koyduğu hudûdu aşanlar zâlimlerdir."*(2/Bakara, 229) buyuruluyor. Allah'ın koyduğu sınırlar vardır, erkeğe erkeklik tabiatının koyduğu sınırlar vardır, kadına ise kadınlık tabiatının koyduğu sınırlar vardır. Bu sınırlarda durmak, sınırları zorlamamak, sınırları aşmamak mutluluğun temel şartlarından biridir. Kadın kadın olduğu için, erkek de erkek olduğu için memnun, bahtiyar ve mutlu olmalı ve şükretmeli, biri öbürüne özenmemeli, onun gibi yaratılmadığı için kendisini talihsiz veya talihli saymamalı, Allah'ın kendisi için seçtiği cinsiyeti şükür ve iftiharla kabullenmeli, bu konudaki İlâhî takdîre râzı olmalıdır.

Bir kadının bir erkeği sırf erkek olduğu için ayıplaması ne kadar saçma ve sakat ise, bir erkeğin de sırf kadın olduğu için bir kadını ayıplaması o kadar saçma ve gülünçtür. Aslında bir kadını kadın olduğu için ayıplamak onu kadın olarak yaratan Allah Teâlâ'yı ayıplamak anlamına gelir ve bunu ancak aklen ve fikren nâkıs, mantıken zayıf kimseler (din ve akıl yönünden eksik) kimseler yapar.

Kadınlar hür ve serbest olmalıdır, diyoruz. Ancak, AllahTeâlâ'nın, Rasûlullah'ın ve kadınlık fıtratının koyduğu sınır zorlanmamalı, bu sınır aşılmamalıdır. Bir insanın haddini bilmesi, durması gereken noktada durması özgürlükten beklenen faydaların hâsıl olmasını sağlar. Özgürlük; başıboşluk, keyfîlik, sorumsuzluk değildir. Özgür olmak isteyen İlâhî ve tabiî kurallar çerçevesinde nefsine hâkim olmalı, kendini disipline etmelidir. Haklar ve özgürlükler konusunda anlamı ve içeriği olmayan bir eşitlikten söz edip kadını erkekle yarıştıranlar ona en büyük haksızlığı yapmaktadır. Kadın-erkek birbiriyle yarışsın, birbiriyle rekabete girsin diye değil; birbirini tamamlasın, birbirine destek olsun diye farklı iki cins olarak yaratılmışlardır (Beşerî ve İslâm dışı bir anlayış olduğu kadar, adâlete ters yanlış bir eşitlik savunusu olan feminizmin yanlışlığının temeli de bu fıtrî farklılık ve tamamlayıcılığı inkâr etmesidir.). Kadın ve erkek tabiatını ve fıtratı bilmeyenler, onların gereklerini dikkate almayanlar er geç bu tabiatın hışmına uğrarlar (Süleyman Uludağ, Sûfî Gözüyle Kadın, (Önsöz) s. 9-11).

Kadın hakları konusunda aşırı davrananlar da olmuştur. Bu ifratçılar, Allah'ın koyduğu kanuna ve kadının durumuyla ilgili İlâhî yasalara karşı çıkmışlar, kadını her konuda erkekle yarıştırmışlardır. Tefritçiler kadını Doğunun çürümüş taklitçiliğine terkederken, ifratçılar da Batı taklitçiliğine mahkûm etmişlerdir. Bu ifratçıların amacı, erkekle kadını her konuda eşit kılmaktır. Onlara göre her konu ve konumda kadın erkekle eşittir. Ama şunu unutuyorlar: Allah'ın fıtrat kanunu, bu iki cinse bazı hususlarda farklı özellikler vererek onları birbirinden ayrı ve birbirini tamamlayıcı

kılmıştır. Yüce Allah'ın hikmeti gereği, fizikî yapıları farklıdır. Her birinin yeteneğine ve tabiatına uygun bir görevi vardır. Bütün özellikleri, güzellik, fazîlet ve zorluklarıyla birlikte annelik görevi kadına aittir. Bu nedenle kadın, genel olarak erkekten daha fazla evde kalır.

Fıtrattaki bu ayrılık, kadının eğitimini ve çalışmalarını ihmal etmemizi gerektirmez. Kadın hakları konusunda ifrâta gidenmodernist yaklaşımdaki bazıları, Yüce Allah'ın, adâleti sağlamak gibi bazı zor şartlarla birlikte erkeklere bir'den fazla kadınla evlenme müsâadesi vermişken, onlar bunu uygun ve câiz göremiyorlar.Kur'an'ın genelde kadınla erkek arasındaki miras paylarındaki âdil taksimine rızâ göstermiyorlar; kızlara da erkek gibi eşit miras takdir ediyorlar. Yine onlar Allah'ın kanununda haram sayılan şeyleri helâl göstermek için Kur'an ve Sünneti bilmiyorlar veya bilmezlikten geliyorlar. Neticede mevcut bâtıl düzeni temize çıkarmaya yelteniyorlar, yahut da yöneticilerin helâli haram, haramı helâl kılma gibi sapkınlıklarını görmezlikten geliyorlar. (Zinâyı hoş gören kanuna karşı susarlarken, şeriatta mevcut olan bazı esasları inkâr ediyorlar veya olmadık te'villerle kâfirlerin hoşlanacakları bir din oluşturmaya çalışıyorlar. Meselâ, bayanların başını açmasının haram olmadığını, hele üniversitelerde okumak için rahatlıkla baş açmak gibi teferruat sayılacak konularda mevcut düzenin kurallarına uyulması gerektiğini iddiâ ediyorlar.) Yine, *"Allah, peruk takana ve taktıran kadına lânet etsin!"* (Buhârî, Libâs 86, Tıbb 36; Müslim, Libâs 119, hadis no: 2124; Nesâî, Ziynet 25) hadis-i şerifi varken; kadınların peruk takmasına fetvâ veriyorlar. Ayrıca, bu modernistlere göre "kadının ev dışında (pardösü vb. şekilde) dış elbise giyme zorunluluğu yoktur; kol, boyun ve başı açıkta bırakan ve çok uzun olmayan elbiseler giymek câizdir!" Onların bu tutumları, namaz ve benzeri ibâdetleri inkâr etmekten farksızdır.

Bu düşünceye sahip olanların câhilliğini veya hâinliğini ispat eden en önemli belge, Hz. Peygamber'in *"elbise giydiği halde çıplak gibi görünen kadınları, Cehennem ehlinden"* saymış olmasıdır (Müslim, Libâs 125, hadis no: 2128). Hz. Peygamber, bunların Cennete giremeyeceği gibi, Cennetin kokusunu dahi alamayacağını belirtmiştir. Bunlar şeriatın koyduğu ölçülere uymayan, yani şeffaf ve uzuvları gösteren elbiseler giyen ya da vücudunda örtmesi gereken yerleri örtmeyen kadınlardır. Kadınların bu şekilde giyinmesi, küçük günahlardan olsaydı, Hz. Peygamber, onları Cehennem ehlinden saymaz, Cennetin kokusunu dahi alamayacaklarını söylemezdi.Farzedelim ki, sözkonusu şekilde giyinmek, küçük günahlardandır. Bu durumda küçük günahlarda ısrar etmenin, günahı büyüteceğini bilmiyorlar mı? Âlimler bunu şöyle ifâde etmişlerdir: "Sürekli yapılan hiçbir günah, küçük; tevbe edilen hiçbir günah da büyük değildir."

(Müslümanlara karşı acımasız ve hor görülü, kâfirlere karşı ise zelil ve hoş görülü bu televizyon şeyhülislâmlarına göre kamusal alanlarda, üniversite ve diğer eğitim kurumlarında başörtüsü yasağı zulmü diye bir problem yoktur. Düzen ve tâğutların "irticâ" adıyla İslâm'ın sosyal hayata yansıyan her görüntü ve düzenlemesine düşmanlığına karşı bunlar kör ve dilsiz kesilmişlerdir.) İfratçımodernistler, geleneksel örfe ve Doğu hayranlığına karşı çıkarlarken, Batı hayranı olmuşlardır. Her iki zümre de aynıdır. Yüce Allah, ne Doğuya ne Batıya uymamızı; ne eskinin, ne de yeninin peşinden gitmemizi istiyor. En doğrusu Hz. Peygamber'in yoluna, hak dine tâbi olmaktır. Bu nedenle ifrat ve tefritten uzak, azgınlığın ve bozgunculuğun bulunmadığı, İslâm'ın gösterdiği sırât-ı

müstakîmde, orta yolda yürümek gerekir. *"Tartıyı adâletle yapın, terâzide eksiklik yapmayın."* (55/Rahmân, 9)

Toplumumuzda kadının konumu, erkekle uyumu, -istisnâlar dışında- insanî alanların hemen tümünde eşit hak ve yetkileri, adâletle ele alınmamış, kadın ya çok yüceltilerek(!) Batı ve bâtıl oyunlara âlet edilmiş veya Allah'ın verdiği, erkeğinkiyle benzer hakları elinden alınmıştır. Yani ya ifratla veya tefritle bakılıp değerlendirilmiştir. Kadınlara alaylı ve de yüksekten bakanlara göre de kadın, erkekle insanî konularda eşit olmak bir yana, şeytanın tuzağı, İblis'in oltasıdır. Aklı ve dini noksan bir yaratıktır. Bu geleneksel yaklaşıma göre de kadınların ehliyeti noksandır. Erkeğin câriyesi konumundadır. Erkek dilerse onunla evlenir; ona bir miktar mal vererek her şeyine sahip olabilir. Dilediğinde keyfî olarak boşar. Boşanma sonucunda kadın ne mal, ne de tazmînat alabilir. Derler ki: "kadınlar ayakkabılara benzer. Erkek dilediğinde bu ayakkabıları giyer, dilediğinde çıkarır." Kadının çapkınlığı fâhişelik kabul edilirken, erkeğin çapkınlığı suç bile sayılmaz, hatta açıkgözlülük olur.

Kadın, evlendiği erkeği sevemese, sabretmekten ve kendisine zehir olan hayata katlanmaktan başka çaresi yoktur. Kurtuluşu, erkeğin boşamasına veya elinde avucunda ne varsa ona vererek boşanmaya râzı olmasına kalmıştır. Aksi halde ona kul olmaktan başka hiçbir çıkar yol yoktur. Kimileri câhiliyye anlayışlarına dönerek kız çocuklarına mirastan hiç pay vermezler. Terekesini alış-veriş yoluyla erkek çocuklarına aktarırlar ve böylece kadınlara mirastan pay kalmamış olur (veya hiçbir gerekçe göstermeden sadece erkek kardeşler kendi aralarında miras taksimi yaparlar. Bazıları, kız çocuklarını evlâttan bile saymazlar. "Kaç çocuğun var?" sorusunun cevabı olarak, erkek çocuklarının sayısını söyler. Ayrıca sorarsanız, utana sıkıla "sözüm meclisten dışarı, şu kadar da kızım var!" diye cevap verir.)

Müslümanların çoğu, günümüzde hanımlarını evlerine hapsetmiş, ilim öğrenmelerine müsâade etmeyerek topluma faydalı olan hiçbir aktif faâliyete sokmamışlardır. Kimileri sâliha bir kadının evinden ancak iki defa çıkabileceğini belirtmiştir: Babasının evinden kocasının evine, kocasının evinden de kabre... (Tabii, bu tefrît, ifrâtı doğurmuş, böyle kimselerin kızları evlerine zor girer hale gelmiş veya evlerinde bile Allah'a isyan etmenin bin bir yolunu icat etmişlerdir.)

Müslüman kadın, çoğu kez hayat ortağı olarak eşini seçme hakkından bile mahrumdur. Velîsinin dilediği eşi kabul etme veya reddetme hakkı bile yoktur. Kimi babalar, kızlarının rızâsını almadan ve hatta istişâre bile etmeden, görüşünü bile sormaya lüzum görmeden evlendirme hakkını kendilerinde görürler (Yusuf el-Kardavî, naklen; Tahrîru'l-Mer'e, Kadın ve Âile Ansiklopedisi, c. 1, s. 17-19, 13).

"Kadınlar, erkekleri tamamlayan diğer yarılarıdır."(Câmiu's-Sağîr, hadis no: 2329). Kadın ve erkeğin bir elmanın iki yarısı gibi kabul edilmesi, kadın-erkek arasındaki adâlet, toplumun büyük kesimi tarafından, bırakın uygulamayı; teoride bile kabul edilmez: "Kadınların saçı uzun, aklı kısadır", "Kadın yüzünden gülen, ömründe bir kere güler", "Kadını sırdaş eden tellâl aramaz", "Kadının sofusu, şeytanın maskarasıdır", "Kadının yüklediği yük şuraya varmaz" "Karıdan korkmayan yanılır", "Kızı olan tez kocar", "Kız yedi yaşından sonra ya erde, ya yerde", "Kızı kendi arzusuna bırakırsan yadavulcuya varır, ya zurnacıya." Bunlar, kadın aleyhtarı onlarca

atasözünden/atesözünden birkaçı. Kur'an ve Sünnetteki kadının üstün konumunu bırakıp çevrede yaygın söz ve örflerin etkisinde kalmak, adâleti bırakıp zulmü tercih etmek demek olduğundan cenneti ve dünya huzurunu önemsememek demektir.

Her konuda Allah'a teslim olan ve güzelliklere sahip çıkıp güzelleşenlere selâm olsun!